

Univerzita Hradec Králové

Ústav sociální práce

**Komparace relativní míry potřeby
sociálních služeb vyplývajících z Analýzy
potřeby sociálních služeb v Ústeckém kraji**

Diplomová práce

Autor: Bc. Eva Rudiková
Studijní program: Sociální politika a sociální práce
Studijní obor: Sociální práce
Vedoucí práce: PhDr. Martin Smutek, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor: Bc. Eva Rudiková

Studium: U14075

Studijní program: N6731 Sociální politika a sociální práce

Studijní obor: Sociální práce

Název diplomové práce: **Komparace relativní míry potřebnosti sociálních služeb vyplývajících z Analýzy potřebnosti sociálních služeb v Ústeckém kraji**

Název diplomové práce AJ: Comparison of the relative degree of desirability of social services resulting from the needs assessment of social services in the Ústí nad Labem Region

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce bude analyzovat prostřednictvím komparace vybraných druhů sociálních služeb v regionu Litoměřicko, zda komunitní plány reagují na relativní míru potřebnosti dle Analýzy potřebnosti sociálních služeb v Ústeckém kraji a zjišťovat, zdali jsou v procesu tvorby komunitních plánů zohledňovány všechny druhy potřeb, tj. potřeby normativní (institucionálně deklarované), potřeby pocíťované (neartikulované), potřeby reálně artikulované, ale i potřeby komparativní, které jsou v daném území zohledněny relevantními ukazateli sekundárního typu.

GARDNER, J.W. Budování komunity, Praha: Nadace VIA, 1999. MATOUŠEK, O. Metody a řízení sociální práce, Praha: Portál, 2003. MATOUŠEK, O. Sociální služby, Praha: Portál, 2007. MATOUŠEK, O. Slovník sociální práce, Praha: Portál, 2003. HARTL, P. Komunita občanská a komunita terapeutická, Praha: Slon, 1977. JANĎOUREK, J. Sociologický slovník, Praha: Portál, 2007. VÍŠEK, P., PRŮŠA, L. Optimalizace sociálních služeb, Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i, 2012.

Garantující pracoviště: Katedra sociální práce a sociální politiky,
Ústav sociální práce

Vedoucí práce: PhDr. Martin Smutek, Ph.D.

Oponent: Mgr. Jan Vrbický

Datum zadání závěrečné práce: 4.12.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Lovosicích dne 21. 6. 2016

Eva Rudiková

Abstrakt

RUDIKOVÁ, Eva. *Komparace relativní míry potřebnosti sociálních služeb vyplývajících z Analýzy potřebnosti sociálních služeb v Ústeckém kraji*. Hradec Králové, 2016. 98 s. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové, Ústav sociální práce. Vedoucí práce: PhDr. Martin Smutek, Ph.D.

Předmětem této diplomové práce je komparace Analýzy potřebnosti sociálních služeb v Ústeckém kraji včetně její aktualizace s komunitními plány měst regionu Litoměřicko (Litoměřice, Lovosice a Roudnice nad Labem) se zaměřením na relativní míru potřebnosti vybraných druhů sociálních služeb (odborné sociální poradenství, pečovatelská služba, denní stacionáře, noclehárny a terénní programy) a zjištění, zda jsou v procesu tvorby jednotlivých komunitních plánů zohledňovány všechny druhy potřeb, tj. potřeby normativní, potřeby pocíťované, potřeby reálně artikulované, ale i potřeby komparativní. Práce obsahuje popis systému komunitního plánování jako součásti strategického plánování obcí, vymezení sociálních potřeb a vybraných druhů sociálních služeb včetně popisu regionu Litoměřicko. Tato komparace byla realizována prostřednictvím analýzy dokumentů a individuálních polostrukturovaných rozhovorů. Výsledky výzkumu ukázaly, že ačkoliv probíhá mapování potřeb komunity zpravidla prostřednictvím vlastních analýz, reagují analyzované komunitní plány na míru relativní potřebnosti vybraných druhů sociálních služeb svými cíli či opatřeními, avšak tato relativní potřebnost může být vnímána jednotlivými městy ryze subjektivně. I přes nejednotnost terminologie potřeb bylo zjištěno, že v procesu tvorby komunitních plánů byly zohledňovány všechny druhy potřeb, potřeby normativní, potřeby pocíťované, potřeby reálně artikulované a potřeby komparativní.

Výsledkem této komparace je doporučení ke zvýšení kvality procesů komunitního plánování sociálních služeb v Ústeckém kraji se zaměřením na sjednocení plánovaného období komunitních plánů v rámci celého Ústeckého kraje, zpracovávání komunitních plánů pro celá území ORP a zpracování manuálu pro tvorbu komunitních plánů zahrnujících jednotnou obsahovou strukturu komunitních plánů, nastavení periodizace mapování potřeb komunity včetně používání jednotné terminologie.

Klíčová slova: komunitní plánování, sociální potřeba, sociální služby, relativní míra potřebnosti

Abstract

RUDIHOVÁ, Eva. Comparison of the relative degree of desirability of social services resulting from the needs assessment of social services in the Ústí nad Labem Region. Hradec Králové, 2016. 98 p. Master Degree Thesis. University of Hradec Králové. Leader of the Master Degree Thesis: PhDr. Martin Smutek, Ph.D.

The topic of my thesis is The Analysis of Means in Social Services in the region of Usti nad Labem, including its updating, with the community plans of towns in the district of Litoměřice (Litoměřice, Lovosice and Roudnice nad Labem) with the focus on the rate relative means in the given kinds of social services (specialized social consultancy, nursing service, day care centres, reception centres and field programmes), and finding out, if all kinds of needs, i.e. normative needs, personal needs, real articulated needs, and even comparative needs are taken into account in the individual community plans forming process. The thesis includes the description of the community planning system as part of communal strategic planning, specification social needs and certain kinds of social services including the description of the region of Litoměřice. This comparison was carried out via the individual documents analysis and individual semi-structured interviews. The survey results showed that even though there is surveying of community means running, usually through our own analyses, analyzed community plans react to the relative means rate with chosen kinds of social services through their targets and measures, however, this relative means can be viewed by individual towns clearly subjectively. Despite some disunity in the needs and means terminology it was found out, that the process of forming individual community plans took into account of all kinds of needs , normative needs, personal needs, real articulated needs, and comparative needs.

The result arising from this comparison is the recommendation to increase the quality of social service community planning process in the region of Ústí nad Labem with the focus on unifying community planning periods within all regions, creating community plans for all municipalities with enlarged scope of authority and working out a community planning process manual covering integrated structural contents of community plans, setting periods for surveying the community needs including using the unified terminology of means.

Keywords: Community planning, community, social need, social services, rate relative means

OBSAH:

Úvod	8
1 Systém komunitního plánování jako součást strategického plánování obcí	11
1.1 Komunitní plánování a legislativa	12
1.2 Komunitní plánování jako metoda – principy a hodnoty	14
1.3 Komunitní plánování jako proces	17
2 Sociální potřeba v kontextu sociální změny	21
3 Sociální služby, typologie vybraných sociálních služeb v kontextu zákona	24
3.1 Sociální poradenství	25
3.2 Služby sociální péče	25
3.3 Služby sociální prevence	27
4 Ústecký kraj – potřebnost sociálních služeb	29
5 Region Litoměřicko	32
5.1 Obecný popis regionu Litoměřicko	32
5.2 Region Litoměřicko z hlediska vybraných sociálních služeb	34
5.3 Komunitní plánování ve městě Litoměřice s akcentem na aktuální komunitní plán	43
5.4 Komunitní plánování ve městě Lovosice s akcentem na aktuální komunitní plán	44
5.5 Komunitní plánování ve městě Roudnice nad Labem s akcentem na aktuální komunitní plán	45
6 Metodická část	47
7 Analytická část	51
7.1 Komparace komunitního plánu měst Litoměřice, Lovosice a Roudnice nad Labem s Analýzou potřebnosti sociálních služeb v Ústeckém kraji z hlediska implementace relativní míry potřebnosti vybraných druhů sociálních služeb	51

7.2	Polostrukturované rozhovory s koordinátory komunitního plánování měst Litoměřice, Lovosice a Roudnice nad Labem	67
7.2.1	Polostrukturovaný rozhovor s koordinátorkou komunitního plánování města Litoměřice	68
7.2.2	Polostrukturovaný rozhovor s koordinátorkou komunitního plánování města Lovosice	70
7.2.3	Polostrukturovaný rozhovor s koordinátorkou komunitního plánování města Roudnice nad Labem	72
8	Shrnutí výsledných zjištění	75
	Závěr	77
	Seznam tabulek, seznam obrázků	79
	Seznam použité literatury	80
	Přílohy	

*„ Máme-li zabránit tomu, aby jednota potlačila
různorodost, musíme uplatnit filozofii pluralismu,
vytvářet otevřenou atmosféru, kde lze vyjádřit nesouhlas,
a umožnit subkomunitám udržet svoji identitu
a podílet se na výsledném řešení.“*
(Gardner, 1999, s. 17)

Úvod

„Komunitní plánování, spojení dvou slov, jež evokuje v jeho účastnících různá očekávání, ale i rozporuplné představy o jeho průběhu. Proces, který je sám o sobě náročný, často velmi komplikovaný, nicméně přínosný pro komunitu tím, že přináší očekávanou změnu. Změnu, na níž se podílí nejen přímí účastníci procesu komunitního plánování, zástupci z řad zadavatele, poskytovatelů sociálních a souvisejících služeb, uživatelé těchto služeb, ale je zde dána i možnost široké účasti všech členů komunity v rámci otevřenosti tohoto procesu.“ (Rudiková, 2009, s. 1)

Komunitní plánování lze vnímat jako významnou součást strategického plánování obcí, které je považováno za nástroj základního rámce rozvoje společenství, s jehož pomocí můžeme rozvíjet nejen sociální služby dle místních potřeb, ale zároveň posilovat i sociální soudržnost komunity a rozvíjet kapacity sociální ekonomiky. Komunitní plán, který je výsledkem celého procesu, lze považovat za plán realizující veřejnou politiku, neboť obsahuje strategie a politická rozhodnutí, jež přímo ovlivňují občany obce či města, ale i poskytovatele těchto služeb. Komunitní plán jako strategický dokument obce by měl být výsledkem aktivního zjišťování potřeb obyvatel žijících na daném území.

Potřebnost sociálních služeb je v jednotlivých obcích odlišná, a to v souvislosti se zohledněním sekundárních dat, terénních empirických poznatků získaných od uživatelů či potencionálních uživatelů daných sociálních služeb, registrovaných poskytovatelů sociálních služeb a posléze i zadavatelů komunitních plánů. Komunitní plány obsahují řadu deklarovaných, pocíťovaných, artikulovaných a komparativních potřeb různých cílových skupin dané komunity. Za účelem optimalizace sítě sociálních služeb v Ústeckém kraji byla v roce 2013 zpracována Analýza potřebnosti sociálních služeb v Ústeckém kraji, a to v rámci individuálního projektu Ústeckého kraje „Podpora plánování a transformace sociálních služeb

v Ústeckém kraji“, která byla aktualizována v roce 2014. Cílem Analýzy potřebnosti sociálních služeb v Ústeckém kraji bylo „analyzovat komparativní potřebnost sociálních služeb a prostřednictvím indikátorů a z nich kvantifikovaných indexů, tzv. agregovaných ukazatelů, porovnat tzv. relativní míru potřebnosti sociálních služeb v jednotlivých lokalitách.“ (Analýza potřebnosti sociálních služeb v Ústeckém kraji, 2013, s. 29)

Celé téma práce je zasazeno do relevantního kontextu. V teoreticko-metodologické části se zabývám pojmy souvisejícími právě s procesem komunitního plánování. Věnuji se komunitnímu plánování nejen jako metodě, jeho principům a hodnotám, ale i jako procesu, jehož nedílnou a nezbytnou součástí je identifikace potřeb cílových skupin v dané komunitě.

Cílem mé diplomové práce je analyzovat prostřednictvím komparace vybraných druhů sociálních služeb, zda komunitní plány v regionu Litoměřicko reagují na relativní míru potřebnosti dle Analýzy potřebnosti sociálních služeb v Ústeckém kraji, včetně její aktualizace, a zjistit, zda jsou v procesu tvorby komparovaných komunitních plánů zohledňovány všechny druhy potřeb, tj. potřeby normativní (institucionálně deklarované), potřeby pocíťované (neartikulované), potřeby reálně artikulované, ale i potřeby komparativní, které jsou v daném území zohledněny relevantními ukazateli sekundárního typu. Za přidanou hodnotou mé analýzy považuji zjištění, jaké techniky a metody jsou v procesu tvorby jednotlivých komunitních plánů implementovány. K analýze jsem si vybrala z každého druhu sociálních služeb dvě tyto služby.

V rámci odborného sociálního poradenství se zaměřím na poradenství pro osoby v krizi, osoby ohrožené sociálním vyloučením, osoby ohrožené návykovými látkami, osoby užívající návykové látky a imigranty, a to shodně s rozdělením cílových skupin klientů Analýzy potřebnosti sociálních služeb v Ústeckém kraji. Z oblasti služeb sociální péče budu analyzovat pečovatelskou službu a denní stacionáře a z oblasti služeb sociální prevence terénní programy a noclehárny. Ke splnění cíle práce jsem zvolila kvalitativní výzkumnou strategii, a to zejména z důvodu porozumění identifikace a definování potřeb v kontextu procesu komunitního plánování.

Svojí prací bych chtěla přispět k odborné diskusi na téma způsobu identifikace a shromažďování údajů o potřebách cílových skupin klientů v Ústeckém kraji v regionu Litoměřicko, zahrnujícím města Litoměřice, Lovosice a Roudnice nad Labem, které jsou následně podkladem pro realizaci procesů komunitního plánování a rozvoje sociálních služeb.

1 Systém komunitního plánování jako součást strategického plánování obcí

Komunitní plánování je v České republice realizováno podle britských zkušeností již od roku 1999 a do současné doby doznalo poměrně velkého rozvoje. Jako způsob zajištění dostupnosti a transparentního rozhodování o podobě sociálních služeb bylo pilotně ověřováno v rámci prvního modulu česko-britského projektu „Podpora Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky při reformě sociálních služeb“ na Písecku v letech 2000 – 2003. Zkušenosti z procesu plánování na Písecku byly zúročeny jak při práci na metodických a koncepčních materiálech, jako je např. Bílá kniha v sociálních službách, tak i při vytváření vzdělávacích programů k podpoře komunitního plánování sociálních služeb.

Komunitní plánování můžeme přiblížit jako manažerský nástroj k řízení sociálních služeb a chápat jako strategické plánování obcí v systému udržitelného rozvoje. „Historii komunitního plánování je třeba rozumět v kontextu rozmachu územního plánování a územního rozvoje obcí a měst koncem 19. století, které postupně přesahuje limity tvorby sídelních koncepcí a získává podobu tzv. strategického plánování, jež zahrnuje širší spektrum fungování společnosti.“ (Matoušek, 2013, s. 313) „Důvody přesunu centrálního rozhodování o sociálních službách na lokální úroveň jsou: 1. rozpoznání vlivu prostředí na životní situaci jedinců poskytuje určitý potenciál pro jejich případné řešení, 2. uplatnění „demokratického imperativu“, kdy občané přebírají zodpovědnost ve větší míře rozhodovat o vlastních záležitostech na místní úrovni a za 3. na lokální úrovni lze pružněji reagovat na identifikované potřeby občanů a porovnávat, zda kapacita poskytovaných služeb (jejich struktura i zaměření) jsou dostatečné.“ (Pierson (2008) in Matoušek, 2013, s. 313) Metoda komunitního plánování předpokládá zapojení veřejnosti do přípravy podkladů pro zodpovědné a informované rozhodování o struktuře sociálních služeb, jejich kvalitě a financování. Za přínos této metody pro obec můžeme považovat vznik trvale udržitelných procesů a struktur, vytvoření odborného zázemí pro politická rozhodování, vznik informačního systému o nabídce sociálních služeb, vytvoření prostoru pro zapojení nejen uživatelů těchto služeb, ale i široké veřejnosti. Důležitým přínosem je zejména vytvoření dostupné a potřebné sítě sociálních služeb pro

občany. Vedlejším, nicméně důležitým produktem tohoto procesu pro komunitu je zvýšení důvěryhodnosti v samosprávu a příležitost podílet se na rozvoji obce.

V Ústeckém kraji, na jehož jednu část územního celku se ve své práci zaměřím, jsou procesy komunitního plánování převážně realizovány dle metodik pro plánování sociálních služeb Deset kroků procesem komunitního plánování, které zpracovalo Centrum komunitní práce v Ústí nad Labem v roce 2008 v rámci projektu EQUAL, EU č. 007 „Komunitní plánování jako nástroj pro posilování sociální soudržnosti a podporu sociálního začleňování a předcházení sociálnímu vyloučení znevýhodněných osob na trhu práce“. Zároveň je Centrum komunitní práce i konzultantem komunitního plánování ve většině měst Ústeckého kraje.

1.1 Komunitní plánování a legislativa

Podle zákona o obcích (zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů) je obec základním územním samosprávným společenstvím občanů, tvoří územní celek, který je vymezen hranicemi území obce. Je veřejnoprávní korporací, která má vlastní majetek, vystupuje v právních vztazích svým jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývající. Zároveň pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby občanů (§ 1, 2). Péče obce o potřeby svých občanů patří z hlediska historie mezi tradiční role obcí, a je tudíž logické jí tuto činnost ponechat. Definovat ji můžeme jako reálnou práci s lidmi v dané komunitě. „Obec, jako součást státu, je povinna garantovat určitý základní standard (sortiment a kvalitu) sociálních služeb v rozsahu daném politikou státu v této oblasti.“ (Benešová, Tomeš, 2009, s. 112) V rámci sociálních služeb vystupuje obec v několika rolích, v roli zadavatele – poskytovatele – donátora i příjemce dotace. Ne vždy jsou však tyto role naplněny současně. Každá jednotlivá obec jich může nabývat v čase a v souvislosti s nejrůznějšími právními předpisy (zákony). Při své činnosti v oblasti sociální péče (§ 50 odst. 1 písm. a) zákona č. 128/2000 Sb., o obcích) mohou obce spolupracovat s jinými obcemi (§ 46 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích). „V České republice je tato péče o občany ze strany obcí spíše dobrovolnou, nesankcionovatelnou a fakultativní aktivitou, jejíž zajišťování závisí nejen na velikosti obce, tj. na výši objemu jejího

rozpočtu, ale zejména na prioritách, postojích, znalostech, osvícenosti a moudrosti vedení jednotlivých měst a obcí.“ (Horecký, 2011, s. 29)

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (dále jen ZoSS), v části týkající se působnosti veřejné správy definuje pro obce povinnosti v oblasti působnosti při zajišťování sociálních služeb. Obce jsou povinny zjišťovat potřeby poskytování sociálních služeb osobám nebo skupinám osob na svém území a zajišťovat dostupnost informací o možnostech a způsobech poskytování těchto služeb. Obcím je také stanovena povinnost spolupracovat s dalšími obcemi, kraji a poskytovateli sociálních služeb nejen při samotném zprostředkování pomoci osobě potřebující pomoc, ale i při navázání kontaktu mezi poskytovatelem a touto osobou. V rámci spolupráce s krajem při přípravě a realizaci střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb kraje sděluje obec kraji informace o potřebě poskytování sociálních služeb osobám nebo skupinám osob na území obce a o spektru nabízených sociálních služeb na svém území. V rámci spolupráce s krajem obce informují o potřebné kapacitě sociálních služeb na svém území, čímž se podílí nejen na určování sítě sociálních služeb na území kraje, ale i na spoluvytváření podmínek pro zajištění potřeb svých občanů (§94).

Dle § 95 písm. d) stanoví ZoSS pro kraje povinnost a pro obce dle § 94 písm. d) možnost zpracovávat střednědobé plány rozvoje sociálních služeb. Ustanovení definuje, že tento plán by měl být tvořen ve spolupráci s krajem, poskytovateli sociálních služeb na území obce a za účasti osob, kterým jsou tyto služby poskytovány. Tento postup se v manažerských teoriích správy věcí veřejných někdy nazývá též komunitním plánováním. Další základní oporu pro plánování rozvoje v územních samosprávných celcích můžeme nalézt v ustanovení zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, zákona č. 131/2000 Sb., o hl. m. Praze a zákona č. 129/2000 Sb., o krajích.

Ve Slovenské republice, kde rovněž využívají metodu komunitního plánování za účelem zabezpečení dostupnosti, rozvoje a kvality sociálních služeb, je oproti České republice obcím prostřednictvím zákona obligatorně uložena povinnost vypracovat ve spolupráci s jinými poskytovateli sociálních služeb a příjemci sociálních služeb komunitní plán v jejich územním správním obvodu. Tato povinnost

je uložena, stejně jako u nás, i vyšším územním celkům (krajům), které zpracovávají koncepci rozvoje sociálních služeb. Obec vypracovává a schvaluje komunitní plán sociálních služeb na základě národních priorit rozvoje sociálních služeb, ve kterém zohledňuje místní specifika a potřeby fyzických osob v oblasti sociálních služeb poskytovaných na svém území, určuje potřeby rozvoje sociálních služeb a určuje personální, finanční, provozní a organizační podmínky pro jejich zabezpečení (§ 83 zákona č. 448/2008 Z. Z. - o sociálních službách a změna živnostenského zákona). Toto ustanovení zároveň ukládá obcím i vyšším územním celkům povinnost předložit návrh komunitního plánu k veřejné diskusi. Zároveň stanovuje, co musí komunitní plán a koncepce rozvoje sociálních služeb obsahovat.

1.2 Komunitní plánování jako metoda – principy a hodnoty

Komunitní plánování je v širším pojetí považováno „Za proces směřující k zajištění veřejných služeb (nebo veřejných statků) v zájmu těch, kdo je využívají. V užším pojetí je chápáno jako přímé vyjednávání o podobě a koordinaci místní sítě sociálních služeb.“ (Matoušek, 2013, s. 314) Slovník sociální práce je definuje jako „Přímé vyjednávání mezi zřizovateli, poskytovateli a uživateli služeb, jehož cílem je zlepšit místní sociální politiku či charakter sociálních, případně dalších souvisejících služeb.“ (Matoušek, 2003, s. 94) „Komunitní plánování je postup, který má zmapovat místní potřeby sociálních služeb a porovnat je s místními zdroji, což jsou v první řadě existující organizace, jež služby poskytují. Zdrojem však jsou i veřejné finance, které se na služby vynakládají, případně mohou být vynaloženy v budoucnu. Zdrojem jsou také občané ochotní a schopní přispět svou prací nebo kapitálem, mohou jím však být i subjekty produkující ekonomický zisk nebo finanční fondy a projekty určené k rozvoji sociálních služeb.“ (Matoušek, 2007, s. 113)

Obecně vzato je komunitní plánování metoda, která umožňuje zpracovávat rozvojové materiály pro různé oblasti veřejného života na úrovni obce tak, aby odpovídaly místním specifikům i potřebám jednotlivých občanů, a která výrazně posiluje principy zastupitelské demokracie. Komunitní plánování přispívá k dosažení záměrů a cílů sdílených komunitou.

Pojem komunita je velmi mnohoznačný. V odborné literatuře můžeme nalézt mnoho definic tohoto pojmu. „Z hlediska komplexního pohledu je komunita společenství lidí, „Kteří žijí v geograficky definované oblasti a mezi nimiž existují vzájemné sociální vazby (ve smyslu příbuzenství, přátelství a známosti a také ve smyslu účasti na aktivitách komunity a některých formách ekonomické směny, např. kupování zboží a služeb či práce pro místní zaměstnavatele apod.) a kteří jsou citově vázáni k sobě navzájem a k místu, kde žijí.“ (Matoušek 2003; cit. podle Mattessich, Monsey, Roy, 1997, s. 253) Z hlediska sociologického „Komunita je vymezena hranicemi (mohou být geografické, politické, ekonomické nebo sociální), postavena na pilířích (sdílené hodnoty, společné kulturní dědictví, společné zájmy, společné problémy) a má strukturu (tj. formální a neformální organizaci a sociální uskupení, skrze něž obyvatelé vykonávají určité funkce).“ (Matoušek 2003; cit. podle Mattessich, Monsey, Roy, 1997, s. 253) Ve slovníku sociální práce je pojem komunita chápán jako „Společenství lidí žijících či kooperujících v jedné instituci nebo v jedné lokalitě.“ (Matoušek, 2003, s. 92) Stručně a velmi výstižně je definována komunita jako „Místo, kde člověk může získat emocionální podporu, ocenění a praktickou pomoc v každodenním životě.“ (Hartl, 1997, s. 35) Komunita jako místní společenství má v postkomunistické zemi jinou společenskou roli než v západních státech. Schopnost zástupců místního společenství formulovat místní potřeby a účinně je prosazovat je výrazně vyšší v zemích s nepřerušovanou demokratickou tradicí než u nás. Pro tuto práci je komunita definována a chápána jako „Společenství osob žijících na geograficky vymezeném území, kteří mají určité spektrum potřeb a jsou si vědomi svých zdrojů, které mají k dispozici.“ (Rudiková, 2009, s. 4). Zaměřování komunitního plánování jako jedné z metod komunitní práce „Na územní správní celky s sebou přináší posun řešení problémů na lokální (komunitní) úroveň a posilování jejich autonomie. Model komunitního plánování realizovaný v českých podmínkách vychází z pluralistické teorie, podporuje participaci a zvyšování adresnosti a dosažitelnosti sociálních služeb.“ (Gojová, 2006, s. 92)

V současné době je komunitní plánování prioritní mezi manažerskými úlohami řídicích pracovníků zúčastněných institucí a poskytovatelů sociálních služeb. Umožňuje efektivní provádění činností a finančního řízení. Politikům umožňuje efektivní kontrolování a skládání účtů voličům. Komunitní plánování

přispívá k systematickému zjišťování místních potřeb, omezování rozhodování jednotlivci, k rozvoji potřebných a zániku nepotřebných služeb, vytvoření efektivního systému přidělování finančních prostředků v daném místě a zároveň veřejné kontrole využívání finančních prostředků z veřejných rozpočtů. Jeho přínosem je i oborová spolupráce poskytovatelů napříč cílovými skupinami, pestré typy služeb a vznik určité konkurenceschopnosti poskytovatelů sociálních služeb, která je dle mého názoru a zkušeností určitým kladem.

Charakteristickým znakem této metody je důraz kladený:

- ◆ na zapojování všech, kterých se oblast týká
- ◆ na dialog a vyjednávání
- ◆ na dosažení výsledku, který je přijat a podporován většinou účastníků

„Systém komunitního plánování je inovativní tým, že v sobě integruje manažerský přístup z komerční sféry s psychologickými, sociologickými a psychoterapeutickými přístupy v práci s komunitou či skupinou, a stává se tak moderní manažerskou metodou, která je využívána v sociální ekonomice.“
(Metodiky pro plánování sociálních služeb, 2008, s. 6)

Principy a hlavní charakteristiky komunitního plánování jsou:

- ◆ Přispívá k dosažení záměrů a cílů sdílených komunitou společně
- ◆ Je prioritní mezi manažerskými úlohami řídicích pracovníků zúčastněných institucí
- ◆ Dochází k pronikání plánů mezi různými cílovými skupinami i typy služeb
- ◆ Umožňuje efektivní provádění činností a finanční řízení v komunitě s maximálním využitím synergického efektu vzájemné spolupráce a komunikace
- ◆ Umožňuje efektivní kontrolování a skládání účtů voličům a zvýšení dostupnosti sociálních služeb a služeb zaměstnanosti pro znevýhodněné osoby na trhu práce
- ◆ Zapojuje zadavatele, poskytovatele, uživatele a motivuje zaměstnavatele a úřady práce k plánování v komunitě

„Hodnoty v celém procesu komunitního plánování ovlivňují naši „zaměřenost“, volbu cílů a prostředků, způsoby činnosti. Účastníci komunitního plánování je vyjadřují ve stanoviscích, vyjadřují je v postojích, které k věcem zauímají. Hodnoty nelze pojímat pouze jako „chtěné věci“, ale spíše jako „koncepte žádoucího stavu.“ (Metodiky pro plánování sociálních služeb, 2008, s. 11).

1.3 Komunitní plánování jako proces

„Komunitní plánování je přístup, který říká co, a proces, který říká jak pracovat s komunitou v daném místě při řešení jejích potřeb.“ (Metodiky pro plánování sociálních služeb, 2008, s. 6) Komunitní plánování můžeme tedy chápat jako otevřený proces zjišťování potřeb a zdrojů, hledání nejlepších řešení v oblasti sociálních služeb, jehož cílem je posilovat nejen soudržnost komunity, ale i podporovat sociální začleňování a předcházet sociálnímu vyloučení jednotlivců a skupin. Posláním komunitního plánování je zajišťování dostupnosti sociálních služeb. Prakticky se jedná o zjištění stavu poskytování sociálních služeb v dané lokalitě a zároveň potřeb, které nejsou naplněny. Srovnáním těchto dvou základních parametrů a v souladu s množstvím finančních prostředků, které obec na sociální služby vynakládá, vzniká v procesu vzájemných konzultací komunitní plán, jež je konsenzem mezi tím, co je možné, a tím, co bylo označeno jako potřebné či prioritní. Komunitní plánování představuje cyklický, spirálovitě se opakující proces. Slovo komunitní dává tušit, že celé plánování sociálních služeb probíhá za účasti komunity, čímž zapojuje všechny účastníky systému sociálních služeb do přípravy a implementace plánu sociálních služeb. Tím zvyšuje podíl občanů na rozhodovacím procesu o způsobu zajišťování těchto služeb, legitimizuje rozhodování řídicích a zastupitelských orgánů a zvyšuje míru zapojení občanů do dění v obci. Podporuje dialog a spolupráci mezi obyvateli, zvyšuje pocit příslušnosti ke komunitě a umožňuje objevovat nové lidské i materiální zdroje. „Občania tak majú možnosť angažovať sa, zapájať sa do diania obce, mesta. Majú možnosť poukázat' na problematiku sociálnych služieb - ich kvalitu, dostupnosť. Procesom tvorby komunitního plánu majú jej členovia pocit spoluúčasti a zároveň prehlbovania vzťahu ku komunitě. Spoločne hľadajú možné riešenia, zdroje, a tak zvyšujú ich efektivitu.“

(Vereš, 2013, s. 2) Komunitní plánování zvyšuje dostupnost a kvalitu sociálních služeb a rozšiřuje jejich nabídku, zajišťuje, aby sociální služby odpovídaly zjištěným místním potřebám. Zvyšuje efektivitu investovaných finančních prostředků, protože je vynakládá jen na takové služby, které jsou potřebné. Výsledkem by měl být zejména systém sociálních služeb na místní úrovni, který odpovídá zjištěným místním potřebám, reaguje na lokální odlišnosti a zajišťuje, že finanční prostředky, které jsou na služby vynakládány, jsou také efektivně využívány.

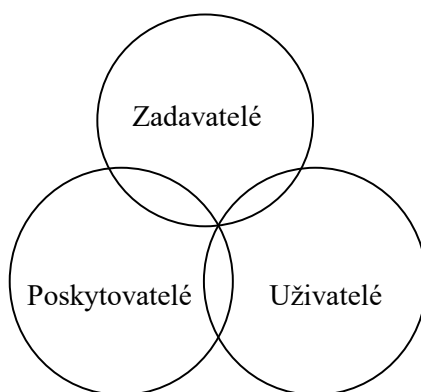
Primárními aktéry tohoto procesu jsou zástupci tzv. triády – zadavatel, poskytovatelé a uživatelé (viz obrázek č. 1). Funkci zadavatelů služeb plní obce a kraje, které jsou podle ZoSS a obecných zákonů pro územní veřejnou správu pořizovateli komunitního plánu a kteří jsou zároveň odpovědní za zajištění sociálních služeb na příslušném území. V triádě by je měli zastupovat nejen zastupitelé jako volení reprezentanti veřejnosti, kteří vytvářejí podpůrné politické klima pro realizaci komunitního plánu, ale i zástupci jejich úřadů vykonávající v oblasti sociální pomoci státní správu. K účasti by pak měly být přizvány i další věcně příslušné státní a regionální úřady, např. Úřady práce. Poskytovatel sociálních služeb je subjekt nabízející a poskytující sociální služby při splnění podmínek stanovených ZoSS. Může se jednat o fyzickou osobu, nestátní neziskovou organizaci či organizaci zřízenou obcí, krajem nebo státem. Do této kategorie lze nově zařadit i zaměstnavatele, kteří vytvářejí nové pracovní příležitosti pro sociálně znevýhodněné osoby na trhu práce. Uživatel sociálních služeb je člověk v nepříznivé sociální situaci, kterému jsou služby určeny a který se s účinností ZoSS stal významným a nezastupitelným prvkem v procesu komunitního plánování, neboť jej svým rozhodováním může velmi ovlivnit. Z tohoto důvodu je oslovování a zapojování uživatelů do práce na komunitním plánu nenahraditelnou možností, jak nejlépe zjistit potřeby v sociálních službách, jak získat informace o kvalitě poskytovaných služeb, jak objevit mezery v jejich nabídce a jak objevit nové zdroje pro uspokojování jejich potřeb. V rámci hledání uživatelů, které bychom mohli zapojit do procesu komunitního plánování v jednotlivých koordinačních skupinách, můžeme oslovit uživatele, kteří aktivně pracují ve svépomocných skupinách, nebo rodiče, kteří pečují o zdravotně postižené dítě. Zapojení uživatelů do některých cílových skupin může být problematické, nicméně měli bychom po celou dobu procesu dbát na to, abychom tuto skupinu neopomíjeli. Vymezení jednotlivých rolí

účastníků procesu komunitního plánování není striktní a velmi často působí jednotlivé subjekty ve více rolích. Triáda je principem celého procesu a ve všech krocích by měla být dodržována, což znamená poměrné zastoupení všech uvedených aktérů triády při vytváření trvale udržitelné struktury komunitního plánování.

„Z pohledu managementu je komunitní plánování proces tvorby a udržování prostředí, ve kterém jednotlivci kooperují ve skupinách a účinně dosahují vybraných cílů. Komunitní plánování vychází z obecné funkce plánování tak, jak ho definuje teorie managementu. Má stejné funkce i charakter. Komunitní plánování můžeme nazvat manažerským procesem. Zahrnuje plánovací funkce a manažerské aktivity zaměřené na stanovení budoucích cílů a vhodných prostředků pro jejich dosažení. Výsledkem plánovací funkce je plán, tj. psaný dokument specifikující akce, které musí organizace uskutečnit.“ (Rudiková, 2009, s. 11) Plán sociálních služeb by měl být vytvořen pomocí metody SMARTER, což znamená, že by měl být konkrétní, měřitelný, dosažitelný, odpovídající, ohraničený v čase, hodnocený a průběžně hodnocený.

Komunitní plánování je uskutečňováno ve třech vzájemně propojených rovinách:

- ◆ politická rovina – zadavatelé plánů
- ◆ odborná rovina – poskytovatelé služeb a další odborníci
- ◆ uživatelská rovina – uživatelé služeb a veřejnosti

Obrázek 1: Triáda aktérů komunitního plánování

Zdroj: Metodiky pro plánování sociálních služeb, 2008

Komunitní plánování je v jednotlivých komunitách jedinečný a neopakovatelný proces. Jeho průběh však mohou ovlivnit jak demografické podmínky, tak i přístup jeho aktérů k vedení procesu, zástupci veřejné správy i angažovanost a přístup občanů komunity. „Poznají-li se důvody aktuálního stavu, je možné nacházet i cestu k řešení. Poznají-li se minulost, umožní to pochopit i současnost a ovládnout budoucnost.“ (Víšek, Průša, 2009, s. 72)

Shrnutí: Komunitní plánování jako metoda umožňující zpracovávat rozvojové materiály odpovídající místním specifikům i potřebám jednotlivých občanů získává podobu strategického plánování, jež zahrnuje širší spektrum fungování společnosti. Proces komunitního plánování je realizován v tvořivém živoucím prostředí, v procesu komunikace a spolupráce lidí z komunity a území. Důležitým přínosem je vytvoření dostupné a potřebné sítě sociálních služeb, s jejíž pomocí je možné předcházet sociálnímu vyloučení jednotlivců a skupin a podporovat sociální začleňování, ale i soudržnost dané komunity. Primárními aktéry celého procesu jsou zástupci tzv. triády – zadavatel, poskytovatelé a uživatelé v poměrném zastoupení v trvale udržitelné struktuře komunitního plánování. Funkci zadavatelů služeb plní kraje a obce, které jsou dle ZoSS a obecných zákonů pro územní veřejnou správu odpovědné za zajištění sociálních služeb na příslušném území. Obce jsou povinny zjišťovat potřeby poskytování sociálních služeb osobám nebo skupinám osob na svém území, podílet se na určování sítě sociálních služeb, čímž spoluvytváří podmínky pro zajištění potřeb svých občanů, a také zajišťovat dostupné informace o těchto službách.

2 Sociální potřeba v kontextu sociální změny

Pojem potřeba je velmi široký, nejednoznačný, zákonem ne zcela přesně definovaný. Obecně lze hovořit o potřebě jako o stavu nějakého nedostatku, který je třeba určitým způsobem naplnit. Malá encyklopedie současné psychologie uvádí, že „Potřeby jsou složitými psychickými stavy, které souvisí s biologií, ale i se společenskou existencí člověka, jenž má množství potřeb vyplývajících z kulturního prostředí, v němž žije, i z podmínek své individuální existence.“ (Nakonečný, 1973, s. 147) Komunitní plánování vymezuje pojem potřeba jako proces, který je u každého člověka individuální, měnící se v čase a prostoru. Nemůžeme tedy očekávat, že najdeme totožné potřeby u stejných cílových skupin v různých komunitách. Stejně tak nelze očekávat stejná řešení sociálních problémů. Podstatou komunitního plánování sociálních služeb je, že se na něm podílí právě ti, jichž se řešení sociální problematiky dotýká a že je schopno reagovat na typické a neopakovatelné místní podmínky různým způsobem. (MPSV ČR, 2004) „Právě aktivní a otevřené zjišťování potřeb (potenciálních) uživatelů sociálních služeb a jejich znalost se stává základním informačním zdrojem při vytváření komunitního plánu sociálních služeb, a to zejména proto, že komunitní plán má vycházet vstříc potřebám uživatelů služeb s ohledem na místní možnosti a podmínky. Tento přístup je de facto tím, co dělá plánování komunitním.“ (Pilát, 2015, s. 170) Materová uvádí, že zapojení uživatelů do procesu a zjištění jejich skutečných potřeb je nejproblematictější součástí procesu komunitního plánování sociálních služeb. (Materová, 2007, s. 20) Posláním sociálních služeb je pomoci nalézt lidem nejoptimálnější řešení jejich nepříznivé situace. Sociální služby však neřeší všechny lidské potřeby. Tyto potřeby můžeme redukovat na pomoc a podporu lidí v nepříznivé sociální situaci, abychom je mohli začlenit nebo předešli jejich sociálnímu vyloučení a oni tak mohli žít přiměřeně běžným způsobem života. „Potřeby zjišťujeme kvůli lidem, pro lidi. Chceme znát, co druzí potřebují a jakou podporu by uvítali.“ (Nové zjišťování potřeb, 2009, s. 2)

Ze sociologického hlediska jsou sociální potřeby zdrojem sociálního pohybu, tj. fungování a vývoje společnosti. Odborná sociální služba by měla vždy reagovat na potřeby občanů. V praxi sociální práce se dle Bradshawa (1981) užívá definice těchto sociálních potřeb:

Normativní potřeby – institucionálně deklarované, jde o potřeby deklarované a určované zadavateli a zřizovateli sociálních služeb s přesahem do politického rozhodování.

Pocitované potřeby - potřeby se rovnají přání, chtění. Jedná se o potřeby konkrétních uživatelů, eventuelně potencionálních uživatelů sociálních služeb. Tyto potřeby bývají subjektivně zkresleny, pocitovaná potřeba je neadekvátním měřítkem „skutečných“ potřeb. Potřeby jsou pouze pocítovány.

Vyjádřené potřeby (artikulované) – jsou pocítované potřeby vyjádřené činem. Objevují se v podobě žádostí občanů o konkrétní pomoc. Tyto potřeby jsou definovány uživateli, ale i poskytovateli sociálních služeb s cílem poukázat na neuspokojené potřeby určité cílové skupiny na určitém území.

Komparativní potřeby – jsou určovány analýzou znaků příjemců určité služby. Znalost těchto potřeb umožňuje plánovat a zdokonalovat sociální pomoc určitým skupinám obyvatel a činit kvalifikovaná rozhodnutí.

Při analýze sociálních potřeb se uplatňují čtyři ukazatele sociálních potřeb dle J. Edwardse (1981):

- a) informativní ukazatele – cílem je zjišťování a popis změn částí sociálního systému
- b) predikativní ukazatele – tvoří nedílnou součást teoretické koncepce, která umožňuje vytvořit prognózu na základě rozboru minulé a současné situace
- c) ukazatele zaměřené na problémy – zjišťují charakteristiky sociálních problémů a stanovují možnosti řešení
- d) ukazatele programového hodnocení – pomocí nich lze měřit výsledky

Stálost, trvalost a lpění na zvycích existuje ve všech oblastech myšlení a jednání. Zákon změny říká: Všechno je ve stavu klidu, dokud tento stav nenaruší nějaká potřeba. Myšlení je podněcováno vždy, když má člověk problém. Program usilující o změnu probíhá vždy v sociálním kontextu. Jeho výrazem je soubor pozic a rolí ve skupině a ve vnějším prostředí, tj. službách, institucích a veřejnosti. Sociální

změnu lze motivovat pomocí: energie (peníze, pracovní čas, objem práce), moci (včetně statusu nebo vlivu), kultury (přesvědčení, normy, hodnoty), kompetencí (uspokojení z provádění úkolů), vztahů (uspokojení plynoucí ze sociální interakce), právních a administrativních podmínek (předpisy, pravidla) a informovanosti (vědět, co se děje). (Hartl, 1997)

Shrnutí: Pojem potřeba je vymezen komunitním plánováním jako proces, který je u každého jednotlivce individuální. Lidské potřeby se mění v důsledku času, ale i prostředí. Můžeme je redukovat na pomoc a podporu lidí v nepříznivé sociální situaci. V praxi sociální práce většinou rozlišujeme potřeby normativní, pocíťované, vyjádřené a komparativní.

3 Sociální služby, typologie vybraných sociálních služeb v kontextu zákona

Sociální služby jsou nejstarší složkou sociální politiky. Jejich rozvoj je ovlivňován demografickými, společenskými, ekonomicko-politickými i technologickými změnami. V obecné rovině službou rozumíme systematickou činnost konanou ve prospěch osob, které si nedokážou pomoci sami. Sociální službou rozumíme okruh a spektrum sociálních služeb od zajištění základních životních potřeb až po specializované odborné služby. Podmínky poskytování pomoci a podpory fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci u nás upravuje zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (dále jen ZoSS), který definuje sociální službu jako „činnost nebo soubor činností zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení“ (zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách) Některá ustanovení ZoSS provádí vyhláška č. 505/2006 Sb. Mezi základní zásady ZoSS patří bezplatné poskytnutí základního sociálního poradenství, pomoc musí vycházet z individuálně určených potřeb a musí aktivizovat osoby prostřednictvím podpory rozvoje jejich samostatnosti a motivace k překonání nepříznivé sociální situace. ZoSS definuje základní druhy a formy sociálních služeb. Základními druhy rozumíme sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence. Sociální služby se poskytují jako služby pobytové, ambulantní nebo terénní. Pobytovými službami se rozumí služby spojené s ubytováním v zařízeních sociálních služeb. Ambulantními službami se rozumí služby, za kterými osoba dochází nebo je doprovázena či dopravována do zařízení sociálních služeb a součástí této služby není ubytování. Terénními službami se rozumí služby, které jsou osobě poskytovány v jejím přirozeném sociálním prostředí. Sociální služby jsou poskytovány obcemi nebo kraji, které dbají na vytváření vhodných podmínek pro rozvoj sociálních služeb, zejména zjišťováním skutečných potřeb lidí a zdrojů k jejich uspokojení. Poskytovateli sociálních služeb mohou být právnické osoby zřízené územními samosprávnými celky, další právnické osoby, fyzické osoby a ministerstvo s jím zřízenými organizačními složkami státu nebo státními příspěvkovými organizacemi.

3.1 Sociální poradenství

ZoSS upravuje sociální poradenství v § 37 a rozlišuje základní sociální poradenství a odborné sociální poradenství. Na základní sociální poradenství má nárok každá osoba a každý poskytovatel sociálních služeb je povinen je zajistit. V rámci tohoto poradenství by měla osoba získat potřebné informace, které povedou k řešení její nepříznivé sociální situace. Odborné sociální poradenství se zaměřuje na potřeby jednotlivých okruhů sociálních skupin v různých typech poraden. Odborné sociální poradenství obsahuje tyto základní činnosti:

- a) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím
- b) sociálně terapeutické činnosti
- c) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí (zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách)

Ve své práci se zaměřím především na poradny pro osoby v krizi, osoby ohrožené sociálním vyloučením, osoby ohrožené návykovými látkami, osoby užívající návykové látky a poradny pro imigranty.

3.2 Služby sociální péče

Služby sociální péče napomáhají potřebným osobám zajistit podporu v oblasti jejich fyzické i psychické soběstačnosti. Cílem těchto služeb je podpořit život potřebných osob v jejich přirozeném sociálním prostředí, a tím jim umožnit v co nejvyšší možné míře zapojení do běžného života společnosti. V případě, že to jejich zdravotní stav neumožňuje, zajistit pro ně důstojné prostředí a zacházení. Mezi služby sociální péče patří: osobní asistence, pečovatelská služba, tísňová péče, průvodcovské a předčitatelské služby, podpora samostatného bydlení, odlehčovací služby, centra denních služeb, denní stacionáře, týdenní stacionáře, domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy pro seniory, domovy se zvláštním režimem, chráněné bydlení a sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče. Vzhledem k širokému spektru služeb sociální péče se ve své analýze zaměřím na pečovatelskou službu a denní stacionáře.

Pečovatelská služba je sociální službou terénní nebo ambulantní, která je poskytována osobám se sníženou soběstačností z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení a rodinám s dětmi, které se ocitly v mimořádné situaci. Zákon o sociálních službách uvádí tyto základní činnosti:

- a) pomoc při zvládnání běžných úkonů o vlastní osobu
- b) pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu
- c) poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy
- d) pomoc při zajištění chodu domácnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím

Základním principem pečovatelské služby je poskytování úkonů. Služba se poskytuje ve vymezeném čase. Prostřednictvím pečovatelské služby si klient smluvně sjednává vykonávání určitých úkonů péče o vlastní osobu a domácnost, nákupy apod.

Denní stacionáře „Poskytují ambulantní služby osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku nebo zdravotního postižení, a osobám s chronickým duševním onemocněním, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby.“ (zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách) Také tato sociální služba obsahuje základní činnosti:

- a) pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu
- b) pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu
- c) poskytnutí stravy
- d) výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím
- e) sociálně terapeutické činnosti
- f) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí (zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách)

3.3 Služby sociální prevence

Třetím druhem sociálních služeb poskytovaných v naší republice jsou služby sociální prevence. Tyto služby jsou zaměřeny především na zamezení sociálního vyloučení osob ohrožených krizovou sociální situací, životními návyky a způsobem života vedoucím ke konfliktu se společností. Cílem služeb sociální prevence je zejména pomoc osobám překonat jejich nepříznivou sociální situaci, ale také ochrana společnosti před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů. Mezi služby sociální prevence řadíme: ranou péči, telefonickou krizovou pomoc, tlumočnické služby, azylové domy, domy na půl cesty, kontaktní centra, krizovou pomoc, intervenční centra, nízkoprahová denní centra, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, noclehárny, služby následné péče, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením, sociálně terapeutické dílny, terapeutické komunity, terénní programy a sociální rehabilitaci. Z těchto služeb jsem si ke komparaci jednotlivých komunit vybrala terénní programy a noclehárny.

Sociální služba terénní programy je v ZoSS upravena v § 69. Tato služba je určena pro osoby, které vedou rizikový způsob života či jsou tímto způsobem života ohroženy. Služba je určena zejména pro uživatele návykových nebo omamných psychotropních látek, osoby bez přístřeší či osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách a jiné sociálně ohrožené skupiny. Cílem této služby je vyhledávání těchto osob a minimalizování rizik jejich způsobu života. Služba je poskytována bezplatně a lze ji poskytovat anonymně. Mezi základní činnosti, které je nezbytné poskytovat, ZoSS definuje:

- a) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím
- b) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí

ZoSS v § 63 definuje noclehárny jako ambulantní služby, jejichž cílovou skupinou jsou osoby bez přístřeší, které mají zájem o využití hygienického zařízení a přenocování. Základními poskytovanými činnostmi jsou v tomto případě:

- a) pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro hygienu

b) poskytnutí přenocování

Shrnutí: Podmínky poskytování pomoci a podpory fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci prostřednictvím sociálních služeb jsou u nás upraveny v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Tento zákon definuje základní druhy a formy poskytování služeb. Základními druhy rozumíme sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence. Formou rozumíme služby pobytové, terénní a ambulantní. Poskytovateli služeb mohou být právnické osoby zřízené územními samosprávnými celky, další právnické osoby, fyzické osoby a ministerstvo s jím zřízenými organizačními složkami nebo státními příspěvkovými organizacemi. Sociální poradenství rozlišujeme jako základní a odborné, které je zaměřeno na potřeby jednotlivých okruhů sociálních skupin. Služby sociální péče pomáhají zajistit potřebným osobám podporu v oblasti fyzické nebo psychické soběstačnosti s cílem podpory osob v jejich přirozeném sociálním prostředí. Pro účely této diplomové práce jsou v kapitole blíže specifikovány tyto služby: pečovatelská služba a denní stacionáře. Služby sociální prevence jsou zaměřeny zejména na zamezení sociálního vyloučení osob ohrožených krizovou sociální situací, životními návyky a způsobem života vedoucím ke konfliktu se společností. Z těchto služeb jsou v kapitole blíže specifikovány terénní programy a noclehárny.

Otázky:

1. Jsou řešeny v jednotlivých komunitních plánech (Litoměřice, Lovosice, Roudnice n. L.) vybrané sociální služby s vyšším agregovaným ukazatelem relativní potřebnosti?

4 Ústecký kraj – potřeba sociálních služeb

Krajský úřad Ústeckého kraje v rámci individuálního projektu Podpora plánování a transformace sociálních služeb v Ústeckém kraji, registrační číslo CZ.1.04/3.1.00/05.00043, financovaného prostřednictvím operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost Evropského sociálního fondu, zadal společnosti AUGUR Consulting s.r.o. vypracovat Analýzu potřeby sociálních služeb v Ústeckém kraji (dále jen Analýza) a vytvořit internetovou softwarovou aplikaci, která by dokumentovala relativní míru potřeby jednotlivých typů sociálních služeb na jednotlivých územích Ústeckého kraje a současně tvořila oporu pro kontinuální aktualizaci dat. Analýza byla zpracovávána v období od června 2012 do března 2013 pomocí integrovaného výzkumu. Cílem bylo analyzovat komparativní potřebu sociálních služeb a prostřednictvím indikátorů (a z nich kvantifikovaných indexů, tzv. agregovaných ukazatelů) porovnat relativní míru potřeby sociálních služeb ve správních obvodech obcí III. typu a bývalých okresech. Na základě výběru relevantních indikátorů byly srovnávány indexy vypovídající o reálné míře výskytu nebo potenciálním výskytu konkrétních sociálních jevů či problémů ve zkoumaném území. Tento přístup byl doplněn nejen empirickými výzkumy mezi cílovými skupinami zřizovatelů a zadavatelů sociálních služeb a registrovaných poskytovatelů sociálních služeb, ale také systematizovanými informacemi ze strategických dokumentů jednotlivých obcí III. typu. Analýza vycházela z podrobné operacionalizace parametru potřeby, což je jeden z parametrů, se kterým je pracováno při síťování služeb, jejich optimalizaci a financování v rámci plánování a transformace sociálních služeb v Ústeckém kraji. Společnost AUGUR Consulting s.r.o. vycházela z vymezení pojmu „potřeba“ Jonathana Bradshawa a pohledu autorů Petra Víška a Ladislava Průši, kteří doporučují nahlížet na potřebu sociálních služeb se zohledněním sekundárních dat a empirických poznatků (od cílových skupin uživatelů nebo potenciálních uživatelů konkrétních sociálních služeb, registrovaných poskytovatelů sociálních služeb a jejich zřizovatelů nebo zadavatelů). V rámci realizace obou dvou analýz kladla Společnost AUGUR Consulting s.r.o. důraz především na normativní – institucionální a komparativní rovinu identifikace potřeby sociálních služeb. Analyzovány byly výhradně služby registrované v souladu se zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. „Na jedné straně výsledky agregací relevantních ukazatelů a

indikátorů charakterizují exaktně relativní – komparativní míru potřebnosti konkrétních služeb v konkrétních sledovaných lokalitách (ORP), na straně druhé nemohou v sobě obsahovat všechny ukazatele (např. ukazatele potenciálu využívat místně specifická řešení sociálních jevů) či provázanost sociální sféry s dalšími souvisejícími segmenty (zdravotnictví, školství, trh práce).“ (Analýza potřebnosti sociálních služeb v Ústeckém kraji, 2013, s. 96) Součástí projektu byl i empirický výzkum mezi zadavateli sociálních služeb (individuální polostandardizované rozhovory s kompetentními zástupci obcí), jehož výsledky jsou součástí Analýzy (zpracovány do tabulek dle jednotlivých ORP). Dle zpracovatele vykazovaly diference v hloubce vzhledu respondenta do problematiky, rozsahu a konkrétnosti poskytnutých informací.

Tato Analýza byla také aktualizována (dále jen aktualizace Analýzy) v rámci konkrétního individuálního projektu „QUALITAS PRO PRAXIS“, reg. č. CZ.1.04/3.1.00/05.00079, podpořeného z Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a ze státního rozpočtu České republiky. Projekt byl realizován v období od června do září 2014 za použití stejné metodologie. V rámci této Aktualizace byl kladen důraz především na kvantifikaci tzv. komparativní roviny potřebnosti sociálních služeb ve správních obvodech obcí III. typu. Součástí tohoto projektu již individuální rozhovory nebyly. Dle společnosti AUGUR Consulting s.r.o. je třeba nahlížet na zprostředkované výsledky s určitým odstupem a v celém kontextu jako na výsledky exaktně dosažené, nikoli však dogmaticky. Na výsledky lze pohlížet jako na souhrn „relativních“ ukazatelů, hodnot, dat a informací, které jsou využitelné pro další procesy komunitního plánování v jednotlivých obcích III. typu. Obě dvě tyto analýzy budou stěžejním podkladem pro komparaci míry relativní potřebnosti sociálních služeb ve sledovaných obcích III. typu.

Shrnutí: Na základě žádosti Krajského úřadu Ústeckého kraje byla společností AUGUR Consulting s.r.o. zpracována Analýza potřebnosti sociálních služeb v Ústeckém kraji dokumentující relativní míru potřebnosti jednotlivých typů sociálních služeb v jednotlivých územích Ústeckého kraje. Zpracovatelé vycházeli z vymezení pojmu „potřebnost“ Jonathana Bradshawa a pohledu autorů Petra Víška a Ladislava Průši, kteří doporučují nahlížet na potřebnost sociálních služeb se

zohledněním sekundárních dat a empirických poznatků všech, kteří jsou zapojeni v procesu komunitního plánování. Výsledky této analýzy charakterizují exaktně relativní míru potřeby konkrétních sociálních služeb v daných lokalitách a lze na ně pohlížet jako na souhrn „relativních“ ukazatelů hodnot, dat a informací využitelných pro procesy komunitního plánování v jednotlivých komunitách.

Otázky:

1. Využívají jednotlivá města data z Analýzy potřeby sociálních služeb v Ústeckém kraji včetně její aktualizace k procesu plánování sociálních služeb na svém území?

5 Region Litoměřicko

5.1 Obecný popis regionu Litoměřicko

Okres Litoměřice (v této práci dále pojímán jako region Litoměřicko) je jedním ze sedmi okresů Ústeckého kraje, který leží na severozápadě České republiky a rozkládá se na rozloze 5 335 km², což představuje 6,8 % rozlohy České republiky. Severozápadní hranice Ústeckého kraje je současně státní hranicí se Spolkovou republikou Německo. Na severovýchodě sousedí Ústecký kraj s krajem Libereckým, na západě s Karlovarským a z malé části i s kraji Plzeňským a Středočeským. Počet obyvatel kraje činí 823 972 osob, z toho 408 283 mužů a 415 689 žen (údaj k 1. 1. 2015)¹. Na základě reformy veřejné správy v roce 2013 vzniklo na území Ústeckého kraje 16 správních obvodů obcí s rozšířenou působností (dále jen ORP).

Region Litoměřicko se z velké části rozkládá v nížině na úrodné zemědělské půdě a zaujímá celkovou rozlohu 1 032 km². Regionem protékají řeky Labe a Ohře. V regionu se nachází tři obce s rozšířenou působností: Litoměřice, Lovosice a Roudnice nad Labem a dalších 102 menších či větších obcí. Počet obyvatel regionu je 118 966 osob, z toho 59 033 mužů a 59 933 žen (stav k 1. 1. 2015)¹. Obec s rozšířenou působností Litoměřice zahrnuje celkem 3 obce s pověřeným obecním úřadem (Litoměřice, Úštěk a Štětí) a dalších 37 obcí. Žije zde celkem 59 134 osob, z toho 29 218 mužů a 29 916 žen (stav k 1. 1. 2015)¹. Obec s rozšířenou působností Lovosice zahrnuje 2 obce s pověřeným obecním úřadem (Lovosice a Libochovice) a dalších 30 obcí. Na území žije 27 557 osob, z toho 13 850 mužů a 13 707 žen (stav k 1. 1. 2015)¹. Třetí obcí s rozšířenou působností je Roudnice nad Labem, která zahrnuje jednu obec s pověřeným obecním úřadem (Roudnice nad Labem) a dalších 32 obcí. Celkem zde žije 32 275 osob, z toho 15 965 mužů a 16 310 žen (stav k 1. 1. 2015)¹.

V regionu jsou situovány čtyři sociálně vyloučené lokality. Tři z těchto lokalit se nacházejí v ORP Roudnice nad Labem s celkovým počtem cca 1 950 obyvatel, a to přímo v Roudnici nad Labem, obci Straškov - Vodochody a obci Ředhošť. Další sociálně vyloučená lokalita se nachází na území města Štětí, které spadá do ORP

¹ ČSÚ

Litoměřice. Zde žije cca 450 sociálně vyloučených osob. V ORP Lovosice se nenachází žádná oficiálně uznaná sociálně vyloučená lokalita.

ADMINISTRATIVNÍ ROZDĚLENÍ OKRESU LITOMĚŘICE - STAV K 1.1.2008

Průměrný počet obyvatel obce = 1 116

Průměrná rozloha obce (ha) = 983

Největší: 1. Litoměřice = 23 768
2. Roudnice nad Labem = 13 014
3. Štětí = 9 614

Největší: 1. Ústěk = 7 493
2. Štětí = 5 385
3. Velemin = 4 024

Nejmenší: 1. Staňkovice = 31
2. Brzánky = 84
3. Oleško = 98

Nejmenší: 1. Michalovice = 83
2. Malč = 142
3. Mířejovice = 198

Správní obvod obce s rozšířenou působností

Počet obyvatel v obci

— hranice okresu
— hranice obce

● NÁZEV MĚSTA
● NÁZEV MĚSTYSCE
● NÁZEV OSTATNÍCH OBČÍ

Obrázek 2: Administrativní rozdělení okresu Litoměřice

Zdroj:

<https://www.czso.cz/documents/11248/17833311/Litom%C4%9B%C5%99ice.gif/749a832a-56a4-455a-aef6-5b4dc09231d9?version=1.0&t=1413533144382>

Míra nezaměstnanosti je v regionu 9,2 % (stav k 31. 12. 2014). Ve sledovaných ORP je míra nezaměstnanosti následující - ORP Litoměřice 9,3 % (město Litoměřice 7,8 %), ORP Lovosice 8,9 % (město Lovosice 9,8 %) a ORP Roudnice nad Labem 8,5 % (město Roudnice n. L. 8,0 %). Index kriminality se v posledních letech mírně snižuje v souladu s vývojem indexu v rámci celého Ústeckého kraje. V roce 2012 činil index kriminality 294,929, v roce 2013 činil 305,402 a v roce 2014 již 294,433.

5.2 Region Litoměřicko z hlediska vybraných sociálních služeb

Ústecký kraj v souladu s ustanovením § 95 písm. g) a h) zákona č. 108/2006 Sb., zákona o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, zajišťuje v současné době dostupnost poskytování sociálních služeb na území celého kraje v souladu s jeho Střednědobým plánem rozvoje sociálních služeb v Ústeckém kraji na období 2015–2017 a zároveň i ve spolupráci s obcemi určuje síť sociálních služeb. Plánování sociálních služeb má v Ústeckém kraji dlouholetou tradici. Komunitně se zde plánuje již od roku 2007. Cílem je vytvořit síť sociálních služeb, které jsou potřebné, efektivní a kvalitní. Síť sociálních služeb by měla být tvořena právě od úrovně obcí, kde jsou zjišťovány nejen potřeby jejich obyvatel, ale zejména identifikovány sociální problémy, na které je třeba reagovat.

V současné době jsou v regionu Litoměřicko služby odborného sociálního poradenství soustředěny především do bývalého okresního města Litoměřice, které je zároveň i největším městem v regionu. Odborné sociální poradenství se zaměřením na manželské a rodinné poradenství zajišťuje ambulantní formou v celém regionu pouze Manželská a předmanželská poradna Litoměřice, jejímž poskytovatelem je Centrum sociální pomoci Litoměřice. Cílovou skupinou jsou osoby v krizi, rodiny s dítětem, či dětmi a senioři. Věková kategorie klientů se pohybuje v rozsahu: Dorost ve věku 16 až 18 let, mladí dospělí ve věku 19 až 26 let, dospělí ve věku 27 až 64 let a mladší senioři 68 až 80 let. Jejím hlavním cílem je poskytovat kvalitní poradenské a informační služby pro klienty zejména v oblasti sociálních vztahů, podpořit člověka v obtížné sociální situaci a stimulovat jej k využívání běžných zdrojů ve společnosti, ke kterým patří mimo jiné i rodina s úzkými a širšími sociálními vazbami. Poradenské centrum Litoměřice provozované Diecézní charitou Litoměřice poskytuje ambulantní služby pro cílovou skupinu imigrantů a azylantů, oběti trestné činnosti a osoby v krizi. Poradenské centrum se oproti Manželské a předmanželské poradně zaměřuje i na starší seniory (senioři na 80 let). Sociální služba se zaměřuje zejména na problematiku dluhů, občanské poradenství a poradenství pro cizince. Potřeba poradenství pro cizince je dána demografickou strukturou regionu, kde jsou výrazněji zastoupeni státní příslušníci Vietnamu a Mongolska. V Litoměřicích je také poskytováno poradenství pro osoby s chronickým duševním onemocněním z okruhu psychóz (schizofrenie, bipolární porucha, hraniční stavy), a to ambulantní i terénní

formou. Sociální službu zajišťuje Fokus Labe a poskytuje ji klientům od 18 do 80 let věku. Bez omezení věku je formou ambulantní i terénní poskytováno Hospicem Sv. Štěpána, z. s. odborné sociální poradenství v oblasti paliativní péče. Cílovou skupinou jsou osoby s chronickým onemocněním, osoby s tělesným postižením a osoby se zdravotním postižením.

Od února letošního roku je poskytováno také odborné sociální poradenství v Lovosicích, a to ambulantní formou pro osoby v krizi od 18 do 80 let věku. Poradenství je poskytováno v oblasti dluhového poradenství, sociálních dávek, sociálních služeb, pracovně-právních vztahů, zaměstnanosti a rodinných a partnerských vztahů.

V Roudnici nad Labem je poskytováno odborné sociální poradenství pro rodiny s dětmi v poradně Klíč – poradna pro rodiny. Službu poskytuje Centrum D8, o.p.s. Odborné sociální poradenství OPORA je poskytováno ambulantní i terénní formou na území města Roudnice nad Labem a v přilehlých obcích v dojezdové vzdálenosti do 20 km pro osoby s chronickým duševním onemocněním, osoby s chronickým onemocněním, osoby se zdravotním postižením a seniory. Poskytovatel sociálních služeb NADĚJE poskytuje ambulantní služby pro osoby žijící v sociálně vyloučených lokalitách, pro osoby, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy, a to pro mladé dospělé, dospělé, mladší seniory a starší seniory.

Na území města Štětí je zajišťována stejná služba tímto poskytovatelem, avšak rozšířená o cílovou skupinu klientů osob v krizi (spadá do ORP Litoměřice). Pro větší přehlednost jsem tyto služby zpracovala do tabulky č. 1, doplnila je o stávající okamžitou kapacitu, případně skupinovou kapacitu a formu služby.

Tabulka 1: Přehled sociální služby Odborné sociální poradenství v regionu Litoměřice

Název ORP	Počet služeb	Poskytovatel	Název zařízení	Stávající okamžitá kapacita	Skupinová kapacita	Forma služby
ORP Litoměřice	5			8	16	
Litoměřice	1	Centrum sociální pomoci Litoměřice	Manželská a předmanželská poradna	4	16	A
	1	Diecézní charita Litoměřice	Poradenské centrum Litoměřice	2		A
	1	Fokus Labe	Fokus Labe - Litoměřice	1		A/T
	1	NADĚJE	Středisko Naděje Štětí, odborné sociální poradenství	2		A
	1	Hospic sv. Štěpána, z.s.	Hospic sv. Štěpána	1		A/T
ORP Lovosice	1			1	4	
Lovosice	1	Farní charita Lovosic	Charitní poradna RESTART	1	4	A
ORP Roudnice n. L.	3			6	6	
Roudnice n. L.	1	NADĚJE	Středisko Naděje, Roudnice n. L., odborné sociální poradenství	2		A
	1	Centrum D8, o.p.s.	Klíč – poradna pro rodiny	1	6	A
	1	OPORA	Odborné sociální poradenství OPORA	1		A/T
Litoměřicko celkem	9			12		

Zdroj:

http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do?SUBSESSION_ID=1460704383512_1&zak=%C3%A9astock%C3%BD&zaok=Litom%C4%9B%C5%99ice&sd=odborn%C3%A9+soci%C3%A1ln%C3%AD+poradenstv%C3%AD

Pečovateľská služba je v litoměřickém regionu zajišťována celkem sedmnácti poskytovateli prostřednictvím neziskových organizací, ale i samotnými městy (viz podrobně tabulka č. 2). Města a obce, které jsou poskytovateli této služby, ji často zajišťují i v jejich nejbližším okolí. V nejmenších obcích je většinou zajišťována formou sousedské výpomoci či přímo obecním úřadem prostřednictvím zaměstnance. Přimo na území města Litoměřice, jeho spádových obcí a v okruhu do 10 km od města Litoměřice je zajišťována pečovatelská služba Farní charitou Litoměřice pro cílovou skupinu klientů osob s tělesným postižením, osob se zdravotním postižením, rodiny s dítětem/dětmi a seniory. V dalších částech ORP Litoměřice je služba

zajišťována terénní formou ve městě Bohušovice nad Ohří a v jeho místní části Hrdly pro cílovou skupinu osob se zdravotním postižením a seniory. Ve městě Terezíně je poskytována terénní formou bez omezení věku pro osoby s chronickým onemocněním, osoby s tělesným postižením, rodiny s dítětem/děťmi a seniory. Ve městě Ústěk je poskytována terénní formou pro osoby s chronickým onemocněním, osoby se zdravotním postižením, rodiny s dítětem/děťmi a seniory bez omezení věku. Ve městě Hošťka je tato služba poskytována pro osoby s tělesným postižením a seniory, a to dle potřeb uživatelů na území města Hošťky a přilehlých městských částech Malešov a Velešice. Z menších obcí je dále poskytována v obcích Polepy (a přilehlých obcích Hrušovany, Libínky, Encovany, Třebutičky a Okna) a obci Velké Žernoseky. V obci Liběšice je pečovatelská služba poskytována terénní formou seniorům a osobám se zdravotním postižením na území obce Liběšice. V ORP Lovosice je přímo v Lovosicích poskytována terénní formou dvěma poskytovateli. Jedním je Město Lovosice, které poskytuje pečovatelskou službu terénní formou pouze na území města, a to pro cílovou skupinu osob s chronickým onemocněním, osob s tělesným postižením, osob se zdravotním postižením a seniorům. Druhým poskytovatelem je ŠANCE Lovosice, který poskytuje službu na území města Lovosice a v přilehlých obcích – Čížkovice, Slatina, Malé Žernoseky, Vchynice, Lukavec a Sulejovice. Cílovou skupinou jsou osoby s chronickým onemocněním, kombinovaným postižením, zdravotním postižením a senioři. Posledním poskytovatelem na území je obec Čížkovice poskytující pečovatelskou službu terénní formou pro osoby se zdravotním postižením a pro seniory na území obce Čížkovice a Želechovice. V Roudnici nad Labem je poskytována terénní formou třemi poskytovateli. Jedním z poskytovatelů je Farní charita Roudnice nad Labem, která poskytuje terénní pečovatelskou službu osobám s chronickým duševním onemocněním, osobám s mentálním postižením, osobám se zdravotním postižením a seniorům. Druhým poskytovatelem je OPORA poskytující terénní pečovatelskou službu osobám s chronickým duševním onemocněním, osobám s chronickým onemocněním, osobám se zdravotním postižením a seniorům nejen na území města Roudnice nad Labem, ale i v přilehlých obcích v dojezdové vzdálenosti do 20 km. Třetím poskytovatelem je Podřípská nemocnice s poliklinikou Roudnice n. L., s.r.o. poskytující tyto služby terénní formou pro cílovou skupinu osob se zdravotním postižením a seniorům. Je poskytována rovněž na území města Roudnice

nad Labem a jeho spádových obcích. V další části území ORP Roudnice nad Labem je poskytována v obci Straškov – Vodochody pro rodiny s dětmi a seniory. Posledním poskytovatelem sledovaného ORP je Diakonice ČCE – středisko v Krabčicích poskytující terénní pečovatelskou službu pro obce Krabčice, Rovné, Vesec, Libkovice, Kostomlaty, Ctiněves, Straškov, Horní Beřkovice, Bechlín, Chotiněves, Horní a Dolní Řepčice a Jištěrpy. Cílovou skupinou jsou osoby se zdravotním postižením a senioři.

Tabulka 2: Přehled sociální služby Pečovatelské služby v regionu Litoměřice

Název ORP	Počet služeb	Poskytovatel	Název zařízení	Stávající okamžitá kapacita	Forma služby
ORP Litoměřice	9				
Litoměřice	1	Farní charita Litoměřice	Farní charita Litoměřice, Pečovatelská služba	11	T
Bohušovice nad Ohří	1	Město Bohušovice nad Ohří	Pečovatelská služba	1	T
Hošťka	1	Město Hošťka	Dům s pečovatelskou službou	1	T
Štětí	1	Město Štětí	Město Štětí	7	T
Terezín	1	Město Terezín	Město Terezín	2	T
Ústěk	1	Město Ústěk	Pečovatelská služba	2	T
Liběšice	1	Obec Liběšice	Pečovatelská služba Liběšice	1	T
Polepy	1	Obec Polepy	Pečovatelská služba	2	T
Velké Žernoseky	1	Obec Velké Žernoseky	Obecní úřad Velké Žernoseky	1	T
ORP Lovosice	3				
Lovosice	1	Město Lovosice	Pečovatelská služba města Lovosice	7	T
	1	ŠANCE Lovosice	ŠANCE Lovosice	4	T
Čížkovice	1	Obec Čížkovice	Dům s pečovatelskou službou Čížkovice	2	T
ORP Roudnice n. L.	5				
Roudnice n. L.	1	Farní charita Roudnice n. L.	Pečovatelská služba při FCH Roudnice n. L.	3	T
	1	OPORA	Pečovatelská služba OPORA	12	T
	1	Podřipská nemocnice s poliklinikou Roudnice n. L., s.r.o.	Podřipská nemocnice s poliklinikou Roudnice n. L., s.r.o.	4	T
Krabčice	1	Diakonie ČCE Krabčice	Pečovatelská služba Diakonie ČCE Krabčice	4	T
Straškov -Vodochody	1	Obec Straškov-Vodochody	Pečovatelská služba	1	T
Litoměřicko celkem	17				

Zdroj:

http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do?sd=pe%C4%8Dovatelsk%C3%A1+slu%C5%BEba&zak=%C3%9Asteck%C3%BD&zaok=Litom%C4%9B%C5%99ice&SUBSESSION_ID=1460704483272_1

Sociální služba Denní stacionáře je v regionu zajišťována ambulantní formou prostřednictvím pěti poskytovatelů (viz podrobně tabulka č. 3). V Litoměřicích tuto službu poskytují dvě zařízení, Centrum pro zdravotně postižené děti a mládež – SRDÍČKO, které poskytuje ambulantní služby osobám s kombinovaným postižením a osobám s mentálním postižením. Služba je poskytována od 3 do 64 let věku. Druhým poskytovatelem je Charitní domov Sv. Zdislava – denní stacionář Farní charity Litoměřice poskytující ambulantní služby pro cílovou skupinu osob s chronickým duševním onemocněním a pro seniory. Je poskytována osobám od 50 let věku se sníženou soběstačností z důvodu stařecké demence a Alzheimerovy choroby. Ve městě Štětí, které je součástí ORP Litoměřice, je služba ambulantně poskytována pro osoby se zdravotním postižením ve věku od 19 let a seniorům. V Lovosicích je služba poskytována ambulantní formou v Denním stacionáři ŠANCE Lovosice pro osoby s chronickým onemocněním, s mentálním, tělesným a se zdravotním postižením od 17 do 64 let věku. V Roudnici nad Labem je tato služba poskytována Podřipskou nemocnicí s poliklinikou Roudnice nad Labem, s.r.o. pro osoby s chronickým duševním onemocněním, se zdravotním postižením a seniory.

Tabulka 3: Přehled sociální služby Denní stacionáře v regionu Litoměřice

Název ORP	Počet služeb	Poskytovatel	Název zařízení	Stávající okamžitá kapacita	Skupinová kapacita	Forma služby
ORP Litoměřice	3					
Litoměřice	1	Centrum pro zdravotně postižené děti a mládež - SRDÍČKO	Centrum pro zdravotně postižené děti a mládež - SRDÍČKO	24		A
	1	Farní charita Litoměřice	Farní charita Litoměřice, Charitní domov Sv. Zdislava - denní stacionář	4	4	A
Štětí	1	Město Štětí	Dům s chráněnými byty	6		A
ORP Lovosice	1					
Lovosice	1	ŠANCE Lovosice	Denní stacionář ŠANCE Lovosice	2		A
ORP Roudnice n. L.	1					
Roudnice n. L.	1	Podřipská nemocnice s poliklinikou Roudnice n. L., s.r.o.	Podřipská nemocnice s poliklinikou Roudnice n. L., s.r.o.	10	10/2	A
Litoměřicko celkem	5					

Zdroj:

http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do?SUBSESSION_ID=1460704543815_2&zak=%C3%9Asteck%C3%BD&zaok=Litom%C4%9B%C5%99ice&sd=denn%C3%AD+stacion%C3%A1%C5%99e

Sociální služba noclehárny je v regionu poskytována pouze ve městech Litoměřice a Lovosice (viz podrobně tabulka č. 4). V ORP Roudnice nad Labem tato služba není poskytována. Služba je většinou poskytována s propojením na další navazující služby pro cílovou skupinu klientů. Ve městě Litoměřice je noclehárna poskytována Farní charitou Litoměřice ambulantní formou ve Středisku sociální prevence a humanitární pomoci – nízkoprahové denní centrum pro osoby bez přístřeší, a to pro muže. Pro ženy s kapacitou čtyř lůžek je služba poskytována v Domě Naděje Litoměřice. Tato služba je poskytována v rámci objektu azylového domu pro ženy a azylového domu pro rodiny s dětmi. V ORP Lovosice je tato služba poskytována NADĚJÍ ve Středisku Naděje Lovosice ambulantní formou pro cílovou skupinu mužů - osob bez přístřeší, osob v krizi, osob, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy. Klienty jsou mladí dospělí, dospělí a mladší senioři.

Tabulka 4: Přehled sociální služby Noclehárny v regionu Litoměřice

Název ORP	Počet služeb	Poskytovatel	Název zařízení	Stávající okamžitá kapacita	Skupinová kapacita	Forma služby
ORP Litoměřice	2					
Litoměřice	1	Farní charita Litoměřice	Středisko sociální prevence a humanitární pomoci - nízkoprahové denní centrum	5		A
	1	NADĚJE	Dům Naděje Litoměřice, noclehárna pro ženy	4		A
ORP Lovosice	1					
Lovosice	1	NADĚJE	Středisko Naděje Lovosice	10		A
ORP Roudnice n. L.	0					
Roudnice n. L.	0					
Litoměřicko celkem	3			19		

Zdroj:

http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do?SUBSESSION_ID=1460704617378_2&zak=%C3%9Asteck%C3%BD&zaok=Litom%C4%9B%C5%99ice&sd=nocleh%C3%A1rny

Sociální službu terénní programy provozuje v regionu pět poskytovatelů (viz podrobně tabulka č. 5). Tato služba je většinou poskytována v návaznosti na další služby, například pro osoby bez přístřeší navazuje na azylové domy či nízkoprahová centra. Podoba poskytování služby se výrazně liší podle lokality

poskytování. Významným faktorem ovlivňujícím kapacitu služby je územní velikost. Programy ve vyloučených lokalitách (zejména Roudnicko) zahrnují menší území s výraznějším počtem klientů. Problematika sociálního vyloučení se vzhledem k podnikatelským aktivitám v oblasti komerčního ubytování přesouvá především do menších obcí, např. Terezín, Mlékojedy, Straškov – Vodochody. Terénní programy jsou poskytovány v Litoměřicích Diecézní charitou Litoměřice pro cílovou skupinu osob komerčně zneužívaných a osob, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy. Klienty jsou dorost, mladí dospělí a dospělí. Dalším poskytovatelem je NADĚJE, která poskytuje terénní služby bez omezení věku pro osoby v krizi, osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách, osoby, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy, rodiny s dítětem/děťmi a etnické menšiny. Farní charita Litoměřice poskytuje tuto službu pro osoby bez přístřeší od 18 let věku dle potřeb uživatelů na území města Litoměřice a spádových obcí v okruhu 10 km od města Litoměřice. Z ORP Litoměřice je tato služba dále poskytována ve Štětí terénní formou pro cílovou skupinu klientů osob bez přístřeší, osob v krizi, osob žijících v sociálně vyloučených komunitách, osob, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy a etnické menšiny. V Lovosicích tuto službu poskytuje Farní charita Lovosice pro osoby bez přístřeší, osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách a etnické menšiny, a to pro mladé dospělé, dospělé, mladší seniory a starší seniory. V ORP Roudnice nad Labem je poskytována v Roudnici nad Labem a ve Štětí (ORP Litoměřice) pro děti a mládež ve věku od 6 do 26 let, ohrožené společensky nežádoucími jevy, osoby bez přístřeší, osoby ohrožené závislostí nebo závislé na návykových látkách, osoby s chronickým duševním onemocněním, osoby s tělesným a zdravotním postižením, osoby v krizi, osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách, osoby, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy, rodiny s dítětem/děťmi a etnické menšiny. Služby jsou zaměřeny na děti předškolního věku (1-6 let), mladší děti (7-10 let), starší děti (11-15 let), dorost (16-18 let), mladé dospělé (19-26 let), dospělé (27-64 let), mladší seniory (65-80 let) a starší seniory (nad 80 let). Zcela specifickým je terénní program navazující na služby kontaktního centra, který je zajišťován vždy jeden den v týdnu přímo ve městech Litoměřice, Lovosice a Roudnice nad Labem a jejich spádových obcích pro cílovou skupinu osob ohrožených závislostí nebo závislých na návykových látkách,

pro cílovou skupinu od 15 let věku a osoby, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy. Dále je služba poskytována experimentátorům s návykovými látkami, osobám závislým na návykových látkách, uživatelům drog s rizikem získání infekce HIV/AIDS a hepatid a lidem, jejichž chování se vyznačuje sociálně patologickými rysy.

Tabulka 5: Přehled sociální služby Terénní programy v regionu Litoměřice

Název ORP	Počet služeb	Poskytovatel	Název zařízení	Stávající okamžitá kapacita	Skupinová kapacita	Forma služby
ORP Litoměřice	5					
Litoměřice	1	NADĚJE	Dům Naděje Litoměřice	2		T
	1	Diecézní charita Litoměřice	Magdala - Ústecký kraj	2	4/2	T
	1	Farní charita Litoměřice	Středisko sociální prevence a humanitární pomoci - terénní služby	1	3/1	T
	1	Oblastní spolek ČČK Litoměřice	Terénní program Litoměřice	2	6/2	T
Štětí	1	NADĚJE	Středisko Naděje Štětí	2		
ORP Lovosice	1					
Lovosice	1	Farní charita Lovosice	Terénní služba pro osoby ohrožené sociálním vyloučením	1	4/1	T
ORP Roudnice n. L.	1					
Roudnice n. L.	1	NADĚJE	Středisko Naděje Roudnice nad Labem a Štětí	6		T
Litoměřicko celkem	7					

Zdroj:

http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do?SUBSESSION_ID=1465734500927_10&zak=%C3%9Asteck%C3%BD&zaok=Litom%C4%9B%C5%99ice&sd=ter%C3%A9nn%C3%AD+programy

5.3 Komunitní plánování ve městě Litoměřice s akcentem na aktuální komunitní plán

Město Litoměřice se komunitnímu plánování věnuje od roku 2004. První dva komunitní plány byly vytvořeny na období tří let, třetí komunitní plán byl vytvořen již na čtyři roky. Od této doby se městu podařilo rozvinout širokou síť sociálních a souvisejících služeb pro uživatele různých cílových skupin. Na procesu tvorby jednotlivých komunitních plánů se podíleli zástupci poskytovatelů sociálních a souvisejících služeb z řad neziskových i příspěvkových organizací a pracovníků města. V roce 2013 získalo město cenu Ď za dlouholetou podporu sociálních služeb. V současné době již město Litoměřice implementuje čtvrtý komunitní plán sociálních služeb města Litoměřice 2014-2017, který vznikl v roce 2014. Na zpracování komunitního plánu se podílely čtyři pracovní skupiny – skupina pro osoby se zdravotním postižením, skupina pro seniory, skupina pro osoby v přechodné krizi, ohrožené drogou a etnické menšiny a skupina pro rodinu, děti a mládež. Při tvorbě plánu bylo vycházeno z aktualizace Strategického plánu rozvoje města Litoměřice z roku 2012, z Analýzy potřeb (sociodemografické analýzy a výzkumu potřeb veřejnosti, osob pečujících o osobu blízkou a uživatelů v oblasti sociálních služeb) z roku 2012, Situační analýzy – Města Litoměřice z roku 2012, z Analýzy sociálních služeb ve městě Litoměřice z roku 2013, z Analýzy potřeb dětí a mládeže ve městě Litoměřice z roku 2013, ze Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb v Ústeckém kraji na období 2014-2017, SWOT analýzy pracovních skupin a zápisů z Fóra Zdravého města Litoměřice 2011-2013. Návrh 4. Komunitního plánu prošel řádným procesem veřejného připomínkování. K návrhu nebyla podána žádná připomínka. Komunitní plán byl schválen na čtvrtém jednání Zastupitelstva města Litoměřice dne 5. 6. 2014 usnesením č. 96/4/2014. Na stejném jednání bylo schváleno i Memorandum k rozvoji sociální oblasti, kterým se zapojilo 15 obcí z ORP Litoměřice ke komunitnímu plánování sociálních služeb, a to usnesením č. 95/4/2014, jmenovitě Píšťany, Brňany, Hošťka, Žitenice, Mířejovice, Úštěk, Terezín, Třebušín, Chudoslavice, Velké Žernoseky, Křešice, Žalhostice, Štětí, Ploskovice a Vrutice. Hlavním cílem Memoranda je rozšířit komunitní plánování do celého regionu ORP Litoměřice a zajistit kvalitní a dostupné služby odpovídající potřebám současných i budoucích uživatelů. Výsledný dokument

je rozdělen do pěti kapitol. První kapitola je zaměřena na plánování sociálních služeb metodou komunitního plánování obecně. Druhá kapitola se zaměřuje již přímo na průběh komunitního plánování ve městě Litoměřice. Ve třetí kapitole je obsažen přehled poskytovatelů sociálních a souvisejících služeb v době přípravy 4. Komunitního plánu včetně přehledu poskytovaných sociálních služeb a včetně zdrojů jejich financování. Čtvrtá část je částí analytickou, obsahující demografické údaje a analýzu potřeb. Pátá část obsahuje návrhová opatření pro jednotlivé cílové skupiny, včetně zpracovaných SWOT analýz. Návrhová opatření jsou zaměřena na tyto cílové skupiny: osoby se zdravotním postižením, seniory, osoby v přechodné krizi, ohrožené drogou a etnické menšiny, rodiny, děti a mládež a společnou oblast cílů pro všechny cílové skupiny.

5.4 Komunitní plánování ve městě Lovosice s akcentem na aktuální komunitní plán

Město Lovosice komunitně plánuje již od roku 2004. Aktuální Komunitní plán péče města Lovosice na období let 2014-2018 je již třetím dokumentem, který určuje směr rozvoje sociálních a souvisejících služeb a programů ve městě Lovosice. Je výsledkem společného konsensu zadavatele, poskytovatelů sociálních a souvisejících služeb a jejich uživatelů. Hlavním cílem tohoto plánu je podpora a rozvoj kvality sociálních a souvisejících služeb dle potřeb občanů a místních podmínek. Komunitní plán je strukturován do šesti kapitol. První kapitola je úvodem do problematiky komunitního plánování včetně deklarovaných principů a cílů 3. Komunitního plánu péče. Druhá kapitola obsahuje informace potřebné k plánování vyplývající ze Sociodemografické analýzy, výstupů z informačního systému města Lovosice, dotazníků a z existence Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb Ústeckého kraje. Třetí část obsahuje zdroje potřebné ke komunitnímu plánování, zejména informace o vynaložených finančních prostředcích. Čtvrtá část je zaměřena na rámec plánování a proces konzultací samotného 3. Komunitního plánu péče. Pátá část definuje stanovené cíle a opatření pro jednotlivé cílové skupiny, včetně vizí a SWOT analýz. Jednotlivé cíle a opatření jsou zaměřené na tyto oblasti: oblast sociální pomoci a péče o rodinu, děti a mládež + osoby ohrožené drogou, oblast sociální pomoci a péče o seniory a zdravotně postižené občany, oblast sociální

pomoci a péče o osoby ohrožené sociálním vyloučením a společné cíle pro dané oblasti sociální pomoci a péče.

5.5 Komunitní plánování ve městě Roudnice nad Labem s akcentem na aktuální komunitní plán

Město Roudnice nad Labem komunitně plánuje od roku 2006. Komunitní plánování označuje za „Vyspělý způsob práce s potřebami občanů města a regionu, veřejnými prostředky a sítí poskytovatelů nejen sociálních služeb.“ (3. Komunitní plán sociálních služeb v regionu Roudnice nad Labem a její spádové oblasti na období 2013-2016) První dva komunitní plány byly zpracovány na dvouleté období a pouze pro město Roudnici nad Labem. Aktuální komunitní plán má již střednědobou platnost (4 roky) a klade si za cíl zvýšit podíl obcí regionu obecního úřadu obce s rozšířenou působností Roudnice nad Labem na celém procesu komunitního plánování. Komunitní plán je rozčleněn do sedmi kapitol. První kapitola obsahuje popis zpracování komunitního plánu. Druhá kapitola představuje jeho organizační strukturu. Třetí kapitola zmiňuje návaznost na strategické dokumenty. Čtvrtá kapitola je zaměřena na strategie a postupy zajišťování a rozvoje sociálních služeb. Pátá kapitola obsahuje vyhodnocení 2. Komunitního plánu sociálních služeb. Šestá část je částí analytickou, obsahující socio-demografické údaje města Roudnice nad Labem a regionu, sociálně demografickou analýzu, vyhodnocení terénní sociální práce v Roudnici nad Labem a pocitové mapy. Šestá část obsahuje analýzu existujících zdrojů pro zajištění sociálních služeb, včetně přehledu služeb v regionu a jejich financování. Sedmá část obsahuje priority, cíle a opatření 3. Komunitního plánu včetně SWOT analýz pro jednotlivé cílové skupiny. Specifická opatření jsou zaměřena na tyto cílové skupiny: řídicí skupinu – společná opatření, skupinu děti, mládež a rodina, skupinu prevence sociálně negativních jevů, skupinu senioři a osoby se zdravotním postižením.

Shrnutí: Region Litoměřicko je jedním ze sedmi okresů Ústeckého kraje. Služby odborného sociálního poradenství jsou poskytovány ve všech třech ORP celkem osmi poskytovateli, z nichž jeden poskytuje tyto služby ve dvou ORP. Pečovatelská služba je zajišťována sedmnácti poskytovateli prostřednictvím neziskových

organizací, ale i samotnými městy či obcemi. Denní stacionáře jsou zajišťovány ambulantní formou prostřednictvím pěti poskytovatelů. Terénní programy jsou většinou poskytovány v návaznosti na další sociální služby a jsou v regionu zajišťovány pěti poskytovateli. Noclehárny jsou v regionu Litoměřicko poskytovány pouze ve městech Litoměřice a Lovosice. V ORP Roudnice nad Labem není tato služba v současné době zajištěna. Komunitní plánování je v rámci regionu Litoměřicko nejednotné nejen z hlediska území, ale i z hlediska plánovaného období. Město Litoměřice v současné době implementuje 4. Komunitní plán na období 2014-2017, který byl schválen Zastupitelstvem města Litoměřice dne 5. 6. 2014. Město Lovosice implementuje v současné době 3. Komunitní plán na období let 2014-2018 schválený Zastupitelstvem města Lovosice 12. 12. 2013. Město Roudnice nad Labem implementuje 3. Komunitní plán na období 2013-2016, který byl schválen Zastupitelstvem města Roudnice nad Labem dne 3. 6. 2013.

6 Metodická část

Hlavní cíl výzkumu:

Analyzovat prostřednictvím komparace vybraných druhů služeb, zda reagují komunitní plány v regionu Litoměřicko na relativní míru potřeby dle Analýzy potřeby sociálních služeb v Ústeckém kraji, a zjistit, zda jsou v procesu tvorby komunitních plánů zohledňovány všechny druhy potřeb, tj. potřeby normativní (institucionálně deklarované), potřeby pocíťované (neartikulované), potřeby reálně artikulované, ale i potřeby komparativní, které jsou v daném území zohledněny relevantními ukazateli sekundárního typu.

Ke splnění hlavního cíle mé práce chci dojít pomocí naplnění jednotlivých dílčích cílů, které jsou níže specifikovány a popsány.

Dílčí cíle:

DC 1 Zjistit, zda jsou řešeny v regionu Litoměřicko v jednotlivých komunitních plánech vybrané sociální služby s vyšším agregovaným ukazatelem relativní potřeby definované v Analýze potřeby sociálních služeb v Ústeckém kraji (formou podpory rozvoje či vzniku nové služby). K vyhodnocení tohoto dílčího cíle použiji analýzu dokumentů – Analýzu potřeby sociálních služeb Ústeckého kraje (2013) a její aktualizaci (2014) a komunitní plány jednotlivých vybraných měst.

DC 2 Zjistit, zda jsou v rámci procesu tvorby jednotlivých KP zohledňovány jednotlivé druhy potřeb (normativní, pocíťované, artikulované, komparativní). Tento dílčí cíl vyhodnotím odpověďmi na otázku č. 1, 2, 3, 4, 5, 6.

DC 3 Zjistit, jaké techniky a metody byly v procesu zjišťování potřeb v jednotlivých komunitních procesech implementovány. Tento dílčí cíl vyhodnotím odpověďmi na otázku č. 7 a 8.

Tabulka 6: Transformační tabulka

Hlavní cíl	Dílčí cíl	Výzkumná technika	Zdroj zjištění	Tazatelské otázky/kategorie
Analyzovat prostřednictvím komparace vybraných druhů sociálních služeb, zda komunitní plány v regionu Litoměřicko reagují na relativní míru potřeby dle Analýzy potřeby sociálních služeb v Ústeckém kraji, a zjistit, zda jsou v procesu tvorby komunitních plánů zohledňovány všechny druhy potřeb, tj. potřeby normativní (institucionálně deklarované), potřeby pocíťované (neartikulované), potřeby reálně artikulované, ale i potřeby komparativní, které jsou v daném území zohledněny relevantními ukazateli sekundárního typu.	DC1. Zjistit, zda jsou řešeny v regionu Litoměřicko v komunitních plánech vybrané sociální služby s vyšším agregovaným ukazatelem relativní potřeby.	Analýza dokumentů	Analýza potřeby sociálních služeb v Ústeckém kraji (2013) a její aktualizace z roku 2014, aktuální komunitní plány jednotlivých měst (Litoměřice, Lovosice, Roudnice n. L.).	1. Sociální poradenství (osoby v krizi, osoby ohrožené sociálním vyloučením, osoby ohrožené návykovými látkami, osoby užívající návykové látky, imigranti) 2. Služby sociální péče (pečovatelská služba, denní stacionáře) 3. Služby sociální prevence (terénní programy, noclehárny)
	DC 2 Zjistit, zda jsou v rámci procesu tvorby jednotlivých KP zohledňovány jednotlivé druhy potřeb (normativní, potřeby pocíťované, potřeby reálně artikulované, komparativní).	Rozhovor (polostrukturovaný)	Informanti (koordinátoři komunitního plánování města Litoměřice, Lovosice a Roudnice nad Labem)	1. Jaké druhy potřeb jsou identifikovány v rámci procesu komunitního plánování. 2. Zda jsou tyto potřeby zohledněny v komunitním plánu. 3. Jakým způsobem jsou tyto potřeby implementovány do jednotlivých cílů či opatření. 4. Co je důvodem nezohledňování těchto potřeb. 5. Zda obsahuje komunitní plán cíl či opatření, které nevychází z identifikace potřeb. 6. Ovlivnění zapracování cíle či opatření do komunitního plánu.
	DC 3 Zjistit, jaké techniky a metody byly v procesu zjišťování potřeb implementovány.	Rozhovor (polostrukturovaný)	Informanti (koordinátoři komunitního plánování města Litoměřice, Lovosice a Roudnice nad Labem)	7. Techniky a metody využití při zjišťování jednotlivých druhů potřeb. 8. Efekt techniky při zjišťování potřeb.

Výzkumná strategie:

Ke splnění hlavního cíle mé práce prostřednictvím naplnění dílčích cílů jsem zvolila kvalitativní výzkumnou strategii, a to zejména z důvodu, že se chci pokusit porozumět identifikaci a definování vybraných potřeb v kontextu procesu komunitního plánování, což mi umožňuje uplatnění „holistického“ přístupu. „Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému.“ Tato výzkumná strategie mi umožňuje modifikovat nebo doplňovat otázky, které mi pomohou dosáhnout vytyčeného cíle výzkumu. „Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu.“ (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 17)

Popis výzkumného souboru:

Výzkumné šetření jsem realizovala pomocí dvou výzkumných technik, a to analýzy dokumentů a rozhovorů. Analýza dokumentů mi otevřela přístup k informacím, které by bylo jinak nesnadné získat. Výhodou bylo, že tato data nejsou vystavena působení zdrojů chyb a zkreslení. Analyzovala jsem tyto dokumenty: Analýzu potřebnosti sociálních služeb v Ústeckém kraji z roku 2013, včetně její aktualizace z roku 2014, a aktuální komunitní plány jednotlivých měst regionu Litoměřicko (úřední dokumenty). Tato analýza dokumentuje relativní míru potřebnosti jednotlivých typů sociálních služeb v jednotlivých územích Ústeckého kraje a současně tvoří oporu pro kontinuální aktualizaci dat. Komunitní plány jednotlivých měst jsou strategickými dokumenty určujícími směr rozvoje sociálních služeb v daném čase a území.

Jako další výzkumnou techniku sběru dat jsem zvolila polostrukturovaný rozhovor. Jedná se o typ hloubkového rozhovoru vycházející ze seznamu otázek a témat předem připravených (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 160). Rozhovory jsem vedla s koordinátory komunitního plánování (pracovní pozice osob odpovědných za koordinaci procesů komunitního plánování jsou nazývány v jednotlivých městech rozdílně) jednotlivých měst regionu Litoměřicko (Litoměřice, Lovosice a Roudnice nad Labem). Rozhovory jsem vedla jako polostrukturované za použití otevřených

otázek. Zvolený postup mi umožnil případnou změnu pořadí otázek či kladení otázek doplňujících a ověřování správnosti pochopení odpovědí. Tento způsob rozhovoru „Kombinuje výhody a minimalizuje nevýhody obou krajních forem rozhovoru, tj. volného, nestrukturovaného a strukturovaného,“ jak uvádí Reichl (Reichel, 2009, s. 112).

Předpokládaný průběh sběru dat:

Zvolené dokumenty (aktuální komunitní plány jednotlivých měst regionu Litoměřicko) jsou volně k dispozici na webových stránkách jednotlivých měst. Analýza potřebnosti sociálních služeb v Ústeckém kraji a její aktualizace jsou volně dostupné na webových stránkách Ústeckého kraje.

Rozhovory probíhaly v přirozeném prostředí s účastníky výzkumu – koordinátory komunitního plánování jednotlivých měst (Litoměřice, Lovosice a Roudnice nad Labem) prostřednictvím digitálního zaznamenání těchto rozhovorů. Výběr otevřených otázek považuji za velmi vhodný, zejména s ohledem na podporu účastníků rozhovoru k vyprávění, což připomíná obyčejnou konverzaci dvou lidí (Švaříček, Šedřová, 2007).

Z důvodu toho, že jsem jedním z koordinátorů komunitního plánování, nepředpokládala jsem žádné velké problémy se sběrem dat.

Popis analýzy dat:

Získaná data jsem nenumericky analyzovala v souladu se stanovenými kategoriemi, s cílem najít odpovědi na jednotlivé dílčí cíle, které mi pomohly splnit hlavní cíl práce. Proces této analýzy byl zároveň v interakci se sběrem dat. Kategorie byly stanoveny v souladu s teoretickou částí diplomové práce. Získaná data jsem následně redukovala a snažila se pomocí syntézy a indukce dosáhnout splnění hlavního cíle výzkumu.

7 Analytická část

7.1 Komparace komunitního plánu města Litoměřice, Lovosice a Roudnice nad Labem s Analýzou potřeby sociálních služeb v Ústeckém kraji z hlediska implementace relativní potřeby vybraných druhů sociálních služeb

DC 1 Zjistit, zda jsou řešeny v regionu Litoměřicko v jednotlivých komunitních plánech vybrané sociální služby s vyšším agregovaným ukazatelem relativní potřeby definované v Analýze potřeby sociálních služeb v Ústeckém kraji (formou podpory rozvoje či vzniku nové služby). K vyhodnocení tohoto dílčího cíle jsem použila analýzu dokumentů – Analýzu potřeby sociálních služeb Ústeckého kraje a její aktualizaci a komunitní plány jednotlivých vybraných měst.

Odborné sociální poradenství

Z důvodu zajištění relevantních výstupů rozdělil zpracovatel Analýzy potřeby sociálních služeb v Ústeckém kraji odborné sociální poradenství do tří skupin podle zaměření jednotlivých služeb, a to na cílové skupiny klientů: A) osoby v krizi, osoby ohrožené sociálním vyloučením, osoby ohrožené návykovými látkami, osoby užívající návykové látky, imigranty; B) osoby se zdravotním postižením; C) osoby řešící vztahové problémy, problémy v manželství, výchovné problémy s dětmi apod. V aktualizaci Analýzy však rozlišoval tyto cílové skupiny pouze dvě, již není řešena skupina C), což z důvodu výběru skupiny A) pro moji komparaci je nerelevantní. Míra relativní potřeby dané sociální služby byla dána agregovaným ukazatelem. Do jeho výpočtu vstupovalo 19 indexů, jmenovitě: index počtu dávek v hmotné nouzi, index objemu dávek v hmotné nouzi v Kč, index počtu příspěvků na bydlení, index objemu příspěvků na bydlení, index počtu doplatků na bydlení, index objemu doplatků na bydlení v Kč, index počtu příspěvků na živobytí, index objemu příspěvků na živobytí v Kč, index rozvodovosti, index emigrace, index ekonomické závislosti, index průměrného počtu obyvatel na byt, index obecné kriminality, index počtu uchazečů o práci, index dlouhodobé nezaměstnanosti, index nárůstu pacientů ambulantně léčených ze závislosti na alkoholu, index nárůstu pacientů ambulantně léčených ze závislosti na psychotických látkách, index počtu případů domácího násilí

v přítomnosti dětí a index počtu případů zanedbání povinné výživy. U každého indexu byly jednotlivé ORP seřazeny podle hodnot příslušného indexu od prvního do šestnáctého místa. Následně bylo ORP přiřazeno bodové hodnocení od 1 (nejlepší hodnocení) do 16 (nejhorší hodnocení) dle pořadí ve srovnání s ostatními ORP u jednotlivého indexu. Filozofie výpočtu jednotlivých agregovaných ukazatelů byla postavena na součtu celkových bodů hodnocení a jejich následném podílu. „Platí, že čím menší je hodnota (číslo) agregovaného ukazatele, tím menší je míra relativní potřeby příslušného typu sociální služby v příslušném území ORP, a čím vyšší je hodnota agregovaného ukazatele, tím je míra potřeby sociální služby v příslušném ORP vyšší.“ (Závěrečná zpráva Analýza potřeby sociálních služeb v Ústeckém kraji, 2013, s. 28) AUGUR Consulting s.r.o. jako zpracovatel této Analýzy ve své závěrečné zprávě uvádí, že vnímá, že se jedná o ukazatele zahrnující pouze sekundární vstupní údaje a data (relevantní indikátory), přesto je doporučuje vnímat jako vysoce vypovídající.

Pro větší přehlednost a možnost porovnání výsledků, míry relativní potřeby sociální služby Odborné sociální poradenství ve sledovaných správních obvodech ORP Ústeckého kraje, jsem výsledné údaje z grafu č. 27 Analýzy a současně i její Aktualizace shrnula do tabulky č. 7. Pro lepší dokreslení míry relativní potřeby sociální služby ve sledovaných správních obvodech jsem na první místo v tabulce uvedla vždy ORP s nejvyšší dosaženou hodnotou agregovaného ukazatele relativní potřeby v Ústeckém kraji.

Tabulka 7: Míra relativní potřeby sociální služby
Odborné sociální poradenství

Analýza potřeby sociálních služeb v Ústeckém kraji			Aktualizace Analýzy sociálních služeb v Ústeckém kraji		
Název ORP	Agregovaný ukazatel relativní potřeby	Pořadí v rámci Ústeckého kraje	Název ORP	Agregovaný ukazatel relativní potřeby	Pořadí v rámci Ústeckého kraje
Litvínov	9,95	1	Ústí nad Labem	30,29	1
Litoměřice	4,26	13	Litoměřice	10,57	16
Lovosice	3,74	15	Lovosice	13,14	14
Roudnice nad Labem	4,11	14	Roudnice nad Labem	17	12

Zdroj: Analýza potřeby sociálních služeb v Ústeckém kraji, graf č. 27, s. 59

Aktualizace analýzy potřeby sociálních služeb v Ústeckém kraji 2014,
graf č. 27, s. 93

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že hodnota agregovaného ukazatele relativní potřeby sociální služby Odborné sociální poradenství je z hlediska Ústeckého kraje u všech třech sledovaných ORP nízká, z čehož vyplývá i nízká míra relativní potřeby této služby na daném území. Nejvyšší míra relativní potřeby v regionu Litoměřicko je v ORP Litoměřice, následuje ORP Roudnice nad Labem a na posledním místě ORP Lovosice. Všechny tři ORP se pohybují ve spodní třetině analyzovaného grafu.

Ani jeden ze sledovaných správních obvodů potřeby této sociální služby v rámci uskutečněných rozhovorů, které byly součástí empirického šetření mezi zástupci zadavatelů společností AUGUR Consulting s.r.o, na svém správním území nedefinoval (tabulka č. 14, 17, 20 Analýzy).

V rámci aktualizace Analýzy potřeby sociálních služeb v Ústeckém kraji zůstalo zaměření jednotlivých služeb cílové skupiny A zachováno, nicméně došlo ke změně počtu indexů vstupujících do výpočtu agregovaného ukazatele. Z výpočtu byl vyloučen index počtu dávek v hmotné nouzi a index objemu dávek v hmotné nouzi, který byl nahrazen indexem objemu příspěvků na živobytí v Kč, dále byl vyloučen index počtu příspěvků na bydlení, index počtu doplatek na bydlení, index ekonomické závislosti, index průměrného počtu obyvatel na byt, index počtu případů domácího násilí v přítomnosti dětí a index počtu případů zanedbání povinné výživy. Nově vstoupil do výpočtu index výskytu osob ambulantně léčených ze závislosti na alkoholu a index výskytu osob ambulantně léčených ze závislosti na psychoaktivních látkách. Do výpočtu tedy vstupovalo celkem 13 indexů, které měly zadány váhy určující jejich význam vzhledem k výpočtu agregovaného ukazatele sociální služby. Váhy nabývaly hodnot od 1 do 3 (1 = nízký význam, 2 = střední význam, 3 = vysoký význam). Filozofie výpočtu byla změněna na součet celkových bodů hodnocení zahrnující indexy a váhy a jejich následný podíl. Ze sledovaných indexů nabývaly nejvyššího významu indexy týkající se objemu dávek, index obecné kriminality, index počtu uchazečů o práci a index dlouhodobé nezaměstnanosti. Nejnižšího významu nabyl index emigrace. Z tabulky č. 7 vyplývá, že došlo ke změně pořadí u sledovaných ORP, což mohla ovlivnit jak změna filozofie výpočtu agregovaného ukazatele relativní potřeby, tak i změna sledovaných indexů, které do výpočtu vstupovaly. Z mnou sledovaných ORP byla nejnižší míra relativní potřeby

zaznamenána v ORP Litoměřice, a to i v rámci celého Ústeckého kraje (společně s ORP Podbořany).

I přes nízkou míru relativní potřebnosti, vyplývající z Analýzy i její aktualizace, jsem ze 4. Komunitního plánu sociálních služeb města Litoměřice zjistila, že v rámci SWOT analýzy pracovní skupiny Osoby v přechodné krizi, ohrožené drogou a etnické menšiny, byla definována potřeba občanského poradenství ve stávající struktuře sociálních služeb. Tato potřeba byla definována i v realizované Analýze potřeb (sociodemografická analýza a výzkum potřeb veřejnosti, osob pečujících o osobu blízkou v oblasti sociálních služeb v Litoměřicích) v období červen – říjen 2014 zpracované firmou Sociofaktor s.r.o. Bylo zjištěno, že téměř pětina z dotázaných osob se potýká s nedostatkem finančních prostředků nebo přímo s existencí dluhů. Tato definovaná potřeba byla řešena návrhem opatření č. 3.2.3, Zajištění podpory pro občany, kteří jsou ohroženi zadlužeností a pro občany, kteří situace zadluženosti nezvládají řešit vlastními silami. Prevence zadluženosti (4. Komunitní plán sociálních služeb města Litoměřice 2014-2017, s. 59). Opatření bude realizováno stávající službou, Poradnou pro osoby v zadluženosti, provozované Diecézní charitou Litoměřice, jehož cílem by mělo být předcházení a řešení sociálních situací a jevů způsobených zadlužeností prostřednictvím specializovaného poradenství. Dalším opatřením dotýkajícím se sociální služby odborného poradenství je opatření č. 3.2.1, Podpora integrace cizinců na místní úrovni (4. Komunitní plán sociálních služeb města Litoměřice 2014-2017, s. 57), zaměřená na posílení integrační kapacity cizích státních příslušníků žijících v Litoměřicích. Opatření bude realizováno stávající službou, Poradnou pro uprchlíky a migranty Diecézní charity Litoměřice, a přispěje k naplňování potřeb cizinců (jazykových a kulturních kompetencí, oblasti bydlení, zaměstnání a vztahů s majoritou), čímž bude předcházet vzniku nežádoucích jevů způsobených sociálním vyloučením.

Město Lovosice ve svém 3. Komunitním plánu péče města Lovosice na období let 2014-2018 má stanoven cíl 3.2, Podpora dluhového poradenství a finanční gramotnosti (3. Komunitním plánu péče města Lovosice na období let 2014-2018, s. 62), opatření 3.2.1, Podpora spolupráce odborníků věnujících se problematice zadlužení, jehož dopadem by mělo být poskytování kvalitního poradenství směrem

k uživatelům sociálních služeb. Opatření nezakládá vznik nové sociální služby. Zaměřuje se na předávání informací a zkušeností odborníků v sociálních službách v otázce dlouhodobého poradenství formou setkávání a navázání spolupráce s odborníky v Ústeckém kraji zabývajícími se zadlužeností a finanční gramotností (Rubikon Centrum a Poradna při finanční tísní v Ústí nad Labem).

V prioritě č. 1 stávajícího 3. Komunitního plánu sociálních služeb v regionu Roudnice nad Labem a její spádové oblasti na období 2013-2016 je zahrnut rozvoj nových služeb, mezi které je zahrnuto i odborné sociální poradenství. Opatření, které vznik této služby v podstatě garantuje, je opatření C 04.1.3, Zajištění služby odborné sociální poradenství (finanční, v nezaměstnanosti), jehož cílovou skupinou jsou osoby starší 18 let v nepříznivé sociální situaci. Předpokládaným realizátorem služby je Naděje o. s. (3. Komunitní plán sociálních služeb v regionu Roudnice nad Labem a její spádové oblasti na období 2013-2016, s. 45).

Služby sociální péče

Pečovatelská služba

Míra relativní potřebnosti pečovatelské služby byla vypočítána pro bývalé okresy, nikoliv pro jednotlivá ORP, kterých je v Ústeckém kraji sedm. Do výpočtu agregací u pečovatelské služby vstupovalo 10 indexů: index počtu držitelů průkazů osoby se zdravotním postižením, index počtu průkazů TP, index počtu průkazů ZTP, index počtu průkazů ZTP/P, index stáří, index počtu vyplacených invalidních důchodů třetího stupně, index počtu vyplacených důchodů druhého stupně, index počtu vyplacených důchodů prvního stupně, index průměrné výplaty na jednoho klienta a index počtu klientů dostávajících příspěvek na péči k celkovému počtu obyvatel.

Z výsledků uvedených v grafu č. 16 Analýzy vyplynulo, že okres Litoměřice má druhou nejvyšší míru relativní potřebnosti v Ústeckém kraji. Rozdíl oproti okresu Teplice, který má nejvyšší míru relativní potřebnosti v Ústeckém kraji, jsou pouhé dvě desetiny.

Tabulka 8: Míra relativní potřeby sociální služby
Pečovatelská služba

Analýza potřeby sociálních služeb v Ústeckém kraji			Aktualizace Analýzy sociálních služeb v Ústeckém kraji		
Název ORP	Agregovaný ukazatel relativní potřeby	Pořadí v rámci Ústeckého kraje	Název ORP	Agregovaný ukazatel relativní potřeby	Pořadí v rámci Ústeckého kraje
Teplice	4,8	1	Děčín	15,92	1
Litoměřice	4,6	2	Litoměřice	13,46	6
Lovosice			Lovosice	15,15	3
Roudnice nad Labem			Roudnice nad Labem	12,23	10

Zdroj: Analýza potřeby sociálních služeb v Ústeckém kraji, graf č. 16, s. 47
Aktualizace analýzy potřeby sociálních služeb v Ústeckém kraji 2014, graf č. 16, s. 65

Stejně jako u sociální služby odborného sociálního poradenství ani jeden ze sledovaných správních obvodů potřebnost Pečovatelské služby v rámci uskutečněných rozhovorů, které byly součástí empirického šetření mezi zástupci zadavatelů společností Augur Consulting, nedefinoval. Město Litoměřice hodnotilo stávající rozsah služeb ve většině případů za dostačující. Město Lovosice provozovalo vlastní pečovatelskou službu určenou pouze pro občany města Lovosice. I přesto považovalo pečovatelskou službu v rámci ORP Lovosice za zajištěnou. V okolních obcích byla pečovatelská služba zajišťována Farní charitou Lovosice, Šancí Lovosice a obce Lhotka nad Labem a město Libochovice provozovaly vlastní pečovatelskou službu. V analýze rozhovoru se zástupcem města Roudnice nad Labem nebyly zaznamenány žádné poznatky o pečovatelské službě (tabulka č. 14, 17, 20 Analýzy).

V rámci aktualizace Analýzy potřeby sociálních služeb v Ústeckém kraji došlo nejen ke změně území pro stanovení míry relativní potřeby z okresů na jednotlivá ORP, ale i v oblasti indexů vstupujících do výpočtu agregací u jednotlivých typů služeb sociální péče. Do výpočtu míry relativní potřeby vstupovalo 13 indexů. Z výpočtu míry relativní potřeby této sociální služby byly vyřazeny tyto indexy: index průměrné výplaty na jednoho klienta a index počtu klientů dostávajících příspěvek na péči k celkovému počtu obyvatel. Nově byly zařazeny indexy: index celkového objemu vyplaceného příspěvku na péči v Kč, index nárůstu pacientů ambulantně léčených se základní dg. D30 (Alzheimerova

nemoc) a index nárůstu pacientů ambulantně léčených se základní dig. F01-F03 (vaskulární a neurčená demence). V případě výpočtu agregovaného ukazatele relativní potřeby pečovatelské služby všechny indexy dosahovaly vysokého významu, vyjma indexů týkajících se indexu nárůstu a výskytu pacientů (nízký význam). Přerozdělením okresů na jednotlivá ORP se ukázala nejvyšší míra relativní potřeby v ORP Lovosice, které v rámci Ústeckého kraje dosáhlo třetí nejvyšší míry relativní potřeby této služby. Z výsledků aktualizace lze usoudit, že v případě rozdělení okresů na jednotlivá ORP již není míra relativní potřeby této služby shodná pro celý region Litoměřice.

V komunitním plánu města Litoměřice není definována potřeba pečovatelské služby jako takové, ale spíše její nedostupnost o víkendech a svátcích. Opatřením 2.1.1, Podpora a rozvoj stávajících terénních služeb včetně podpory setrvání seniorů v domácím prostředí (4. Komunitní plán sociálních služeb města Litoměřice 2014-2017, s. 40) plánuje město Litoměřice navýšit kapacitu o 40 uživatelů v průběhu čtyř let a rozšíření spektra poskytovaných úkonů o 15 %.

V cíli č. 2.1 Udržení a rozvoj stávajících sociálních služeb je zahrnuto opatření 2.1.1, Služby sociální péče pro cílovou skupinu seniorů a osob se zdravotním postižením (3. Komunitní plán péče města Lovosice na období let 2014-2018, s. 45), které předpokládá udržení a rozvoj stávající sociální služby Pečovatelské služby, kterou zajišťuje Pečovatelská služba města Lovosice, Šance Lovosice a Farní charita Lovosice. V případě města Lovosice není počítáno s navýšením počtu uživatelů této služby.

Ve 3. Komunitním plánu sociálních služeb v regionu Roudnice nad Labem a její spádové oblasti na období 2013-2016 je zahrnuto pouze obecné opatření A 01.1.1, Zachování stávajících služeb, jejich rozvoj a optimalizace (3. Komunitní plán sociálních služeb v regionu Roudnice nad Labem a její spádové oblasti na období 2013-2016, s. 23), jehož cílem je zachování sociálních služeb ve stávajícím objemu a kvalitě. Toto opatření je součástí Priority č. 1 zaměřené zejména na podporu potřebných a efektivních služeb a jejich plánování prostřednictvím komunitního plánování.

Denní stacionáře

Míra relativní potřeby služby Denní stacionáře byla shodně jako u pečovatelské služby vypočítána pro okresy. Do výpočtu agregací u pečovatelské služby vstupovalo 9 indexů: index počtu držitelů průkazů osoby se zdravotním postižením, index počtu průkazů TP, index počtu průkazů ZTP, index počtu průkazů ZTP/P, index počtu vyplacených invalidních důchodů třetího stupně, index počtu vyplacených důchodů druhého stupně, index počtu vyplacených důchodů prvního stupně, index průměrné výplaty na jednoho klienta a index počtu klientů dostávajících příspěvek na péči k celkovému počtu obyvatel.

Z výsledků prezentovaných v grafu č. 21 Analýzy vyplývá, že míra relativní potřeby služby Denní stacionáře je v okrese Litoměřice 4,33, což představuje ze sedmi sledovaných okresů třetí největší potřebnost (v rámci celého Ústeckého kraje společně s ORP Louny).

Tabulka 9: Míra relativní potřeby sociální služby
Denní stacionáře

Analýza potřeby sociálních služeb v Ústeckém kraji			Aktualizace Analýzy sociálních služeb v Ústeckém kraji		
Název ORP	Agregovaný ukazatel relativní potřeby	Pořadí v rámci Ústeckého kraje	Název ORP	Agregovaný ukazatel relativní potřeby	Pořadí v rámci Ústeckého kraje
Teplice	5,11	1	Děčín	17,23	1
Litoměřice	4,33	3	Litoměřice	14	5
Lovosice			14,15	6	
Roudnice nad Labem			11,85	12	

Zdroj: Analýza potřeby sociálních služeb v Ústeckém kraji, graf č. 21, s. 52
Aktualizace analýzy potřeby sociálních služeb v Ústeckém kraji 2014,
graf č. 21, s. 77

V rámci uskutečněných rozhovorů definovalo potřebnost této služby město Lovosice, a to pro cílovou skupinu dospělých osob s mentálním postižením nad 26 let. Tato potřeba vzešla z průzkumu mezi potencionálními uživateli této služby (oslovení osob pobírajících příspěvek na péči v rámci terénní sociální práce). V době rozhovoru byl již projekt ve fázi realizace. Potřebnost služby denního stacionáře pro mentálně postižené rovněž definovalo město Roudnice nad Labem (pro děti a dospělé). U cílové skupiny dospělých s mentálním postižením považovalo za prioritu zřízení

chráněného bydlení a sociálně terapeutické dílny. Jako problém však vidělo nedostatek prostor, které by mohlo vyčlenit, a zároveň i nedostatek finančních prostředků na udržení těchto služeb (tabulka č. 14, 17, 20 Analýzy).

V rámci aktualizace Analýzy došlo, stejně jako u pečovatelské služby, ke změně území pro stanovení míry relativní potřeby z okresů na jednotlivá ORP. Z výpočtu míry relativní potřeby služby Denní stacionáře byly vyřazeny tyto indexy: index průměrné výplaty na jednoho klienta a index počtu klientů dostávajících příspěvek na péči k celkovému počtu obyvatel. Do výpočtu relativní míry potřeby této sociální služby vstupovalo 13 indexů. Nově byly zařazeny indexy: index stáří, index celkového objemu vyplaceného příspěvku na péči v Kč, index nárůstu pacientů ambulantně léčených se základní dg. D30 (Alzheimerova nemoc), index nárůstu pacientů ambulantně léčených se základní dig. F01-F03 (vaskulární a neurčená demence). V případě výpočtu agregovaného ukazatele relativní potřeby služby Denní stacionáře dosahovaly indexy týkající se počtu či objemu vysokého významu, indexy týkající se nárůstu či výskytu pacientů dosahovaly středního významu a nejnižšího významu dosahoval index stáří.

Stejně jako v případě pečovatelské služby již není míra relativní potřeby shodná pro všechna sledovaná ORP. V rámci regionu Litoměřicka je nejvyšší míra relativní potřeby v ORP Litoměřice, následuje ORP Lovosice. Nejnižší míra relativní potřeby v rámci regionu byla zjištěna u ORP Roudnice nad Labem.

V rámci podpory stávajících služeb můžeme nalézt opatření 1.4.3, Udržení kapacity (dle potřeby občanů), zvýšení informovanosti a rozvoj aktivit denního stacionáře pro osoby s mentálním a kombinovaným postižením v rámci Centra pro zdravotně postižené děti a mládež – SRDÍČKO (4. Komunitní plán sociálních služeb města Litoměřice 2014-2017, s. 34). Cílem opatření je udržení a využití stávající navýšené kapacity v maximální výši 24 uživatelů a rozšíření věkové struktury.

Na míru relativní potřeby denního stacionáře reaguje opatření 2.2.3, Zahájení poskytování služby denního stacionáře v rámci domova pro seniory se zvláštním režimem (4. Komunitní plán sociálních služeb města Litoměřice 2014-2017, s. 44), umožňující pečujícím členům rodiny nadále se starat o své blízké v rodinném kruhu

a seniorům zůstat v jejich přirozeném prostředí. Toto opatření předpokládá zavedení nové sociální služby a vytvoření 5 míst pro uživatele denního stacionáře.

Opatření 2.1.1 (3. Komunitním plánem péče města Lovosice na období let 2014-2018, s. 45) komunitního plánu péče města Lovosice je směřováno pouze na udržení a rozvoj této služby. Poskytovatelem služby v případě města Lovosice je Šance Lovosice.

Ve 3. Komunitním plánu sociálních služeb v regionu Roudnice nad Labem a její spádové oblasti na období 2013-2016 je zahrnuto pouze obecné opatření A 01.1.1, Zachování stávajících služeb, jejich rozvoj a optimalizace, (3. Komunitní plán sociálních služeb v regionu Roudnice nad Labem a její spádové oblasti na období 2013-2016, s. 23), jehož cílem je zachování sociálních služeb ve stávajícím objemu a kvalitě.

Služby sociální prevence

Noclehárny

Míra relativní potřeby sociální služby Noclehárny byla vypočítána pro jednotlivá ORP. Do výpočtu agregací u sociální služby Noclehárny vstupovalo 19 indexů: index počtu dávek v hmotné nouzi, index objemu dávek v hmotné nouzi v Kč, index počtu příspěvků na bydlení, index objemu příspěvků na bydlení v Kč, index počtu doplatků na bydlení, index objemu doplatků na bydlení v Kč, index počtu příspěvků na živobytí, index objemu příspěvků na živobytí v Kč, index rozvodovosti, index emigrace, index ekonomické závislosti, index obecné kriminality, index počtu uchazečů o práci, index dlouhodobé nezaměstnanosti, index nárůstu pacientů ambulantně léčených ze závislosti na alkoholu, index výskytu osob ambulantně léčených ze závislosti na alkoholu, index nárůstu pacientů ambulantně léčených ze závislosti na psychoaktivních látkách a index onemocnění tuberkulózou.

Tabulka 10: Míra relativní potřeby sociální služby Noclehárny

Analýza potřeby sociálních služeb v Ústeckém kraji			Aktualizace Analýzy sociálních služeb v Ústeckém kraji		
Název ORP	Agregovaný ukazatel relativní potřeby	Pořadí v rámci Ústeckého kraje	Název ORP	Agregovaný ukazatel relativní potřeby	Pořadí v rámci Ústeckého kraje
Most	10	1	Ústí nad Labem	29,36	1
Litoměřice	5,47	12	Litoměřice	10,43	15
Lovosice	3,79	15	Lovosice	12,5	14
Roudnice nad Labem	5,21	13	Roudnice nad Labem	16,93	12

Zdroj: Analýza potřeby sociálních služeb v Ústeckém kraji, graf č. 2 s. 32

Aktualizace analýzy potřeby sociálních služeb v Ústeckém kraji 2014, graf č. 2, s. 31

Z výsledků uvedených v grafu č. 2 Analýzy vyplývá, že hodnota agregovaného ukazatele relativní potřeby sociální služby Noclehárny je z hlediska Ústeckého kraje u všech třech sledovaných ORP nízká, z čehož vyplývá i nízká míra relativní potřeby této služby v jednotlivých ORP. Všechna tři ORP mají velmi nízkou míru relativní potřeby této služby v rámci celého Ústeckého kraje. V rámci regionu Litoměřicko je nejvyšší míra relativní potřeby v ORP Litoměřice.

Potřebu služeb pro osoby ohrožené sociálním vyloučením, mezi které sociální služba Noclehárny patří, definovalo pouze město Lovosice. V době rozhovoru již byl znám poskytovatel této služby, který měl pronajaté prostory od města (Naděje). Plánovaná kapacita byla 10 - 15 lidí. Předběžně bylo počítáno i s návaznou službou denního centra (tabulka č. 14, 17, 20 Analýzy).

V rámci aktualizace této Analýzy vstupovalo do výpočtu agregovaného ukazatele pouze 13 indexů s různými váhami. Shodně s Analýzou z roku 2012 vstupovaly do výpočtu tyto indexy: index objemu příspěvků na živobytí v KČ, index objemu doplatků na bydlení v KČ, index objemu příspěvků na bydlení v KČ, index rozvodovosti, index obecné kriminality a index dlouhodobé nezaměstnanosti s váhou 3, index počtu uchazečů o práci, index nárůstu pacientů ambulantně léčených ze závislosti na alkoholu, index výskytu osob ambulantně léčených ze závislosti na alkoholu, index nárůstu pacientů ambulantně léčených ze závislosti na psychoaktivních látkách a index výskytu osob ambulantně léčených ze závislosti na

psychoaktivních látkách s váhou 2, index emigrace měl v tomto případě váhu 1. Nově vstupoval do výpočtu index objemu mimořádné okamžité pomoci v Kč s váhou 3.

Z grafu č. 2 Aktualizace Analýzy vyplývá, že míra relativní potřebnosti nocleháren je ve sledovaných ORP stále nízká. Agregované ukazatele jsou zaznamenány do tabulky č. 8. Zaznamenat však můžeme změnu pořadí jednotlivých ORP v rámci regionu Litoměřicko. Nejvyšší míra relativní potřebnosti je v ORP Roudnice nad Labem.

Opatření 3.4.2, Zajištění podpory občanům Litoměřic, kteří se ocitnou v krizové životní situaci (4. Komunitní plán sociálních služeb města Litoměřice 2014-2017, s. 63), reaguje na případné krizové situace občanů za předpokladu využití stávajících kapacit sociální služby, jako je noclehárna pro ženy a pro muže s kapacitou 4 lůžek pro ženy a 5 lůžek pro muže.

Opatření 3.1.1, Podpora fungování Noclehárny pro osoby bez přístřeší v rámci cíle 3.1, Udržení stávajících sociálních služeb pro osoby ohrožené sociálním vyloučením a osoby v krizi (ve 3. Komunitním plánu péče města Lovosice na období let 2014-2018, s. 59) je určeno především k zajištění udržení stávající služby, která nabízí mužům možnost přenocování a využití hygienického zařízení. Tato sociální služba je provozována Nadějí.

V komunitním plánu je zahrnuto opatření C 02.1.3, Vybudování noclehárny pro muže, ženy (3. Komunitní plán sociálních služeb v regionu Roudnice nad Labem a její spádové oblasti na období 2013-2016, s. 44), což předpokládá vznik nové sociální služby s kapacitou 10 lůžek. Předpokládaným realizátorem služby je Farní charita Roudnice nad Labem. Dalším opatřením, které můžeme zařadit pod tuto službu, je opatření C 03.1.3, Zajištění služby krizové pomoci (3. Komunitní plán sociálních služeb v regionu Roudnice nad Labem a její spádové oblasti na období 2013-2016, s. 44), které předpokládá krizovou pomoc s kapacitou 4 lůžek. Předpokládaným realizátorem služby je Naděje o. s.

Terénní programy

Míra relativní potřebnosti sociální služby Terénní programy byla vypočítána pro jednotlivá ORP. Do výpočtu agregací u sociální služby Terénní programy vstupovalo 17 indexů: index počtu dávek v hmotné nouzi, index objemu dávek

v hmotné nouzi v KČ, index počtu příspěvků na bydlení, index objemu příspěvků na bydlení v KČ, index počtu doplatků na bydlení, index objemu doplatků na bydlení v KČ, index počtu příspěvků na živobytí, index objemu příspěvků na živobytí v KČ, index ekonomické závislosti, index obecné kriminality, index loupeží, index počtu uchazečů o práci, index dlouhodobé nezaměstnanosti, index nárůstu pacientů ambulantně léčených ze závislosti na alkoholu, index výskytu osob ambulantně léčených ze závislosti na alkoholu, index nárůstu pacientů ambulantně léčených ze závislosti na psychoaktivních látkách a index výskytu osob ambulantně léčených ze závislosti na psychoaktivních látkách.

Tabulka 11: Míra relativní potřebnosti sociální služby
Terénní programy

Analýza potřebnosti sociálních služeb v Ústeckém kraji			Aktualizace Analýzy sociálních služeb v Ústeckém kraji		
Název ORP	Agregovaný ukazatel relativní potřebnosti	Pořadí v rámci Ústeckého kraje	Název ORP	Agregovaný ukazatel relativní potřebnosti	Pořadí v rámci Ústeckého kraje
Most	10,47	1	Ústí nad Labem	33	1
Litoměřice	4,41	13		11,85	15
Lovosice	3,35	14		15,08	14
Roudnice nad Labem	4,82	12		31,31	7

Zdroj: Analýza potřebnosti sociálních služeb v Ústeckém kraji, graf č. 13, s. 44

Aktualizace analýzy potřebnosti sociálních služeb v Ústeckém kraji 2014, graf č. 13, s. 58

Ani jeden ze sledovaných správních obvodů potřebnost této sociální služby v rámci realizovaných rozhovorů nedefinoval (tabulka č. 14, 17, 20 Analýzy).

V rámci aktualizace Analýzy vstupovalo do výpočtu 12 indexů. Shodně s Analýzou vstupovaly do výpočtu tyto indexy: index objemu příspěvků na živobytí v KČ, index objemu doplatků na bydlení v KČ, index objemu příspěvků na bydlení v KČ, index obecné kriminality, index počtu uchazečů o práci, index dlouhodobé nezaměstnanosti, index nárůstu pacientů ambulantně léčených ze závislosti na alkoholu, index výskytu osob ambulantně léčených ze závislosti na alkoholu, index nárůstu pacientů ambulantně léčených ze závislosti na psychoaktivních látkách a index výskytu osob ambulantně léčených ze závislosti na psychoaktivních látkách. Nově vstupoval do výpočtu index objemu mimořádné okamžité pomoci v KČ.

Všechny indexy vstupovaly do výpočtu s váhou 3, vyjma indexu loupeží, který do výpočtu jako jediný vstupoval s váhou 2. Nejvyšší míra relativní potřeby byla v rámci regionu Litoměřicko zaznamenána v ORP Roudnice nad Labem, nejnižší v ORP Litoměřice.

Opatření 3.1.2, Zajištění terénní podpůrné služby pro klienty opouštějící azylové domy předpokládá vznik nové služby Terénní program – Diakonie ČCE Litoměřice a podporu stávající služby Terénní program Naděje a Terénní program Farní charity Litoměřice. Opatření reaguje na výstupy Analýzy potřeb a jeho cílem je zamezit prohlubování sociálního vyloučení a zmírňování nerovností, např. přístupu ke vzdělání, službám či bydlení. Opatření 3.3.2, Poskytování základních služeb pro lidi, kteří jsou sociálně vyloučení, nebo jsou sociálním vyloučením ohroženi v jejich přirozeném prostředí (Komunitní plán sociálních služeb města Litoměřice 2014-2017, s. 60), reaguje na existenci sociálně vyloučených osob, které z různých důvodů nevyužívají ambulantní či pobytové služby. Cílem opatření je formou terénních programů řešit a předcházet bezdomovectví, chudobě, rodinným disfunkcím, závislostem či kriminalitě. Na implementaci opatření se budou podílet organizace zajišťující stávající služby – Naděje Litoměřice, ČČK Litoměřice (K-centrum) a Farní charita Litoměřice. Do této oblasti můžeme zahrnout i opatření 3.4.1, Prevence závislostí a minimalizace rizik spojených s užíváním omamných a psychotropních látek (4. Komunitní plán sociálních služeb města Litoměřice 2014-2017, s. 62). Realizace tohoto opatření předpokládá snížení počtu uživatelů drog a zvýšení průměrného věku prvního kontaktu s drogou, zvýšení motivace uživatelů drog a abstinujících absolvovat léčebné programy a snížení míry recidivy závislostí a návykového chování. Opatření bude realizováno stávající službou Terénní programy ČČK Litoměřice - K-centrum.

Na podporu udržení terénních programů je zaměřeno opatření 3.1.4, Podpora fungování terénních programů pro danou cílovou skupinu (3. Komunitní plán péče města Lovosice na období let 2014-2018, s. 59), v rámci cíle 3.1, Udržení stávajících sociálních služeb pro osoby ohrožené sociálním vyloučením a pro osoby v krizi, jehož smyslem je zabránit hlubšímu sociálnímu vyloučení cílové skupiny a jejímu začlenění do běžného způsobu života. Tato služba je provozována Farní charitou Lovosice. Dalším poskytovatelem této služby je ČČK Litoměřice, K-centrum zajišťující terénní programy pro drogově závislé, které předpokládá rozšíření služby

v rámci terénních programů na území města Lovosice. Smyslem opatření č. 3.5.1 v rámci cíle 3.5, Vznik výměnné místnosti pro drogově závislé dospělé osoby, které nejsou ohroženy sociálním vyloučením nebo jsou sociálně vyloučené, je prostřednictvím služby chránit veřejné zdraví před možnými negativními dopady vyplývajícími z užívání návykových látek. Opatření předpokládá 15 uživatelů ročně.

V komunitním plánu města Roudnice nebylo nalezeno žádné opatření vztahující se k této sociální službě.

Shrnutí: Na základě komparace výsledků Analýzy potřebnosti sociálních služeb v Ústeckém kraji, její aktualizace a aktuálních komunitních plánů jednotlivých sledovaných měst mohu konstatovat následující:

- 1) V případě sociální služby odborného sociálního poradenství byla v rámci Analýzy a její aktualizace zjištěna nízká míra relativní potřebnosti této sociální služby v regionu Litoměřicko u jednotlivých ORP oproti ORP s nejvyšším agregovaným ukazatelem relativní potřebnosti. I přesto můžeme z jednotlivých komunitních plánů vyčíst, že tato potřeba byla v rámci vlastního zjišťování potřeb definována a následně zpracována do komunitního plánu. V ORP Litoměřice byla definována v rámci SWOT analýzy i ve zpracované Analýze potřeb a řešena příslušnými opatřeními. Na potřebu je reagováno podporou stávajících služeb. V ORP Lovosice žádné opatření nezakládá vznik této služby. V komunitním plánu je však stanoven cíl na podporu dluhového poradenství a finanční gramotnosti. Z vlastní praxe však mohu sdělit, že v rámci implementace aktuálního komunitního plánu tato sociální služba vznikla a je provozována od 1. ledna 2016 Farní charitou Lovosice. V ORP Roudnice nad Labem je zahrnuto opatření směřující ke vzniku nové služby sociálního poradenství, které již bylo zrealizováno a od 1. 1. 2016 je poskytováno ambulantní formou poskytovatelem NADĚJE.
- 2) V oblasti služeb sociální péče byla u pečovatelské služby v případě Analýzy definována v rámci Ústeckého kraje druhá nejvyšší míra relativní potřebnosti, avšak v rámci rozhovorů učiněných v rámci Analýzy ani jeden ze sledovaných ORP tuto potřebu nevnímal. V rámci aktualizace Analýzy se

ukázala v regionu Litoměřicka nejvyšší míra relativní potřeby této služby v ORP Lovosice. V komunitním plánu města Litoměřice můžeme nalézt identifikaci spíše její nedostupnosti o víkendech a svátcích s řešením opatření ve formě podpory a navýšení kapacity v průběhu implementace stávajícího komunitního plánu. Ve městě Lovosice došlo paradoxně k ukončení jedné ze tří pečovatelských služeb, a to i přesto že byla tato služba v ORP Lovosice detekována s třetím nejvyšším ukazatelem míry relativní potřeby (tato služba však byla ukončena nikoliv kvůli nedostatku klientů, ale z důvodu, že na ni nebyla poskytnuta dotace z KÚÚK v Ústí nad Labem). V komunitním plánu města Roudnice nad Labem nebylo zjištěno žádné opatření vztahující se k této sociální službě.

- 3) Co se týče sociální služby Denní stacionář, z Analýzy vyplynula vyšší míra relativní potřeby, která byla zároveň i definována, v ORP Lovosice a Roudnice nad Labem. V rámci aktualizace Analýzy již míra relativní potřeby není shodná pro celé území Litoměřicka. I přesto, že ORP Roudnice nad Labem definovalo tuto potřebu, skončilo na 12. místě v rámci celého kraje. V komunitním plánu města Litoměřice je podpora stávající služby, ale najdeme zde i zavedení této sociální služby pro cílovou skupinu seniorů. Vzhledem k tomu, že v době vzniku Analýzy byla realizace této služby započata, aktuální komunitní plán obsahuje opatření směřující k podpoře a udržení této služby. V komunitním plánu města Roudnice nad Labem můžeme nalézt pouze obecné opatření směřující k udržení stávajících služeb. Vzhledem k tomu, že v době Analýzy byl komunitní plán města Roudnice již hotov, není v něm reagováno na tuto potřebu.
- 4) V případě služeb sociální prevence, sociální služby Noclehárny, je míra relativní potřeby nízká u všech třech sledovaných ORP. Potřebu této služby definovalo pouze město Lovosice, které v době zpracovávání Analýzy již pracovalo na realizaci. Komunitní plán města Lovosice tak reaguje ve svých opatřeních na udržení této služby, stejně jako město Litoměřice. I přesto, že míra relativní potřeby této služby je v ORP Roudnice nad Labem nízká, reaguje stávající komunitní plán opatřením na vznik nové služby – Vybudování noclehárny pro muže.

5) I v případě této sociální služby se sledovaná ORP v rámci Ústeckého kraje nachází v poslední třetině. V rámci aktualizace Analýzy se ORP Roudnice nad Labem přesouvá do druhé třetiny. Opět i zde můžeme zaznamenat, že i v případě nízké míry relativní potřeby najdeme v komunitním plánu města Litoměřice opatření směřující ke vzniku nové služby Terénní programy pro klienty opouštějící azylové domy a podporu stávajících služeb. Opatření vychází z Analýzy potřeb zpracované v rámci procesu komunitního plánování. Dále jsou zde opatření podporující stávající terénní programy, které jsou však zaměřené na jiné cílové skupiny. Město Lovosice má obecné opatření k podpoře stávajících sociálních služeb. Nicméně i zde můžeme najít opatření ke vzniku výměnné místnosti pro drogově závislé dospělé osoby. V komunitním plánu města Roudnice nebylo nalezeno žádné opatření vztahující se k této sociální službě.

7.2 Polostrukturované rozhovory s koordinátory komunitního plánování měst Litoměřice, Lovosice a Roudnice nad Labem

Za účelem nalezení odpovědí na dílčí otázku č. 2, zda jsou v rámci procesu tvorby jednotlivých komunitních plánů zohledňovány jednotlivé druhy potřeb dle definice Bradshawa, a dílčí otázku č. 3, jaké techniky a metody byly v procesu zjišťování potřeb implementovány, jsem realizovala polostrukturované rozhovory s informanty z jednotlivých měst. První otázka každého z rozhovorů byla cílena na obecné zjištění, jaké druhy potřeb byly identifikovány v procesu tvorby jednotlivých komunitních plánů, bez bližší specifikace těchto potřeb. Vzhledem k tomu, že jsem v rámci této diplomové práce vycházela z definice potřeb dle Bradshawa, jsou identifikované potřeby v rámci procesu tvorby jednotlivých komunitních plánů přiřazeny k této definici. Následné otázky rozhovorů se již zaměřovaly na jejich implementaci a techniky a metody jejich zjišťování.

7.2.1 Polostrukturovaný rozhovor s koordinátorkou komunitního plánování města Litoměřice

Polostrukturovaný rozhovor byl realizován s vedoucí oddělení komunitního plánování města Litoměřice, která zajišťuje proces komunitního plánování ve městě Litoměřice v úrovni koordinace, v prostorech Městského úřadu Litoměřice. Se souhlasem informantky byl rozhovor digitálně zaznamenáván, následně byl přepsán a vyhodnocen.

Z celkového vyhodnocení rozhovoru vyplynulo, že v rámci procesu komunitního plánování, tvorby 4. Komunitního plánu sociálních služeb města Litoměřice 2014-2017, identifikovali ve městě Litoměřice různé spektrum potřeb. „*Tak my v rámci procesu komunitního plánování identifikujeme opravdu různé, různé spektrum těch potřeb. Ať už co se týká samozřejmě jako v první řadě potřeby sociálních služeb a samozřejmě sociální služby nám zajišťují několik základních životních potřeb. Takže v rámci třeba i příprav komunitního plánu jsme se zaobírali potřebami, jako jsou bydlení, jako je strava, hygiena pro, pro různé cílové skupiny.*“ Z jednotlivých dílčích odpovědí lze dovést, že v rámci procesu identifikovali **potřeby normativní**, vycházím-li z předpokladu, že se jedná zejména o potřeby definované zadavatelem, městem Litoměřice, a zřizovateli sociálních služeb. „*...tak my vlastně po tom, co jsme teda měli různé podklady, z kterých jsme mohli vycházet při tvorbě komunitních plánů, tak jsme začali pracovat na tvorbě návrhových opatření s tím, že každý poskytovatel samozřejmě měl zájem i na tom, v tom komunitním plánu být, a to návrhové opatření si nějakým způsobem nadefinovat a tu potřebnost tam nějakým způsobem promítnout.*“ **Potřeby pocíťované**, zejména uživatelů služeb, byly zjišťovány prostřednictvím poskytovatelů. „*...zpětnou vazbu jsme měli od poskytovatelů, že probrali tu svoji cílovou skupinu s tím uživatelem, a samozřejmě ti uživatelé šli do takových detailů, že by chtěli tady víc opékání buřtů a víc takovýchhle aktivit...*“ Zjišťování těchto potřeb lze dovést i z další části rozhovoru. „*... kde teda analýzy jsme dělali: analýzu potřeb, jak uživatelů, tak i veřejnosti... při tvorbě teda toho posledního komunitního plánu.*“ **Vyjádřené potřeby** lze dovést z následující odpovědi. „*Domnívám se, že není v komunitním plánu, že opravdu když se dávalo nějaké opatření, tak vždycky bylo zdůvodněno. Bylo zdůvodněno tím, že třeba ta služba je využívána, nebo se objevuje poptávka po té*

službě.“ Za **komparativní potřeby** lze považovat analýzy s poskytovateli služeb. „Takže my jsme opravdu si dělali i takovou analýzu s poskytovateli, kde jsme si sedli a opravdu jsme si vždycky napsali: *Potřeba bydlení - máme tady zajištěnou potřebu bydlení pro seniory, máme tady domovy pro seniory, máme tady různé služby, takže jsme si dělali takové různé – využívali jsme takové různé metody, abychom se těch potřeb dobrali.*“

Závěrem lze konstatovat, že v rámci procesu tvorby 4. Komunitního plánu sociálních služeb města Litoměřice 2014-2017 jsou v procesu tvorby zohledňovány potřeby normativní, pocíťované, vyjádřené i komparativní.

Ve městě Litoměřice byly v rámci procesu tvorby aktuálního komunitního plánu využívány zejména analýzy: „Tak v první řadě to jsou analýzy, kde teda analýzy jsme dělali: *Analýzu potřeb, jak uživatelů, tak i veřejnosti. Dále jsme dělali analýzu: Situační analýzu rodin ohrožených sociální exkluzí a určitě v pracovních skupinách jsme využívali SWOT analýzy, a pak tedy jsme ještě si dělali, právě i v pracovních skupinách, tu analýzu potřeb, kdy jsme si definovali, jestli tuhle potřebu máme ve městě zajištěnou, nebo jestli je potřeba na tu oblast nějakým způsobem reagovat.*“ Jako nejvíce přínosnou hodnotí manažerka komunitního plánování Analýzu potřeb: Sociodemografickou analýzu a výzkum potřeb veřejnosti, osob pečujících o osobu blízkou a uživatelů v oblasti sociálních služeb v Litoměřicích, zpracovanou v rámci projektu Inovace procesů komunitního plánování sociálních služeb na střednědobé období 2011-2012 ve městě Litoměřice SocioFaktorem s.r.o. „Mně, mně osobně, teda z mého pohledu nejvíc, pomohla jak analýza, kterou nám zpracovala externí firma, protože to byl pohled úplně někoho jiného, kdo v tom městě nežije, kdo není jakoby ovlivněn už nějakou tou historií.“ Kriticky hodnotí Analýzu potřebnosti sociálních služeb v Ústeckém kraji.

„Co mě teda úplně neoslovilo, byla analýza zpracovaná krajským úřadem, zaměřená také na analýzu potřebnosti sociálních služeb, která vycházela z určitých dat, a to, co se promítlo v té analýze, ty výstupy, nám úplně nekorespondovaly s tím, co my tady vnímáme ve městě jako potřebné, takže ty služby, které tam třeba se u nás jeví jako méně potřebné, tak to nebylo úplně teda v souladu s tím, co my tu vnímáme na té místní úrovni.“

V rámci procesu zjišťování potřeb byly využívány zejména různé analýzy potřeb, k jejichž zpracování byly využity různé výzkumné metody a techniky (např. sekundární zpracování dat, Focus group, dotazníkové šetření). Jako nejpřínosnější byla vedoucí oddělení komunitního plánování hodnocena Analýza potřeb zpracovaná SocioFaktorem s.r.o.

7.2.2 Polostrukturovaný rozhovor s koordinátorkou komunitního plánování města Lovosice

Polostrukturovaný rozhovor byl realizován s kolegyní, která se podílela na zpracování 3. Komunitního plánu péče města Lovosice (v pozici koordinátorky komunitního plánování na 0,5 úvazku) v prostorech Městského úřadu Lovosice. Se souhlasem informantky byl rozhovor digitálně zaznamenáván. Následně byl přepsán a vyhodnocen. Vzhledem k tomu, že jsem koordinátorkou komunitního plánování města Lovosice, zvolila jsem toto náhradní řešení. Stejně, jako v případě rozhovoru s koordinátorkou komunitního plánování města Litoměřice, byla položena jako první otázka týkající se identifikace potřeb v rámci procesu tvorby komunitního plánu. Informantka sdělila „...v rámci procesu komunitního plánování ve městě Lovosice určitě zohledňujeme nebo identifikujeme především potřeby týkající se občanů města Lovosice...a dále identifikujeme také potřeby zadavatele, což je v současnosti a v našem případě město Lovosice. Týkají se především služby, která je zřizovaná městem Lovosice, je to především pečovatelská služba, takže v našem komunitním plánu se objevují cíle zaměřené na zkvalitnění prostředí v domě nebo v domově s pečovatelskou službou, a také cíl zlepšení života a prostředí, což je konkrétně rekonstrukce domova nebo rekonstrukce dvora starého pečovatelského domu.“ Z této části rozhovoru lze dovodit, že v rámci procesu byly identifikovány **potřeby normativní**. **Potřeby pocíťované** byly zjišťovány v rámci besed se seniory, prioritně zaměřených na obyvatele dvou Domů s pečovatelskou službou, respektive uživatelů pečovatelské služby zřizované městem Lovosice, kterých se však mohli zúčastnit i senioři navštěvující Klub seniorů. „Pocíťované potřeby jsme zjišťovali především u obyvatel domu s pečovatelskou službou prostřednictvím besed, které jsme pořádali v domě s pečovatelskou službou.“ Dále byly pocíťované potřeby

zjišťovány i formou dotazníků. „Takže v rámci procesu komunitního plánování ve městě Lovosice určitě zohledňujeme nebo identifikujeme především potřeby týkající se občanů města Lovosice... dotazníky, které směřovaly jak k určitým cílovým skupinám, tak také obecně ke všem občanům... dotazníky se dostaly do všech domácností na území města Lovosice...formou dotazníkovou jsme zjišťovali potřeby u cílové skupiny dětí, což jsme ve spolupráci se školami prováděli také...“ **Vyjádřené potřeby** byly identifikovány zejména poskytovateli sociálních služeb v rámci jejich činnosti. „... a zástupci jednotlivých poskytovatelů, kteří samozřejmě velmi dobře znají a jsou schopni identifikovat potřeby svých uživatelů.“ V rámci procesu tvorby 3. Komunitního plánu byly identifikovány **komparativní potřeby** prostřednictvím Sociodemografické analýzy města Lovosice 2013. „A dále důležitou součástí zjišťování potřeb byla také sociodemografická analýza a další analýzy v rámci Ústeckého kraje.“

Závěrem lze konstatovat, že v rámci procesu tvorby 3. Komunitního plánu péče města Lovosice na období let 2014-2018 byly v procesu tvorby zohledňovány potřeby normativní, pocíťované, vyjádřené i komparativní.

V rámci procesu tvorby aktuálního komunitního plánu byly k identifikaci potřeb využívány zejména dotazníky, „...jsme zjišťovali především formou dotazníků... dotazníky se dostaly do všech domácností na území města Lovosice... formou také dotazníkovou jsme zjišťovali potřeby u cílové skupiny dětí, což jsme ve spolupráci se školami prováděli také...“, besedy se seniory, „...sběr na seniorech třeba v domě s pečovatelskou službou...“ a SWOT analýzy. „...byla také určitě jedním z důležitých zdrojů pro získávání potřeb... at' už poskytovatelů nebo uživatelů.“

Za nejpřínosnější zdroj informací považuje informantka odborníky. „...nejlepším zdrojem jsou ty odborníci také, protože odborníci pracují s tou danou cílovou skupinou... jsou schopni obhájit a znají potřeby svých uživatelů a jsou schopni identifikovat a nadále je pak prosazovat v rámci komunitního plánování.“ Kriticky hodnotí Sociodemografickou analýzu vytvořenou Sociálněprávním institutem s.r.o. Most. „...dle mého názoru se v něm neobjevily informace, které by nebyly veřejně dostupné, které by nebylo možné získat z veřejně dostupných zdrojů.“ K Analýze

zpracované Ústeckým krajem se vyjádřila: „*S touto analýzou jsme byli seznámeni, ale spíše jsme vycházeli z potřeb těch jednotlivých občanů.*“

V rámci procesu zjišťování potřeb bylo využíváno zejména dotazníkové šetření, besedy se seniory, SWOT analýzy a Sociodemografická analýza.

7.2.3 Polostrukturovaný rozhovor s koordinátorkou komunitního plánování města Roudnice nad Labem

Polostrukturovaný rozhovor byl realizován s tajemnicí Řídící skupiny komunitního plánování města Roudnice nad Labem a vedoucí sociálního odboru, zodpovědnou za koordinaci komunitního plánování města Roudnice nad Labem, v prostorech Městského úřadu Roudnice nad Labem. Se souhlasem informantky byl rozhovor digitálně zaznamenán, následně byl přepsán a vyhodnocen.

První otázka rozhovoru se týkala identifikace potřeb v rámci procesu komunitního plánování města Roudnice nad Labem. „...*vycházeli jsme z potřeb jednak poskytovatelů služeb, protože oni jsou účastníci procesu a vlastně vedoucími pracovních skupin jsou vždycky... potřeby občanů... naše zkušenosti jako sociálních pracovníků, protože procesu komunitního plánování v rámci pracovních skupin se účastní i pracovníci sociálního odboru... informace od široké veřejnosti...*“ Vycházím-li z definice potřeby **normativní** jako potřeby institucionálně deklarované zadavatelem nebo zřizovatelem sociálních služeb, lze v případě města Roudnice nad Labem konstatovat, že potřeby normativní byly definovány nikoliv politickou reprezentací města, „... *v našem městě se příliš procesu komunitního plánování neúčastní politici... nebo při přípravě tohoto komunitního plánu se neúčastnili, takže nám trošku chyběly informace politické reprezentace města, to jsme tam příliš neměli*“ ale sociálními pracovníky, kteří jsou nedílnou součástí pracovních skupin, „...*Pak se tam promítly samozřejmě i naše zkušenosti jako sociálních pracovníků, protože procesu komunitního plánování v rámci pracovních skupin se účastní i pracovníci sociálního odboru...*“ což lze považovat za potřeby definované zadavatelem. Zároveň lze zařadit i potřeby zřizovatelů služeb. „...*vycházeli jsme z potřeb jednak poskytovatelů služeb, protože oni jsou účastníci procesu...do konečné podoby komunitního plánu se promítají jak jejich potřeby, je to vidět třeba v jedné z priorit, kde máme jakoby udržení systému služeb odpovídající kvalitě*

v nějakém odpovídajícím objemu... a vlastně je to i nějaký motivační prvek, proč ti poskytovatelé služeb se procesu komunitního plánování účastní...“

V Roudnici nad Labem zjišťovali a následně i zapracovali potřeby **pocitované**. „...pak se nám tam promítly potřeby občanů... pak se nám tam promítly informace od široké veřejnosti... tím, že my jsme udělali pocitové mapy... to znamená, že jsme tímto poměrně jednoduchým způsobem získali informace o tom, kde se lidi cítí málo bezpečně, kde cítí nějakou hrozbu, kde se cítí naopak bezpečně, kde se třeba rádi scházejí a podobně...“ V pracovní skupině mají i zástupce z řad uživatelů služeb. „Máme ve skupině seniorské zástupce spolků seniorských, kteří jsou a mohou být současně vnímáni jako uživatelé těch služeb..., ale jakoby plně čistě z pohledu uživatele služeb to nemáme.“

Potřeby vyjádřené byly zprostředkovány sociálními pracovníky. „...sociální pracovníci třeba z oblasti péče o seniory nebo z oblasti i prevence, ... že vlastně je nějaká oblast, kterou je potřeba z nějakého způsobu měnit, nebo nám tam určitě vyšlo potřeba bezbariérovosti ve městě, tak to bych řekla, že je jedna z priorit... pak se nám tam v komunitním plánu objevuje jedna z priorit, jakoby podpora toho spolkového života, spolkové činnosti, tak to si myslím, že taky vychází určitě z těch, z těch potřeb ...“

Komparativní potřeby byly identifikovány zejména na základě tvrdých dat. „...jednak jsme vycházeli z dat ČSÚ, takže se tam promítly informace o demografických datech, o počtu rodin a podobně.“ Byla položena doplňující otázka týkající se Analýzy. „...využili jsme informace spíš jako poučení, protože vlastně ten výzkum byl zveřejněný v době, kdy my jsme dokončovali náš komunitní plán, tak bych řekla, že jsme se trošku jakoby poučili, inspirovali ve věcech, který tam byli kritizovaný... u nás, ale no, tak asi v tomhle ano. Jo, zohlednili jsme to, já teda teď úplně si nevybavuju, co konkrétně, v čem jsme tam měli problém, co tam bylo u nás kritizováno, ale vím, že v té době zrovna... vyšlo to, četli jsme to a poučili jsme se z toho někde, to jo.“

Závěrem lze konstatovat, že v rámci procesu tvorby 3. Komunitního plánu sociálních služeb v regionu Roudnice nad Labem a její spádové oblasti na období 2013-2016 byly v procesu tvorby zohledňovány potřeby normativní, pocitované, vyjádřené i komparativní.

V rámci procesu tvorby komunitního plánu byla využita statistická data, pocitové mapy, dotazníky, SWOT analýzy, kulaté stoly. „...jednak využíváme statistická data, při tvorbě tohoto komunitního plánu jsme využívali pocitové mapy... dotazníkové šetření, oslovily jsme dotazníky zástupce nebo starosty obcí, kde jsme zkoumali jejich vnímání potřeb...v pracovních skupinách jsme dělali SWOT analýzy, ano... a v řídicí skupině taky. V průběhu vlastně příprav komunitního plánu jsme dělali, měli jsme daný i počet kulatých stolů...“ Za nejpřínosnější považuje statistická data i dotazníkové šetření. „Tak já bych řekla, že při zjišťování potřeb, jak mně se to ukázalo, různě důležitý, jednak ty tvrdý data, ty ověřený ze statistického úřadu, a potom je ale potřeba si zjistit i jakoby takový ty informace, který se v těch statistikách nepišou. Takže i ty... to dotazníkový šetření bylo důležitý. Pro mě bylo důležitý, já jsem třeba i chtěla získat informace od těch obcí, to dotazníkový šetření, chtěla jsem zjistit třeba jako potřebu kapacity služeb v rámci služeb v rámci toho ORP, protože to byla věc, kterou jsme zhruba před rokem poměrně hodně diskutovali i v souvislosti se sítí služeb a s uvažováním, jakou kapacitu služeb bysme tady měli mít a jestli tu, kterou máme, je dostatečná, nebo není dostatečná.“ Poslední otázka rozhovoru směřovala k využití Analýzy. „...využili jsme informace spíš jako poučení, protože vlastně ten výzkum byl zveřejněný v době, kdy my jsme dokončovali náš komunitní plán, tak bych řekla, že jsme se trošku jakoby poučili, inspirovali ve věcech, který tam byli kritizovaný... u nás, ale no.... tak asi v tomhle ano. Jo, zohlednili jsme to, já teda teď úplně si nevybavuju, co konkrétně, v čem jsme tam měli problém, co tam bylo u nás kritizováno, ale vím, že v té době zrovna... vyšlo to, četli jsme to a poučili jsme se z toho někde, to jo.“

V rámci procesu zjišťování potřeb byly využity SWOT analýzy, statistická data, pocitové mapy, dotazníkové šetření a kulaté stoly. Jako nejpřínosnější vyhodnotila tajemnice Řídicí skupiny komunitního plánování města Roudnice nad Labem a vedoucí sociálního odboru tvrdá data a dotazníkové šetření.

8 Shrnutí výsledných zjištění

Závěrem lze konstatovat, že ani pro jedno ORP z regionu Litoměřicko nebyla Analýza potřebnosti sociálních služeb v Ústeckém kraji včetně její aktualizace stěžejním ani podpurným materiálem při tvorbě aktuálních komunitních plánů. Tato skutečnost byla potvrzena nejen v rámci realizovaných rozhovorů, ale lze ji dovodit i ze studia komparovaných komunitních plánů, kde jsou uvedeny zdroje, ze kterých bylo při tvorbě komunitních plánů čerpáno. I přesto, že se většinou v rámci Analýzy a její aktualizace pohybovala sledovaná ORP ve spodní třetině grafu s nižším agregovaným ukazatelem relativní potřebnosti vybrané sociální služby v rámci celého Ústeckého kraje, což znamená i nižší míru relativní potřebnosti, mají jednotlivá ORP ve svých aktuálních komunitních plánech zahrnuty cíle či opatření na jejich podporu, či vznik zcela nové služby. Tyto cíle či opatření jsou však výsledkem individuálního mapování potřeb v jednotlivých územích, což potvrzuje tezi, že komunitní plán by měl odpovídat místním podmínkám a specifickým a zvyšovat adresnost sociálních služeb. To, zda se jedná o vyšší či nižší míru relativní potřebnosti, může být jednotlivými ORP vnímáno ryze subjektivně. Určitým úskalím, které vnímám jako velmi důležité, je rozdílnost území, na která jednotlivá ORP plánují, a nejednotnost plánovacího období, včetně nesouladu s plánovacím obdobím Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb v Ústeckém kraji. Tato nejednotnost výrazně oslabuje kvantifikaci potřebných sociálních služeb za region Litoměřicko s následným zapracováním do Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb Ústeckého kraje, neboť na základě empirického šetření bylo zjištěno, že mapování potřeb občanů probíhá pouze ve fázi zpracování komunitních plánů. Ani jeden ze sledovaných ORP nerealizoval mapování potřeb v průběhu implementace aktuálního komunitního plánu. Realizátoři komunitních plánů, včetně koordinátorů komunitního plánování, v rámci regionu Litoměřicko nepracují s jednotnou definicí potřeb, což určitým způsobem komplikovalo vyhodnocení rozhovorů a zodpovězení jedné z dílčích otázek.

Na základě výše uvedených zjištění doporučuji ke zvýšení kvality procesů komunitního plánování v Ústeckém kraji:

1. Sjednotit plánovací období pro celé území regionu Litoměřicko, respektive celého Ústeckého kraje, včetně Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb Ústeckého kraje.
2. Zpracovávat komunitní plány jednotně pro celá spádová území ORP (nikoliv jen samotná města).
3. Zpracovat manuál pro tvorbu komunitních plánů v rámci Ústeckého kraje zahrnující jejich jednotnou obsahovou strukturu, nastavení periodizace mapování potřeb komunity, včetně používání jednotné terminologie potřeb.

Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo analyzovat prostřednictvím komparace vybraných druhů sociálních služeb, zda reagují komunitní plány v regionu Litoměřicko na relativní míru potřebnosti dle Analýzy potřebnosti sociálních služeb v Ústeckém kraji, včetně její aktualizace, a zjistit, zda jsou v procesu tvorby komunitních plánů zohledňovány všechny druhy potřeb, tj. potřeby normativní (institucionálně deklarované), potřeby pocíťované (neartikulované), potřeby reálně artikulované, ale i potřeby komparativní, které jsou v daném území zohledněny relevantními ukazateli sekundárního typu. Tato komparace byla realizována prostřednictvím analýzy dokumentů, a to Analýzy potřebnosti sociálních služeb v Ústeckém kraji a její aktualizace, které byly zpracovány na základě veřejné zakázky Krajského úřadu Ústeckého kraje v Ústí nad Labem, komunitních plánů města Litoměřice, Lovosice a Roudnice nad Labem a individuálních polostrukturovaných rozhovorů s koordinátory komunitního plánování jednotlivých ORP. Data získaná ze studia výše uvedených dokumentů a jednotlivých rozhovorů jsem nenumericky analyzovala s cílem najít odpovědi na stanovené otázky výzkumu. Na základě vlastní analýzy těchto dokumentů jsem zjistila, že ani jedno ze sledovaných ORP nevyužilo Analýzu a její aktualizaci pro tvorbu či aktualizaci vlastního komunitního plánu. I přes reálnou skutečnost, že jednotlivá ORP vycházela při tvorbě aktuálních komunitních plánů z mapování potřeb komunity prostřednictvím vlastních analýz, lze konstatovat, že tyto komunitní plány reagují na relativní míru potřebnosti vybraných sociálních služeb svými cíli či opatřeními zaměřenými formou podpory stávající sociální služby, či vzniku nové služby. Jak jsem již uvedla v předchozí kapitole, tato míra relativní potřebnosti sociální služby může být vnímána ryze subjektivně. Mapování potřeb komunity probíhá v jednotlivých ORP v rámci procesu tvorby aktuálních komunitních plánů rozdílně, a to nejen z hlediska terminologie potřeb, ale i za využití nejrůznějších technik a metod. I přes nejednotnost terminologie potřeb, v rámci realizace procesů komunitního plánování v jednotlivých ORP, lze na základě mého výzkumu konstatovat, že v procesu tvorby jednotlivých komunitních plánů byly zohledňovány všechny druhy potřeb. Potřeby normativní, tzn. institucionálně deklarované, byly převážně deklarovány ze strany poskytovatelů sociálních služeb. Potřeby pocíťované

byly zjišťovány v rámci individuálních rozhovorů realizovaných analýz samotnými zpracovateli komunitních plánů, dotazníkovými šetřeními, besedami či kulatými stoly. Potřeby reálně artikulované byly deklarovány prostřednictvím poskytovatelů sociálních služeb. Za komparativní potřeby lze považovat potřeby, které vyplynuly jak z vlastních analýz jednotlivých ORP, tak sociodemografických analýz. K mapování potřeb přistupovaly jednotlivé ORP rozdílně za využití nejrůznějších metod a technik. Mezi nejvíce frekventované lze zařadit sociodemografické analýzy, SWOT analýzy, dotazníky a rozhovory.

Závěrem mohu konstatovat, že se mi podařilo za pomoci vhodně zvolené výzkumné strategie naplnit cíl mé práce. Touto prací bych ráda přispěla k odborné diskusi na téma mapování potřeb komunity v rámci procesů komunitního plánování. Jsem přesvědčena, že mapování potřeb komunity by mělo probíhat nejen v době tvorby komunitního plánu, ale i v rámci jeho implementace, s důrazem na jeho aktualizaci, např. formou akčních plánů. Zjišťování potřeb by nemělo být pouze jednorázovou záležitostí, neboť se mění nejen potřeby občanů, ale i samotné prostředí, ve kterém na ně lze reagovat. K mapování potřeb by tak mohla být poměrně dobře využívána terénní práce sociálních pracovníků a využívání informací, které lze získat z činnosti institucí spolupracujících v sociální oblasti. Mapování potřeb občanů považuji za jednu z důležitých částí procesu komunitního plánování, neboť bez znalosti těchto potřeb nemůžeme nastavit kvalitní a potřebné sociální služby pro občany komunity.

SEZNAM TABULEK:

Tabulka 1: Přehled sociální služby Odborné sociální poradenství v regionu Litoměřice	36
Tabulka 2: Přehled sociální služby Pečovatelské služby v regionu Litoměřice	38
Tabulka 3: Přehled sociální služby Denní stacionáře v regionu Litoměřice	39
Tabulka 4: Přehled sociální služby Noclehárny v regionu Litoměřice	40
Tabulka 5: Přehled sociální služby Terénní programy v regionu Litoměřice	42
Tabulka 6: Transformační tabulka	48
Tabulka 7: Míra relativní potřeby sociální služby Odborné sociální poradenství	52
Tabulka 8: Míra relativní potřeby sociální služby Pečovatelská služba	56
Tabulka 9: Míra relativní potřeby sociální služby Denní stacionáře	58
Tabulka 10: Míra relativní potřeby sociální služby Noclehárny	61
Tabulka 11: Míra relativní potřeby sociální služby Terénní programy	63

SEZNAM OBRÁZKŮ:

Obrázek 1: Triáda aktérů komunitního plánování	19
Obrázek 2: Administrativní rozdělení okresu Litoměřice	33

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:

3. *Komunitní plán péče města Lovosice na období let 2014-2018*. [online]. [cit. 25. 9. 2015]. Dostupné z: <http://www.meulovo.cz/dokumenty-3-kpp/ds-1291/p1=21967>

3. *Komunitní plán sociálních služeb v regionu Roudnice nad Labem a její spádové oblasti na období 2013-2016*. [online]. [cit. 25. 9. 2015]. Dostupné z: <http://www.roudnice.n.cz/urad/socialni-odbor-komunitni-planovani>

4. *Komunitní plán sociálních služeb města Litoměřice 2014-2017*. [online]. [cit. 25. 9. 2015]. Dostupné z: <https://www.litomerice.cz/images/strategicke-dokumenty/4-KomunitniPlan.pdf>

Aktualizace Analýzy potřeby sociálních služeb v Ústeckém kraji. [online]. [cit. 25. 9. 2015]. Dostupné z: http://www.kr-ustecky.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=450018&id_dokumenty=1687689

Analýza potřeby sociálních služeb v Ústeckém kraji. [online]. [cit. 25. 9. 2015]. Dostupné z: http://www.kr-ustecky.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=450018&id_dokumenty=1667716

Český statistický úřad. [online]. [cit. 15. 3. 2016]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112015>

GARDNER, John W. *Budování komunity*. Praha: Nadace VIA, 1999.

GOJOVÁ, Alice. *Teorie a modely komunitní práce*. Ostrava: Ostravská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006. ISBN 80-7368-154-4.

HARTL, Pavel. *Komunita občanská a komunita terapeutická*. Praha: SLON, 1997.

HORECKÝ, Jiří. Role a kompetence obcí v oblasti sociálních služeb. *Fórum sociální politiky*. 2011, 5(2), 28-29. ISSN 1802-5854.

HYHLÍK, František a Milan NAKONEČNÝ. *Malá encyklopedie současné psychologie*. Praha: SPN, 1973. Knižnice psychologické literatury.

MATEROVÁ, Jitka. *Praktický průvodce tvorbou komunitního plánu sociálních služeb jako střednědobého plánu rozvoje*. Praha: Agora Central Europe – společnost pro demokracii a kulturu, 2007.

MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.

- MATOUŠEK, Oldřich. Slovník *sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.
- MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois (ed.). *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7.
- Metodiky pro plánování sociálních služeb*. Deset kroků procesem komunitního plánování (2008). Ústí nad Labem: Centrum komunitní práce. EAN 978-80-254-2800-9.
- Nové zjišťování potřeb. [online]. [cit. 14. 4. 2016]. Dostupné z: <http://socialnisluzby.kr-kralovehradecky.cz/scripts/file.php?id=34434>
- PILÁT, Miroslav. *Komunitní plánování sociálních služeb v současné teorii a praxi*, Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0932-4.
- Průvodce procesem komunitního plánování sociálních služeb*. Praha: MPSV, 2004. ISBN 80-86878-03-1.
- Registr poskytovatelů sociálních služeb. [online]. [cit. 5. 3. 2016]. Dostupné z: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do?SUBSESSION_ID=1464183253161_10
- REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Grada Publishing. 2009. ISBN 978-80-247-3006-6.
- RUDIKOVÁ, Eva. *Komparace procesu tvorby 1. a 2. komunitního plánu péče města Lovosice*, Ústí nad Labem, 2009, 59 s. Bakalářská práce. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, Fakulta sociálně ekonomická, katedra sociální práce. Ved. Práce Mgr. Jaroslava Mužíková.
- Statistická ročenka Ústeckého kraje – 2014. [online]. [cit. 10. 3. 2016]. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-usteckeho-kraje-2014-uwywd6jnrx>
- Statistiky nezaměstnanosti z územního hlediska. [online]. [cit. 15. 3. 2016]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/uzem/?_piref37_240429_37_240428_240428.next_page=%2Findex.do&_piref37_240429_37_240428_240428.statse=2000000000019&_piref37_240429_37_240428_240428.stat=20000000000111&_piref37_240429_37_240428_240428.send=send&_piref37_240429_37_240428_240428.stat=20000000000111&_piref37_240429_37_240428_240428.obdobi=L&_piref37_240429_37_240428_240428.rok=2015&_piref37_240429_37_240428_240428.uzemi=132000&ok=Vybrat

ŠVAŘÍČEK, Roman; ŠEĐOVÁ, Klára a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

TOMEŠ, Igor. *Sociální správa: úvod do teorie a praxe*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-483-0.

VEREŠ, Martin. *Komunitné plánovanie sociálnych služieb jako jedna z možných foriem angažovania sa v komunitě* [online]. [cit. 2016-04-25]. Dostupné z: http://www.ef.umb.sk/dsr_2013/pdf/Vere%C5%A1.pdf

VÍŠEK, Petr; PRŮŠA, Ladislav. *Optimalizace sociálních služeb*, Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i., 2012. ISBN 978-80-7416-099-8.

Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách

Výpis usnesení z jednání Zastupitelstva města Litoměřic – 5. 6. 2014. [online]. [cit. 16. 2. 2016]. Dostupné z <https://www.litomerice.cz/usneseni-zastupitelstva/623-04-vypis-usneseni-z-jednani-zastupitelstva-mesta-litomeric-5-6-2014>

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích

Zákon č. 129/2000 Sb. o krajích

Zákon č. 131/2000 Sb., o hl. m. Praze

Zákon č. 448/2008 Z. Z. - o sociálních službách a změna živnostenského zákona, dostupné z: ASPI – Server s1aspi.cz

PŘÍLOHY:

1. Příloha č. 1 Rozhovor s vedoucí oddělení komunitního plánování města Litoměřice
2. Příloha č. 2 Rozhovor s tajemnicí Řídící skupiny komunitního plánování a vedoucí sociálního odboru města Roudnice nad Labem

Příloha č. 1

Rozhovor s vedoucí oddělení komunitního plánování města Litoměřice

Polostrukturovaný rozhovor byl realizován s vedoucí oddělení komunitního plánování města Litoměřice (proces komunitního plánování zajišťuje na úrovni koordinace) v prostorech Městského úřadu Litoměřice.

Účastníci rozhovoru:

T – Tazatel (Eva Rudiková)

II – Informant 1 (vedoucí oddělení komunitního plánování města Litoměřice)

Dobrý den, jmenuji se Eva Rudiková a jsem studentka II. ročníku NMgr. studia oboru Sociální práce na Ústavu sociální práce Univerzity v Hradci Králové. Diplomovou práci zpracovávám na téma: Komparace relativní míry potřebnosti sociálních služeb vyplývajících z Analýzy potřebnosti sociálních služeb v Ústeckém kraji.

Hlavním cílem mého výzkumu je: Analyzovat prostřednictvím komparace vybraných druhů služeb, zda komunitní plány v regionu Litoměřicko, reagují na míru relativní potřebnosti dle Analýzy potřebnosti sociálních služeb v Ústeckém kraji a zjistit, zda jsou v procesu tvorby komunitních plánů zohledňovány všechny druhy potřeb, tj. potřeby normativní (institucionálně deklarované), potřeby pocitované (neartikulované), potřeby reálně artikulované, ale i potřeby komparativní, které jsou v daném území zohledněny relevantními ukazateli sekundárního typu.

T: Souhlasíte se svojí participací na tomto výzkumu?

II: Ano.

T: Souhlasíte s nahráváním rozhovoru?

II: Ano.

T: Ještě bych Vás ráda upozornila, že pokud se Vám nějaká otázka nebude zdát vhodná, nemusíte na ní odpovídat. Nyní bych Vám tedy položila svojí první otázku: Jaké druhy potřeb identifikujete v rámci procesu komunitního plánování?

I1: Tak my v rámci procesu komunitního plánování identifikujeme opravdu různé, různé spektrum těch potřeb. Ať už co se týká samozřejmě jako v první řadě potřeby sociálních služeb a samozřejmě sociální služby nám zajišťují několik základních životních potřeb. Takže v rámci třeba i příprav komunitního plánu jsme se zabírali potřebami, jako jsou bydlení, jako je strava, hygiena pro, pro různé cílové skupiny. I samozřejmě když jsme dělali různé analýzy, tak se nám tam objevovala i finanční oblast co se týká zajištění vůbec sociálních služeb, projevovale se nám tam i určitá tady u nás ve městě bezbariérovost nebo naopak bariérovost. Samozřejmě se sociálními službami v některých oblastech úzce souvisí i zdravotní péče, takže se nám promítla do analýzy potřeb i ta zdravotní oblast... A sociální služby se nám nepodařilo a myslím si, že to ani nelze striktně oddělit od služeb souvisejících nebo takových doplňkových volnočasových, takže tam určitě se nám objevují právě i různé služby pro využití volného času různých cílových skupin, což hlavně u nás teda v posledních letech to jsou senioři hodně, ale samozřejmě i zabýváme se rodinou, dětmi a mládeží. Vůbec těch potřeb asi je hodně, ale samozřejmě potom je potřeba zase na druhou stranu v tom procesu komunitního plánování opravdu si vydělit ty potřeby, kterými se můžeme zabírat, jakožto plánování sociálních služeb. Takže my jsme opravdu si dělali i takovou analýzu s poskytovateli, kde jsme si sedli a opravdu jsme si vždycky napsali: potřeba bydlení - máme tady zajištěnou potřebu bydlení pro seniory, máme tady domovy pro seniory, máme tady různé služby, takže jsme si dělali takové různé - využívali jsme takové různé metody, abychom se těch potřeb dobrali. Takže těch potřeb je opravdu spousta, ale jak jsem zmínila, nejdůležitější pro nás v rámci těch sociálních služeb: zajištění bydlení, stravy, vůbec sociální nějaké aktivizační činnosti a tak.

T: Jsou tyto potřeby zohledněny ve Vašem komunitním plánu?

I1: Ee, tyto potřeby jsou zohledněny, ty opravdu co se teda jsme mohli pojmout v rámci toho, těch sociálních služeb nebo služeb doplňkových, tak máme zohledněny, ať už to jsou služby registrované podle zákona o sociálních službách anebo tedy ty služby doplňkové, volnočasové, dejme tomu i částečně třeba u seniorů vzdělávací. Takže ty, ty se promítly, řekla bych snad všechny, protože poskytovatelé všichni aktivně spolupracovali na tvorbě komunitního plánu a myslím si, že i z jejich strany byl, byl zájem provázat nějak ten komunitní plán, i náš i ten krajský, protože vlastně

i v době, kdy my jsme tvořili komunitní plán, tak tady kraj už měl založeny také ty skupiny pro plánování krajské, takže tam doufám, že se nám to i podařilo, podařilo zohlednit a myslím si, že podle toho jak jsou sepsány návrhová opatření, tak na ty potřeby jsme se na všechny snažili nějakým způsobem reagovat.

T: Zeptala bych se, jakým způsobem jsou tyto potřeby nebo jakým způsobem jste tyto potřeby implementovali do jednotlivých cílů či opatření. To znamená třeba i ty potřeby normativní, od zadavatelů či poskytovatelů sociálních služeb.

II: Eee, tak my vlastně po tom co jsme teda měli různé podklady, z kterých jsme mohli vycházet při tvorbě komunitních plánů, eee tak jsme tedy začali pracovat na tvorbě návrhových opatření s tím, že každý poskytovatel samozřejmě měl zájem i na tom v tom komunitním plánu být a to návrhové opatření si nějakým způsobem nadefinovat a tu potřebnost tam nějakým způsobem promítnout. Takže museli jsme samozřejmě ze strany teda města i nějakým způsobem korigovat, sjednocovat i ty poskytovatele, aby opravdu tak ti, co dělají azylové domy, tak opravdu si uvědomili, že jsou tady tři poskytovatelé azylových domů, ale že dělají teda, i když pro tři různé skupiny, cílové skupiny, tak dělají společnou ... vlastně společný nějaký zájem, takže jsme se zkusili, snažili nějakým způsobem sjednotit do toho opatření, promítnout to tam a to samé zase podle těch jednotlivých cílových skupin, které máme definovány v komunitním plánu... s tím, že potom tedy, po definici těch návrhových opatření bylo opravdu několik měsíců, co jsme na tom pracovali, mohla se skupina vždycky toho komunitního plánování k tomu nějakým způsobem vyjádřit, jestli s tím takhle souhlasí nesouhlasí když už jsme opravdu byli v tom závěru a následně samozřejmě probíhalo i veřejné připomínkování, kdy jsme měli tam teda zveřejnění a mohl se kdokoliv z veřejnosti i k tomu nějakým způsobem vyjádřit. Žádnou, žádnou nějakou námitku nebo návrh k doplnění jsme neměli, neměli jsme ani návrh nebo změnu ze strany vedení města, ze strany, ze strany politické prezentace, ze strany vlastně sociální zdravotní komise, kterou jsme seznámili s hlavními body komunitního plánu a následně jsme teda žádali o doporučení zase těm schvalovacím orgánům města, takže tam nebylo, nebyl žádný zádrhel, když to tak řeknu, opravdu jsme na tom pracovali bych řekla několik měsíců a bylo to prodiskutováno, se všemi stranami jsme se snažili, abychom to měli připravené, aby

už v tom procesu té tvorby si do toho každý mohl promítnout, pokud ta potřeba byla odůvodněna, tak každý si tam mohl promítnou ten, tu svou sociální službu.

T: To znamená, že v podstatě jste všechny druhy potřeb, tak jak jsem je jmenovala, tak všechny druhy jste zohledňovali?

I1: Myslím si, že jo.

T: Normativní, pocíťovaný i ty reálně artikulovaný, to znamená třeba od uživatelů...

I1: Od uživatelů jsme požádali naše poskytovatele, aby vlastně seznámili jednotlivé uživatele ty, kteří jsou schopni a ochotni porozumět a samozřejmě i v té jejich chápající rovině, aby je seznámili i s tím komunitním plánem a aby se jim snažili vysvětlit, z jakého důvodu se to dělá, co všechno to tedy obsahuje a samozřejmě stávalo se, že potom zpětně, zpětnou vazbu jsme měli od poskytovatelů, že probrali tu svojí cílovou skupinu s tím uživatelem a samozřejmě ti uživatelé šli do takových detailů, že by chtěli tady víc opékání buřtů a víc takovýchhle aktivit, tak poskytovatelé se jim zase snažili vysvětlit, že samozřejmě to je proces superity sociálně aktivizační služby a v rámci, kterých se to bude dělat i když samozřejmě ten komunitní plán a to opatření je postavené tak, že to z toho přímo nemůže vyznít, takhle každá akce, ale snažili jsme se. Co se týká pracovních skupin, nemáme tedy přímo zástupce uživatelů v pracovních skupinách. Pouze v jedné skupině v současné době, a to je skupina pro seniory, kam nám chodí uživatelka a zároveň i paní, která je aktivně zapojena ve vedení klubu seniorů, takže tam máme trošku a je to velmi... jako dobře to vnímám, protože vždycky nás dokáže tak jako usadit do té reality jak to vnímají zase ti naši senioři a ti uživatelé těch služeb, ať už v rámci služeb jako takových nebo v rámci toho když připravím nějakou akci a v době teda, kdy se tvořil komunitní plán, tak jsem ještě měli v jedné skupině pro osoby se zdravotním postižením maminku, maminku, která má syna se zdravotním postižením a v té době tady byl aktivní, aktivní svépomocná skupina, takže tam i na tom plánu se podílela tadyta, tadyta uživatelka služeb a současně i maminka teda.

T: Máte v komunitním plánu cíl či opatření, který nevychází z identifikace potřeb?

I1: Domnívám se, že, že není v komunitním plánu, že opravdu když se dávalo nějaké opatření, tak vždycky to bylo zdůvodněno. Bylo to zdůvodněno tím, že třeba ta

služba je využívána nebo se objevuje poptávka po té službě. Vyšlo to z různých analýz nebo z různých nějakých metod z toho zkoumání a nebyly tam žádné zásahy, které by opravdu se snažily nějakým způsobem změnit nebo doplnit, pokud to ... to opravdu do toho procesu zasahovali ti, kteří ty potřeby měli nějakým způsobem i zdůvodněné a dalo, dalo se s nimi pracovat v tom procesu.

T: Teď mě ještě napadá otázka, vy máte teda aktuální plán na období 2014-2017. Prováděli jste jeho aktualizaci nebo nějaké roční aktualizací plány?

II: My pracujeme, zpracováváme akční plány na každý rok. Takže... to je taky otázka asi dvou, tří let zpětně, kdy jsme zavedli ty akční plány, do té doby jsme je neměli a ten akční plán si zpracovává každá pracovní skupina, zpracovává ho i manažerská skupina... je to furt takový živý materiál, který upravujeme a učíme se s tím pracovat, protože jsme si ho nějak nastavili a zjistili jsme, že takhle úplně to není dobré, kdy jsme ho po roce vyhodnocovali, takže se snažíme ho furt přizpůsobovat, tak aby to opravdu tomu procesu vyhovovalo. A co se týká i komunitního plánu jako takového, tak děláme po každém roce vyhodnocení, co se týká těch služeb, takže tam nám poskytovatelé vždycky ke konci roku vyplňují takovou tabulku s přehledem jak finanční nákladovosti těch služeb, tak i co se týká využívání těch služeb, podle toho jak si je nastavili v návrhových opatřeních výstupy a indikátory, tak podle toho oni nám vyplňují, protože někteří mají počty uživatelů, někteří mají procentuální vytíženost služeb, někteří zase právě spíš ty volnočasové aktivity – mají počet různých akcí, potom vždycky každá organizace na konci roku vyplňuje a pokud to jde u služby, tak chceme i po poskytovatelích, aby rozlišovali když mají závazný indikátor počet klientů za daný rok, tak aby i rozlišovali kolik klientů bylo z Litoměřic.

T: A zohledňují v těch ročních plánech i současné potřeby? Protože ty se prostě vyvíjejí...

II: Eee, takhle bych úplně neřekla, spíš bych řekla, že ty současné potřeby se snažíme promítnout do aktualizace krajského akčního plánu. Tam to spíš vnímám, že se nám to objevuje ta aktualizace... ale je pravda, že v těch akčních plánech nepracují až tak právě s nutnou úpravou těch kapacit. Tady ve městě opravdu máme těch služeb hodně, takže pro nás prioritně je důležité ty služby udržet... do budoucna

samozřejmě by stále navyšování těchto služeb nebylo až zase únosné, takže priorita, což i naši poskytovatelé vědí je udržet ty služby, které tady jsou, a opravdu bych řekla, že spíš teď to promítání, zvyšování kapacit v současné době teda aktuální, jak jste říkala, je na té úrovni krajského plánování.

T: Jaké různé techniky a metody při zjišťování jednotlivých druhů potřeb využíváte?

II: Tak v první řadě to jsou analýzy, kde teda analýzy jsme dělali analýzu potřeb, jak uživatelů, tak i veřejnosti... při tvorbě teda toho posledního komunitního plánu. Dále jsme dělali analýzu, situační analýzu rodin ohrožených sociální exkluzí a určitě v pracovních skupinách jsme využívali SWOT-analýzy a pak tedy jsme ještě si dělali i právě i v pracovních skupinách tu analýzu potřeb, kdy jsme si definovali opravdu podle Maslowovy pyramidy potřeby od těch nejnižších po ty nejvyšší a vždycky jsme si teda k tomu definovali, jestli teda tuhle potřebu máme ve městě zajištěnou nebo jestli je potřeba na tu oblast nějakým způsobem reagovat. Samozřejmě si myslím, že i hodně do té tvorby komunitního plánu přispívají podněty, které se objevují v rámci pracovních skupin, protože se setkáváme každý měsíc a vždycky se najde nějaké téma, které je diskutované a které si poznamenáme a když se bude tvořit nový komunitní plán, tak bude zase projednáno, jestli je teda vnímána ta potřeba tak velká, že by měla být tato oblast zapracována do návrhového opatření a měli bychom ji teda nějakým způsobem řešit, pokud to opravdu nejsou takové věci, které probíhají v komunitním plánování, ale netýkají se vyloženě poskytování sociálních služeb. Na některé věci jsme schopni reagovat průběžně v rámci těch akčních plánů, ale potom opravdu ty věci, které už se týkají navyšování kapacity a nějakého rozšíření těch služeb, tak to už je otázka, až když budeme ten komunitní plán nově zase dávat dohromady.

T: A která technika pro Vás byla nejlepší? Která Vám nejvíce pomohla při zjišťování potřeb, jestli ta SWOT-analýza nebo když jestli jste dělali Focus group?

II: Mně, mně osobně, teda z mého pohledu nejvíc pomohla jak analýza, kterou nám zpracovala externí firma, protože to byl pohled úplně někoho jiného, kdo v tom městě nežije, kdo není jakoby ovlivněn už nějakou tou historií. Myslím si, že pro naše poskytovatele hodně důležité byly ty SWOT analýzy a ty analýzy potřeb podle Maslowa, protože se usadily v tom, že teď jsme v tom procesu, v té fázi, že se

připravuje komunitní plán a opravdu se všichni musíme zamyslet nad tím, že to zas je dokument platný na nějaké období, a že je potřeba si to definovat. Co mě teda úplně neoslovilo, byla analýza zpracovaná krajským úřadem, zaměřená také na analýzu potřebnosti sociálních služeb, která vycházela z určitých dat a to, co se promítlo v té analýze, ty výstupy nám úplně nekorespondovaly s tím, co my tady vnímáme ve městě jako potřebné, takže ty služby, které tam třeba se u nás jeví jako méně potřebné, tak to nebylo úplně teda v souladu s tím, co my tu vnímáme na té místní úrovni. Takže si myslím, že poskytovatelé třeba nevyužili analýzy zpracovávané městem nebo krajem, protože oni cítí tu svoji potřebu a vidí to tak jako za svoji sociální službu, kdežto zase ten pracovník na městě nebo na kraji musí brát ty služby komplexně napříč všema i těma cílovýma skupinama, takže pro mě zase z mého pohledu toho města bylo důležité opravdu ta analýza zpracovaná i někým z toho třetího pohledu, kdo opravdu tady byl, dělal i to místní šetření, dělal právě ty fokusní skupiny a některých jsme se i zúčastnily i my z města, takže tam asi i oba dva ty kanály pro mě byly důležitý, aby v těch pracovních skupinách, ale i analýzy bych řekla, že z pohledu toho města dokáží líp promítnout, protože ty poskytovatelé opravdu jsou už bych řekla ... hodně se zaobírají tím, že tohle je naše služba a každý chce a potřebuje promítnout tu svoji službu, což chápu, ale nezohledňují už zase tu návaznost jakoby na všechny cílové skupiny.

T: Děkuji Vám za poskytnutý rozhovor.

II: Taky děkuju.

Příloha č. 2

Rozhovor s tajemnicí komunitního plánování města Roudnice nad Labem

Polostrukturovaný rozhovor byl realizován s tajemnicí Řídící skupiny komunitního plánování a vedoucí sociálního odboru města Roudnice nad Labem (zodpovědnou za koordinaci procesu komunitního plánování) v prostorech Městského úřadu Roudnice nad Labem.

Účastníci rozhovoru:

T – Tazatel (Eva Rudiková)

I3 – Informant 3 (tajemnice Řídící skupiny komunitního plánování města Roudnice nad Labem)

Dobrý den, jmenuji se Eva Rudiková a jsem studentka II. ročníku NMgr. studia oboru Sociální práce na Ústavu sociální práce Univerzity v Hradci Králové. Diplomovou práci zpracovávám na téma: Komparace relativní míry potřebnosti sociálních služeb vyplývajících z Analýzy potřebnosti sociálních služeb v Ústeckém kraji.

Hlavním cílem mého výzkumu je: Analyzovat prostřednictvím komparace vybraných druhů služeb, zda komunitní plány v regionu Litoměřicko, reagují na míru relativní potřebnosti dle Analýzy potřebnosti sociálních služeb v Ústeckém kraji a zjistit, zda jsou v procesu tvorby komunitních plánů zohledňovány všechny druhy potřeb, tj. potřeby normativní (institucionálně deklarované), potřeby pocíťované (neartikulované), potřeby reálně artikulované, ale i potřeby komparativní, které jsou v daném území zohledněny relevantními ukazateli sekundárního typu.

T: Souhlasíte se svojí participací na tomto výzkumu?

I3: Ano.

T: Souhlasíte s nahráváním rozhovoru?

I3: Ano.

T: Ještě Vás upozorním, pokud byste nějakou otázku cítila, že se vám prostě na ní nechce odpovídat, tak máte možnost jí odmítnout. Zeptala bych se Vás, jaké druhy potřeb identifikujete v rámci procesu komunitního plánování?

I3: Jenom si upřesním otázku... Teď v průběhu anebo ve stávajícím komunitním plánu, který jsme dokončili v roce, myslím, 2014.

T: Ve stávajícím komunitním plánu.

I3: Ve stávajícím komunitním plánu... takže, vycházeli jsme z potřeb jednak poskytovatelů služeb, protože oni jsou účastníci procesu a vlastně vedoucími pracovních skupin jsou vždycky... Takže vedoucí pracovních skupin jsou poskytovatele sociálních služeb, takže vlastně do procesu komu... přípravy komunitního plánu... do konečné podoby komunitního plánu se promítají jak jejich potřeby, je to vidět třeba v jedné z priorit, kde máme jakoby udržení systému služeb odpovídající kvalitě v nějakém odpovídajícím objemu zhruba tak jako zní to opatření, takže to se tam samozřejmě promítá taky a vlastně je to i nějaký motivační prvek proč ti poskytovatelé služeb se procesu komunitního plánování účastní, takže to je ... to je jedna, jedna z věcí, která se tam promítá. Pak se nám tam promítly potřeby občanů, jednak jsme vycházeli z dat ČSÚ, takže se tam promítly informace o demografických datech, o počtu rodin a podobně. Pak se tam promítly samozřejmě i naše zkušenosti jako sociálních pracovníků, protože procesu komunitního plánování v rámci pracovních skupin se účastní i pracovníci sociálního odboru, takže sociální pracovníci třeba z oblasti péče o seniory nebo z oblasti i prevence, pak se nám tam promítly informace od široké veřejnosti ... tím, že my jsme udělali pocitové mapy, to znamená, že my jsme na určitých místech ve městě, která jsou veřejně přístupná, kde byl někdo, kdo by té veřejnosti poskytnul bližší informace, nějaký výklad, umístili mapy města, na ty mapy ... u těch map byla legenda, podle které mohli občané zapichovat barevné špendlíky do míst podle toho, jak vnímali své pocity v tom místě, to znamená, že jsme tímto poměrně jednoduchým způsobem získali informace o tom, kde se lidi cítí málo bezpečně, kde cítí nějakou hrozbu, kde se cítí bezpečně naopak, kde se třeba rádi scházejí a podobně...

T: Zpracovávali jste třeba i potřeby zadavatele? U Vás je zadavatelem komunitního plánu město.

I3: Samozřejmě. Za město tam byli jednak v těch pracovních skupinách ti sociální pracovníci a pak já jsem se tam objevila jako vedoucí sociálního odboru v řídicí skupině. V našem městě se příliš procesu komunitního plánování neúčastní politici...nebo při tvorbě tohoto komunitního plánu se neúčastnili, takže ...nám trochu chyběly informace politické reprezentace města, to jsme tam příliš neměli. Když bych to srovnala se současnou dobou, ... tak v současné době, kdy jakoby plníme ukazatele toho stávajícího komunitního plánu a dobíhá nám ten komunitní plán, tak v současné době my jsme sloučili komisi sociální s řídicí skupinou komunitního plánování, a protože v té sociální komisi přece jenom jsou zástupci politických stran, tak bych řekla, že tímto způsobem se nám tam trošičku ty názory politiků dostávají, takže bych řekla, že postupně se nám ten proces nějak vyvíjí a řekla bych, že teď už se tam objevují i názory politiků.

T: Máte ve skupinách i uživatele, jejichž názory se promítly?

I3: No..., částečně. Máme ve skupině seniorské zástupce spolků seniorských, kteří jsou a můžou být současně vnímáni jako uživatelé těch služeb, takže jako... je tam zástupce důchodců a jsou to sami senioři, ale jakoby úplně čistě z pohledu uživatele služeb to nemáme, takže spíš jen jako takhle částečně.

T: Jsou tyto potřeby, které jste zjistili, zohledněny ve Vašem komunitním plánu?

I3: Určitě, jsou... řekla bych, že hodně je to vidět u těch pocitových map... tam kde bylo to vnímání toho pocitu bezpečí třeba, tak třeba to souvisí s tím, že ... že vlastně je nějaká oblast, kterou je potřeba z nějakého způsobu měnit nebo nám tam určitě vyšlo potřeba bezbariérovosti ve městě, tak to bych řekla, že je jedna z priorit... pak se nám tam v komunitním plánu objevuje jedna z priorit jakoby podpora toho spolkového života, spolkové činnosti, tak to si myslím, že taky vychází určitě z těch, z těch potřeb ... Takže ano.

T: Jakým způsobem jste tyto potřeby implementovali do jednotlivých cílů či opatření?

I3: Tak vlastně jsou podle nich utvořeny, utvořena některá opatření, na jejichž naplňování pracujeme, zase samozřejmě s určitým někdy víc výsledkem, někdy... někdy je ten výsledek míň patrný. Třeba se nám nedařila bezbariérovost města, tam

bych řekla, že to bylo jedno z opatření, který jako je, je to opravdu priorita, je to všemi vnímáno jako velmi důležitý, ale vzhledem k tomu, že třeba i u nás na městě byly nějaké problémy při střídání personálního zabezpečení majetkového odboru, který třeba by s námi nějak spolupracoval při bezbariérovosti prostor ve městě, majetku města, tak úplně jakoby se nedařilo s tím týmem těch pracovníků toho odboru majetku pracovat nějak intenzivně na té bezbariérovosti. Teď nám tady vzniknul na městě odbor, který se zabývá projektovým řízením, tak bych řekla, že teď jsme znovu jakoby vytáhli z šuplíku projekt bezbariérovosti, takže my jsme tady měli zmapované, vytvořené nějaké bezbariérové trasy, nějaký základ jsme tady měli, tak bych řekla, že se na tom začíná ... začíná se to opravovat.

T: Vy máte komunitní plán na celé území ORP?

I3: Ano.

T: Ty cíle i opatření dosahují až za hranice města anebo se týkají čistě hranic města?

I3: Já bych řekla, že nejvíc jsou tvořeny na město a samozřejmě zasahují i celé ORP, ale příliš se nám nedaří pracovat individuálně s jednotlivými obcemi, řekla bych, že ta spolupráce je spíš taková jakoby jednorázová takže město pravidelně pořádá setkání pro starosty nebo zástupce obcí ORPěčka, takže tam my předáváme informace o sociálních službách o komunitním plánování, takže zhruba ti zástupci obcí jsou informovaní, ale aktivně se neúčastní procesu komunitního plánování, spíš od nás přijímají informace, katalogy služeb, nabídku služeb... to ano. Asi jenom pouze takhle...

T: Zohledňovali jste tedy veškeré potřeby, které jste zjistili, anebo se objevily některé, které jste nemohli zapracovat do těch jednotlivých cílů či opatření, k čemuž by směřovala moje otázka, co je důvodem, že jste tyto potřeby nezohledňovali?

I3: Si nevybavuju, že bysme tam měli něco, co by nám vyplynulo jako potřeba...Takhle, my jsme zahrnuli to, nedařilo se u všech to naplňovat jo, ne všechny cíle a opatření byly plněny. Třeba jedna pracovní skupina měla trošku přesah ve svých a opatřeních a cílech, třeba... máme tři pracovní skupiny: senioři, osoby se zdravotním postižením, rodina-děti-mládež a prevence a řekla bych, že trošičku se nám jakoby prolínali opatření a cíle té skupiny rodina-děti-mládež, kdy

směřovaly do té prevence a pak ani neplnily ty opatření, protože jakoby nebylo to v jejich moci, v jejich kompetenci. Takže to bych řekla, že se nám stávalo... nebo některé opatření jsme vypustili ze sledování, protože v době, kdy jsme tvořili komunitní plán, nám přišli jako důležité, ale v rámci toho procesu a v průběhu času se ukázalo, že už prostě potřeba nejsou, takže jsme je vypustili ze sledování a neuvědomuju si, že by něco co nám vyplynulo z nějaké analýzy jako prioritou, potřeba, že bysme vůbec nezahrnuli... to nemám pocit.

T: A...vy vypracováváte na jednotlivé roky akční plány nebo ne?

I3: My... my vyhodnocujeme komunitní plán, to znamená, že máme jeden, na to období čtyřleté, s tím, že každý rok vyhodnocujeme a vlastně jednotlivá Opatření zhodnocujeme, jestli se plní, neplní... případně třeba vypustíme ze sledování, protože se ukáže, že opravdu už nejsou aktuální a předkládáme informace radě a zastupitelstvu...

T: A během teda... vlastně plnění toho komunitního plánu, když by se vám objevily nějaké potřeby, jak to řešíte?

I3: Teď úplně neumím ...

T: Třeba aktuálně...

I3: Něco doplnit? ...

T: Tak, něco doplnit...

I3: Asi by se to tam dalo doplnit v průběhu toho vyhodnocení, ale nemám pocit, že by se něco takového stalo, protože nám ještě vedle toho procesu komunitního plánování, nám vzniklo lokální partnerství, který vlastně spíš naplňuje ty potřeby z oblasti prevence, a já bych řekla, že to, co je potřeba jakoby důležitější, aktuálnější, tak to bych řekla, že trošku přebírá i tahle skupina a ono se nám pak trošku i to plánování jakoby rozdělilo a možná i ...jako v té oblasti prevence, která bych řekla jako je dost, dost důležitá a i jsou tam hodně i aktivní ti členové, tak tím, že se pak začalo pracovat v rámci toho lokálního partnerství, tak trošičku to komunitní plánování bych řekla, že se tím jakoby upozadilo a mohla bych říct, že i trošku jakoby se hledala nová náplň, protože jakoby ty věci, které se týkali rozvoje služeb,

nějakého řešení, nějakých aktuálních problémů, tak se dost promítali do toho lokálního partnerství a řekla bych, že ti členové byli podobní, téměř všichni, né úplně všichni, ale téměř všichni členové lokálního partnerství jsou současně v pracovní skupině prevence komunitního plánování, tak jakoby měli pocit, že nemají už toliko co řešit ... jo, takže potom třeba se trošku jakoby zaměřili na problematiku hazardu nebo ... jo, našli se nějaký svoje... teď se třeba řeší problematika nějakého, nějakého, nějaké ... komunitní rady nebo něco takového, takže našli si nějaké věci, ale už to není toliko o sociálních službách.

T: Čili ty skupiny se jakoby rozdvojily? Jestli to správně chápu?

I3: Teď to máme tak, že scházejí se téměř ti samí lidé, máme v jeden den jednání skupiny komunitního plánování a lokálního partnerství, takže nejdřív začínáme komunitním plánováním, který je širší, ... a pak vlastně pokračujeme lokálním partnerství a někteří odejdou, jo... ne všichni jsou tam na to lokální partnerství.

T: Máte v komunitním plánu cíl či opatření, které nevychází z identifikace potřeb, které třeba chtělo vedení města, politická reprezentace?

I3: Řekla bych, že ne... že vlastně v tom komunitním plánu jsou všechny potřeby a opatření zahrnuty, které vyšly jakoby z potřeb jednak teda toho našeho průzkumu anebo vzešly z pracovních skupin anebo teda z nás jako z pracovníků.

T: Jaké různé techniky a metody při zjišťování jednotlivých druhů potřeb využíváte?

I3: Jo, takže ... jednak využíváme statistická data, při tvorbě tohoto komunitního plánu jsme využívali pocitové mapy, o kterých jsem mluvila... pak jsme vlastně využili dotazníkové šetření, oslovili jsme dotazníky zástupce nebo starosty obcí, kde jsme zkoumali jejich vnímání potřeb, jestli jsou třeba, ... jestli jsou informováni o tom, jaké sociální služby se v obci poskytují, jestli jsou podle jejich názoru dostatečné, dostatečně kvalitní, jestli reagují i na potřeby jejich občanů, tak to byl vlastně další nástroj, který jsme použili, ... v zásadě nebyl příliš úspěšný, protože téměř všichni starostové nebo zástupci obcí nám odpověděli, že ty informace nemají, ... že většinou dneska buď ty rodiny nebo občané si hledají informace o sociálních službách jiným způsobem než, že by oslovovali tu obec, takže buď osloví přímo nás jako sociální pracovníky z ORPěčka a nebo si ty informace najdou na internetu,

případně jinými kanály, ale přes obce nejdou ... no a to je asi ... to je asi všechno, co jsme využívali...

T: SWOT analýzy jste dělali?

I3: Jo, SWOT ana... ano, samozřejmě. V pracovních skupinách jsme dělali SWOT analýzy, ano ... a v řídicí skupině taky.

T: A focus group?

I3: Ne, to ne.

T: A já mám teda otázku ...

I3: Jo, ještě teda pardon... ještě jsem zapoměla, jestli je to možné považovat jako nástroj zjišťování potřeb, dělali jsme kulaté stoly...

T: Určitě.

I3: V průběhu vlastně příprav komunitního plánu jsme dělali, měli jsme daný i počet kulatých stolů kolik za rok bysme měli udělat, které skupině,... takže to je pravda, to taky ještě.

T: Která technika se Vám jevila jako nejlepší nástroj pro zjišťování potřeb ke zpracování komunitního plánu ... nebo když byste měla udělat hierarchii, který byste v podstatě jakoby dala na ten vrchol a který upozadila?

I3: Tak já bych řekla, že při zjišťování potřeb jak mně se to ukázalo různě důležitý, jednak ty tvrdý data, ty ověřený ze statistickýho úřadu a potom je ale potřeba si zjistit i jakoby takový ty informace, který se v těch statistikách nepíšou, takže i ty ... to dotazníkový šetření bylo důležitý. Pro mě bylo důležitý, já jsem třeba i chtěla získat informace od těch obcí, to dotazníkový šetření, chtěla jsem zjistit třeba jako potřebu kapacity služeb v rámci služeb v rámci toho ORPěčka, protože to byla věc, kterou jsme zhruba před rokem poměrně hodně diskutovali i v souvislosti se sítí služeb a s uvažováním jakou kapacitu služeb bysme tady měli mít a jestli tu, kterou máme je dostatečná nebo není dostatečná... tak asi jsme docela dobře schopní tohle říct na Roudnici, kde třeba jako pracovníci poměrně máme zmapované problémy občanů a zhruba tam si myslím, že ten obrázek si umíme docela zodpovědně udělat... ale to

široké ORPěčko to už je trochu horší, tam úplně takhle dobré informace nemáme a tak jsme se domnívali, že je získáme od starostů, ... ale nezískali. Ale je to něco, co si myslím, že je potřeba, protože statisticky můžeme zjistit, že v nějaké obci nebo na nějakém území je hodně seniorů, u kterých můžeme předpokládat, že by potřebovali nějaký typ služeb, ale určitě neznáme takový ty niance, jako jaká je tam třeba struktura zaměstnanosti, jestli třeba občané tam spíš preferují to zůstat doma a pečovat nebo spíš někam dojíždějí do práce, to jsou prostě informace, který my z těch statistik prostě nezjistíme, a to se nám nepodařilo zjistit ani od těch starostů. Možná by to byl důvod pro to, udělat tam nějaký hlubší průzkum, ale nevim no ... nevim, zatím z těch sociálně demografických průzkumů, který jsme absolvovali, pokud by to mělo být pro nás cenově dostupný, tak většinou se nám tyhle informace nepod... nepodařilo získat. Myslím si, že by to bylo opravdu hodně náročné...cenově, ... a to není v našich možnostech.

T: Já se ještě zeptám, vzhledem k tomu, že ve své diplomové práci komparuji analýzu potřebnosti sociálních služeb v Ústeckém kraji s jednotlivými komunitními plány, využili jste data z této analýzy?

I3: Teď ... ježiš ... využili jsme informace spíš jako poučení, protože vlastně ten výzkum byl zveřejněný v době, kdy my jsme dokončovali náš komunitní plán, tak bych řekla, že jsme se trochu jakoby poučili, inspirovali ve věcech, který tam byli kritizovaný ...u nás, ale no, tak asi v tomhle ano. Jo, zohlednili jsme to, já teda teď úplně si nevybavuju, co konkrétně, v čem jsme tam měli problém, co tam bylo u nás kritizováno, ale vím, že v té době zrovna ... vyšlo to, četli jsme to a poučili jsme se z toho někde, to jo.

T: Děkuji Vám za poskytnutý rozhovor.